Kan vi stå till tjänst? Integration på svenska i Finland

Mika Helander

ISBN: 978-951-9211-96-1
Språkgranskning: Jessica Jensen
Grafisk design och layout: Agency Leroy
Tryck: Unigrafia
Helsingfors 2015

Kan vi stå till tjänst?
Integration på svenska i Finland

Mika Helander

Svenska kulturfonden beställde år 2014 en utredning av PD Mika Helander om det aktuella läget gällande organiseringen av svenskspråkig integration i Finland. I utredningen ingår rekommendationer och åtgärdsförslag för såväl stat och kommun som för tredje sektorn. Vi hoppas att utredningen ger underlag för diskussioner och för en fortsatt gynnsam utveckling av integration på svenska i vårt land.

Svenska kulturfonden riktar ett varmt tack till författaren!

Författaren ansvarar för innehåll och formuleringar i utredningen.

Innehåll

Delaktig i Finland – en översikt av dagsläget
Den svenskspråkiga integrationen år 2015 9

Projektet Delaktig i Finland 17

Några ord om integrationen 21
Karoliina Teikari: Integrationsvägen i Finland och svenska som integrationsspråk 24

Målgruppen 28
Karoliina Teikari: Svenska som ett alternativt integrationsspråk i huvudstadsregionen – för vem? 30

Mediedebatten 33

Riksdagsbehandling 41
Skriftligt spörsmål 764/2014 rd: Integrationsutbildning på svenska 42

Förvaltningsproblem och administrativa systemfel 47
Invandrarärenden bör överföras till kommunministern 51

Administrativt godtycke 55
Tobias Pötzsch: Att vara annorlunda i jämlikheten. Språkval som en integrerad del av anti-förtryckande socialt arbete i integration 61

Vad erbjuds? – Offentliga insatser och projekt 68
Helsingfors & Nyland – Reträtt och resignation? 72
Karoliina Teikari: Finns det behov för svenskspråkig integrations-utbildning i huvudstadsregionen? 75

Egentliga Finland – ”Purfinland?” 78
Liselott Sundbäck: Svensk integration i Åboregionen 81
Österbotten – ”Hurrarna” 86

Broschyrernas och nätportalernas land 89
Integration i samhället, valet av svenska och svensk service 89
Magdalena Kosova: Socialt kapital och integration 93
Svenska för invandrare i Finland 95

Integration av barn på svenska – grundläggande utbildningen 97

Organisationernas serviceutbud 99
Isabel Airas: Den sociala och kulturella integrationen av invandrare. Fem kvinnors erfarenheter av att integreras i den svenskspråkiga Helsingforsregionen 106

Slutsatser 111

Åtgärdsförslag och rekommendationer 118

Bilagor 120
Bilaga 1: Material och metod 120
Bilaga 2: Statistisk översikt 122
Bilaga 3: Lag om ändring av lagen om främjande av integration 127
Bilaga 4: Fungerande grundläggande språkfärdighet – Nivå B1.1 131

Källor 132

Om författarna 142

Delaktig i Finland – en översikt av dagsläget

Den svenskspråkiga integrationen år 2015

Denna utredning är en tematisk fortsättning på undersökningen Via svenska – Den svenskspråkiga integrationsvägen (Creutz & Helander 2012). Utredningen är emellertid en självständig, fristående helhet som inte är baserad på Via svenska och dess empiriska material. I denna utredning är analysnivån organiseringen av integrationstjänster på svenska, medan det var invandrarnas personliga erfarenheter av att integreras på svenska i Finland som undersöktes i Via svenska. Syftet i Via svenska var att kartlägga målgruppen för svenskspråkiga integrationstjänster i huvudstadsregionen. I denna utredning undersöks den svenskspråkiga integrationen utifrån hur det mottagande samhället arrangerar och erbjuder integrationstjänster på svenska.

I båda undersökningarna analyseras vuxna invandrares integration, till skillnad från målgruppen i det ursprungliga projektet Delaktig i Finland som inkluderade alla former av invandrarkategorier (se Tarnanen m.fl. 2013, 325). I denna utredning studeras organisationers och myndigheters erfarenheter av och aktiviteter kring svenskspråkig integration och administrativa arrangemang som gäller den svenskspråkiga integrationen. Via svenska rörde sig huvudsakligen på individnivå, medan denna utredning begränsar sig till organisationsnivå. Denna utredning utgör också en geografisk utvidgning av Via svenska i och med att hela Svenskfinland är med i utredningen.

Syftet med denna utredning är inte normativ, dvs. min avsikt är inte att bedöma om svenskspråkig integration över huvudtaget behövs i Finland eller hur bra eller dåligt den svenskspråkiga integrationen fungerar. Till en början vill jag ändå diskutera varför vi vill att invandrare ska integreras på svenska i Finland. Det är nämligen en fråga som har ställts på ett eller annat sätt i så gott som alla de sammanhang där jag berättat om utredningens tematik. Att en svenskspråkig integration ofta ifrågasätts beskriver enligt mig det nationalistiska tänkandets dominans i dagens samhälle. Den nationella enheten

och verkligheten tas för given och den dominerande kulturen ifrågasätts eller relativiseras inte. Frågan frammanas också av den debatt som förts i media (HBL 11–18.9.2014, Lüttges trädgård, oktober 2015) som jag återkommer till senare i ett eget kapitel som handlar om huruvida invandrare ska och får lära sig svenska eller inte.

En aspekt på lyckad integration är ett normkritiskt och maktkritiskt perspektiv som försöker avslöja möjliga dolda agendor eller misskända förhållanden som inte uttrycks klart i de debatter eller politiska målsättningar som förekommer inom svenskspråkig integration. En målsättning med integrationsarbetet är numera att verksamheten ska vara icke-förtryckande och att den ska bemyndiga individen (jfr Pötzsch 2015; Smidigt på svenska-projektplan; intervjuer).

Varför ska då invandrare lära sig svenska? Ska man genom invandringen trygga den finlandssvenska befolkningens fortbestånd genom ett demografiskt tillskott av nya gruppmedlemmar? Eller är det som Pär Stenbäck anser i finlandssvenskarnas intresse att integrera invandrare så att finlandssvenskarna inte hamnar i kläm? Stenbäck anser att det kan bli sannolikt med en ökande mångkulturalitet och därtill hörande nya krav, med en liberal inställning till invandring men med eventuellt knapphändigt ansvarstagande i invandrarnas integration (Stenbäck 2009, 601–601)[1]. Stenbäck hänvisar sannolikt indirekt till debatten efter placeringen av karelarna i anslutning till andra världskriget. Flyktingar och invandrare är sannolikt på attitydplanet en lättare grupp att införliva i Svenskfinland i och med att de inte representerar den nationella majoritetskulturen. Eller är det nutida betjänter, fabriksarbetare och dikesgrävare som man väntar sig kunna ta emot genom invandring? Trots att det är brist på arbetskraft i många utförande arbeten och t.ex. svenskkunnig vårdpersonal eller personal i svensk dagvård och utbildning är svårrekryterad, är detta ett motiv som finns endast hos dem som är mest cyniskt och instrumentalistiskt inriktade. I nordiska samhällen brukar de som har makt och resurser också i viss utsträckning ha ett socialt samvete och det finns internaliserade barriärer för en ohämmad exploatering. Förväntningen vore också rätt oprecis i och med att de invandrare som deltar i svenskkurser ofta är rätt högt utbildade och ser att kunskaper i svenska kan ge dem för-

[1] Se Marianne Junilas, Tom Sandlunds och Charles Westins (2006, 486) likartade analys om finlandssvenskhetens försvagning som följd av ökad invandring. Här är förklaringen emellertid en tävlingssituation mellan den svenskspråkiga ”minoriteten” och den växande invandrarkategorin (som visserligen består av ett stort antal olika nationaliteter).

bättrade karriärmöjligheter (Creutz & Helander 2012; forskarträff 28.4.2015; Teikari 2015, 24).

Utgångspunkten för att bygga upp svenskspråkiga integrationsvägar och -stigar är sannolikt och förhoppningsvis snarare att invandrarna själva ska få välja på vilket språk de integrerar sig, eftersom det finländska samhället är tvåspråkigt och lagen ger en valmöjlighet. Lagen utgår från individuella behov och en individuell integration. Det är sedan en annan sak att de individuella behoven ofta bestäms av myndigheter (speciellt i sammanhang där svenskkunskaper inte anses främja invandrarens arbetsmarknadsfärdigheter och i samband med att integrationsutbildningar inte ordnas individuellt utan pågår i grupper med minimistorlekar). Men frågan om att integrera invandrare på svenska handlar ändå närmast om demokrati, rättvisa, likställdhet inför lagen och medborgerliga rättigheter. Och i detta fall gäller rättigheterna i första hand invandrarna, inte finlandssvenskarna.

Som en erfaren aktör inom integrationsarbetet inledningsvis formulerar det i en intervju:

> *Nu kan man ju utgå från hemskt många utgångspunkter när det gäller denhär svenska, svenskspråkiga integrationen men, men dedär den första är nu den att, som jag upplever hemskt starkt att, det är ju en enkel, simpel grundlagsrättig fråga, dvs. i Finland ska man ha rätt att använda svenska eller finska och då ska man ju också ha rätt att kunna utbilda sig på svenska eller finska och då bör ju där int liksom sättas någon samhällsgrupp, du kan int utvälja någon speciell samhällsgrupp som inte skulle ha jämbördig möjlighet till det här.[--] Invandrarna ska där vara i samma ställning som alla andra. De e så att säga hela grunden. Man kan int förbjuda en grupp och hindra en grupp i samhället att så att säga inte kunna använda svenska när det en gång för alla är en grundlagsrättighet.*

Det är ändå ingen nackdel med tanke på den svenskspråkiga integrationen att det också på svenska finns en hel del arbetsmöjligheter t.ex. inom vården, eller att Finlands förankring i en nordisk helhet ökar intresset för och behovet av kunskaper i svenska. Finlands förankring i den nordiska gemenskapen är speciellt stark just tack vare migrationen på grund av den tidigare stora emigrationen till Sverige och på grund av att många nya invandrar-

grupper har täta nätverk och familjeband till andra nordiska länder. Många invandrare har också modersmål som är besläktade med svenska i och med att svenska är ett indoeuropeiskt och germanskt språk. I sådana fall går det ofta snabbare att lära sig svenska än finska. Det kanske är indikatoriskt att integrationens visualiserade metafor på finska är stig (kotouttamispolku) medan den i motsvarande svenskspråkiga dokument är väg (Opetushallitus 2012, 13–14; Utbildningsstyrelsen 2012, 14).

Den finlandssvenska verkligheten är liberal på grund av omfattande historiska kontakter med olika kulturella och sociala verkligheter, genom internationell växelverkan och som följd av den numerära minoritetsposition man ofta själv representerar i nationalstaten Finland. Men den finlandssvenska verkligheten är ofta liberal också när det gäller synen på samhälleliga och strukturella stödåtgärder, delvis kanske som följd av omfattande egna ekonomiska resurser. I praktiken betyder detta att man är benägen att ta till privata lösningar i situationer där stöd behövs. Det är lätt att konstatera att ”saker brukar ordna sig” om någon annan hjälper till med att ordna det för en eller man har outsinliga källor att ösa ur. Denna låt gå-samhällsmodell fungerar emellertid bristfälligt ifall invandrare uppmuntras att bli integrerade på svenska, men därefter lämnas vind för våg för att klara sig själva i en finskdominerad miljö (jfr Creutz & Helander 2012, 58–61; Lüttge 11–18.9.2014). En kraftigare insats på skräddarsydda och precisa socialpolitiska stödfunktioner behövs som stöd för dem som väljer svenska för att det ska vara ansvarsfullt att integrera på svenska i Finland. Förutom konkreta funktioner behövs även omfattande information om detta t.ex. i form av självhjälpslitteratur eller manualer i form av FAQ (Frequently Asked Questions) som presenterar typiska fall och lösningar.

Socialpolitiska stödfunktioner kan organiseras offentligt, privat genom informella nätverk (traditionellt som välgörenhet) och genom medborgarsamhällets aktiviteter. Det är i synnerhet det sistnämnda som behövs i större utsträckning och med stöd av stiftelser och andra instanser som värnar om finlandssvensk framtid. En del praktiska förslag presenterades i Via svenska (2012, 112–117) och vissa serviceformer har inletts i den operativa verksamheten. Men det behövs även förmåga att tänka annorlunda i det finlandssvenska samhällets centrum; att kunna utvidga strategin från minoritets- och språkpolitik, arbetskraftspolitik eller välgörenhet, till ett etos av ”from rags to riches” genom välfärdsarrangemang. Det kräver både *om tänk* och *tänk om* i de

finlandssvenska organisationerna, också med hänsyn till tvåspråkigheten som individuell identitet, praxis och strategi.

I en diskussion om invandring till Svenskfinland bör den sociala, kulturella och språkliga verkligheten och befolkningsstrukturen behandlas i korthet. När finlandssvenskar invandrade till USA tog de och fick de engelska namn på Ellis Island tillsammans med tusentals andra invandrare. Artur William blev t.ex. Arthur Wilson och Johan Selin tog efternamnet Saline i Förenta staterna (Helander 2012, 113; Kallinen 1972, 173). Man tog seden dit man kom. I Finland tar man seden dit man kommer i form av lokalitet (dvs. ort) och dess språk. Med hänsyn till svenskspråkigt inslag varierar orterna i Finland stort och i Svenskfinland lever man i mycket olika slags verkligheter på olika orter. Vissa lever i urbana områden med stor befolkning där den svenskspråkiga befolkningen är geografiskt utspridd, vilket leder till att regionen är en svenskspråkig glesbygd. Huvudstadsregionen är ett exempel på en sådan glesbygd. Andra lever i rurala områden som är nästan eller helt enspråkigt svenska. Kust-Österbotten kring Vasa representerar denna språkliga verklighet.

Finlandssvenskarna har också velat lära finnarna svenska i tiderna och många finnar ville också lära sig svenska och blev duktiga på det. Inte för att de skulle bli svenskar, utan för att svenskan var bildningens och maktens språk. Elias Lönnrot är ett namn värt att nämnas i sammanhanget. Också andra nationaliteter och språkgrupper som anlände till Finland exempelvis under 1800-talet integrerades ofta på svenska. Samhällets centrum var så gott som enspråkigt svenskt under denna tid. Erik Allardt och Karl-Johan Miemois har lanserat uttrycket finlandssvenskar i centrum och periferi (Allardt & Miemois 1979; 1982). Tidigare var samhällets centrum i hög grad befolkat av svenskspråkiga och periferierna var språkligt indelade i svenskspråkiga och finskspråkiga periferier.

I dagens läge är språkvalet för nykomlingar fritt (åtminstone i princip) och det borde vara möjligt att juridiskt välja någotdera språket. Finskan är idag maktens språk, men möjligheten ges att välja det språk man som individ anser sig vara mest betjänt av. Denna möjlighet regleras emellertid av invandrarens arbetsmarknadskvalifikationer, dvs. vilka de färdigheter som anses behövas vid inträdet på arbetsmarknaden är, samt av kommunens språkliga struktur, dvs. om kommunen är tvåspråkig med finsk majoritet, tvåspråkig med svensk majoritet eller enspråkigt svensk. Det svenska inslaget i centrum

av samhället har emellertid kontinuerligt försvagats, trots att vissa invandrare också ser svenskkunskaper som en väg till social mobilitet och det är i samhällets periferier som den svenskspråkiga integrationen numera är mest aktuell.

Finlands tvåspråkighet är uppbyggd som en blandform av en individuell och en territoriell princip. Ämbetsdistriktens och myndigheternas (i första hand kommunernas) språk bestäms av andelen eller antalet individer som registrerat sig på de olika språken inom distriktets område. Sålunda finns t.ex. enspråkigt finska kommuner, tvåspråkiga kommuner med finska som majoritetsspråk, tvåspråkiga kommuner med svenska som majoritetsspråk och slutligen enspråkigt svenska kommuner. Invandrarnas förutsättningar att integreras på svenska är i hög grad beroende av kommunens språkliga status. Genom att bli antagen som kommunmedlem, dvs. registrerad som stadig varande bosatt inom en kommun, blir invandraren en del av landets befolkning och får därmed rätt till social trygghet och kommunal service. Invandrare som flyttar till enspråkigt finska kommuner har inte möjligheter att integrera sig på svenska (annat än i mycket begränsad utsträckning i samband med informella nätverk och med vissa statliga myndigheter), eftersom dessa kommuner inte erbjuder någon svenskspråkig service. Invandrarens möjligheter att integreras på svenska är alltså beroende av att denne bosätter sig i en tvåspråkig eller enspråkigt svensk kommun (eller ämbetsdistrikt).

En samhällsprocess som har betydelse i samband med den territoriella principen och invandrarnas integration på svenska är den långsamma, gradvisa och kontinuerliga förfinskningsprocess som Svenskfinland genomgår (McRae 1997; se bilaga 2). Processen har lett till att man ifrågasätter det finländska samhällets blandform för bestämning av tvåspråkighet (Rosenberg 1981; Myntti 2015). I Finland bestäms tvåspråkigheten som ett resultat av kombinationen av en individuell och en territoriell princip. Andelen svenskspråkiga kommunmedlemmar minskar i de tvåspråkiga och svenskspråkiga kommunerna. Mellan åren 2008 och 2013 kan ses en långsam förändring mot ett större finskspråkigt inslag (se bilaga 2). Detta innebär minskade möjligheter för svenskspråkig integration av invandrare. Exempelvis Pargas integrerade för 20 år sedan irakiska flyktingar på svenska, men har nu bestämt sig för att integrera de nyligen anlända syriska flyktingarna på finska. Invandringen till svenskspråkiga och tvåspråkiga områden innebär också en test av huruvida blandformen mellan den individuella och territoriella principen för språklig status innebär något fungerande minoritetsskydd.

En starkare regional minoritetslösning i samband med invandrarnas integration än den vi har i Svenskfinland kan illustreras med en internationell anekdot. Den 29 december 2014 diskuterade jag Katalonien med den katalanske småföretagaren Roger. Roger visade sig vara en nationalist som talar starkt för Kataloniens självständighet. Jag frågade honom hur det är med de många invandrarna som nu kommer till Katalonien. Förväntas de tala katalanska eller är det tillåtet för dem att använda spanska? Roger svarade att det går en tid med spanska, men ifall personen sedan inte börjar försöka tala katalanska berättar kollegerna det för arbetsgivaren och arbetet tar med stor sannolikhet slut. Oviljan att börja tala katalanska tas som ett bevis för dålig attityd och för att man inte försöker integrera sig på katalanska. Jag diskuterade också med en marockansk invandrare bosatt i Barcelona som berättade att han inte tycker om katalaner. Han påstår sig nog kunna katalanska men verkar inte särskilt ivrig att använda språket med motiveringen att katalaner bara är intresserade av pengar. Jag har ingen möjlighet att kontrollera i vilken utsträckning dessa möten ger en representativ bild av hur det fungerar i Katalonien, historierna representerar enbart anekdotisk och atomistisk slutledning. Men ifall de stämmer är den regionala minoritetsidentiteten och -politiken styrande för på vilket språk invandrarna förväntas bli integrerade i Katalonien.

Syftet med denna rapport har varit att se på den svenskspråkiga integrationen efter projektet Delaktig i Finland och vilka följder projektet har fått. Fokus har ställts på organiseringen av den svenskspråkiga integrationen i Finland. Speciell uppmärksamhet har fästs vid organiseringens konkreta utformning, dvs. aktiviteter och förvaltningspraxis. Organiseringsprinciper och invandringspolitik diskuteras endast i förbifarten.

I det följande presenteras Delaktig i Finland, varefter begreppet integration diskuteras i korthet. Den samhällsvetenskapliga diskussionen och forskningen om invandrarnas integration är omfattande och behandlas bara ytligt i detta sammanhang.

Sedan följer en presentation av den potentiella målgruppen för svenskspråkig integration. Presentationen bygger på officiell statistik om invandring till svensk- och tvåspråkiga kommuner. De statistiska estimaten bygger på de estimeringsgrunder som framlades i Via svenska, vilka verkar fungera rätt bra som allmän riktlinje för hur stor population det är fråga om i den svenskspråkiga integrationen. Ifall de enskilda kommunerna skulle studeras mer noggrant skulle också klara avvikelser framträda beroende av flyktingmot-

tagning, vald integrationspolitik i fråga om kvotflyktingar, in- och utflyttning mellan kommunerna och den övriga invandringens karaktär. Men på det stora hela torde statistiken vara riktgivande för populationens storlek. Efter den statistiska presentationen av målgruppen följer varsitt kapitel om mediedebatten om svenskspråkig integration och om riksdagsbehandlingen av frågan. Sedan presenteras förvaltningsmässiga arrangemang i anslutning till den svenskspråkiga integrationen och de problem som förekommer i denna administration. Efter det presenteras den svenskspråkiga integrationen som den förekommer i form av språkkurser i svenska och integrationsfrämjande material. Publikationer i form av nätportaler och broschyrer presenteras i ett eget avsnitt. Organisationernas serviceutbud och ett kort avsnitt om den grundläggande utbildningen på svenska ingår också i rapporten. Utredningen innehåller också fallstudier och informationsrutor om olika frågor och regionala arrangemang av andra forskare. Utredningen avslutas med en sammanfattande diskussion och en sammanställning av de rekommendationer och åtgärdsförlag som presenterats i de olika kapitlen.

Projektet Delaktig i Finland

Bakgrunden till denna utredning är projektet Delaktig i Finland som pågick åren 2011–2013. Flera olika bakgrundsorganisationer fungerade som finansiärer och initiativtagare. I nätverket ingick förutom Svenska kulturfonden också Suomen kulttuurirahasto, staten och kommuner. Som finansiärer stod fonderna, Arbets- och näringsministeriet och Undervisnings- och kulturministeriet. Helhetsfinansieringen var 9–10 miljoner euro, där staten och fonderna stod för lika stora andelar av finansieringen till lika stora andelar av staten och av fonderna (Tarnanen m.fl. 2013, 18). Det var med andra ord ett samarbete mellan den offentliga sektorn och det civila samhället, en samarbetsform som allt mera främjats – åtminstone på det ideologiska planet – under de senaste åren.

I projektet ingick tre integrationsstigar: för dem som riktar in sig på arbetsmarknaden, för dem som är i behov av särskilt stöd, samt för barn och unga. Denna utredning gäller huvudsakligen integrationsstig 1, dvs. för dem som riktar in sig på arbetsmarknaden. Det finns en viss anknytning även till stig 2 för den humanitära invandringens del, dvs. för flyktingmottagandets del. Utredningen har sålunda samma målgrupp som de svenskspråkiga delprojekten, dvs. vuxna invandrares integration.

I projektet fanns en utvecklingsplan med olika generella teser som utgångspunkt för arbetet. Dessa var: föregripande handledning och rådgivning, en verksamhet som utgår från kundens behov, flexibla och alternativa metoder (för att göra på ett annat sätt), yrkesövergripande samarbete och förändring i verksamhetskulturen. (Tarnanen m.fl. 2013, 325)

Inom ramen för projektet förverkligades ca 30 försöksprojekt, varav tre svenskspråkiga projekt: Huvudstadsregionens projekt, Raseborgs projekt och Kust-Österbottens projekt. Dessutom fanns ett tvåspråkigt delprojekt i Vasa. Delaktig i Finland – Huvudstadsregionen beställde en utredning om målgruppen av tankesmedjan Magma, vilket resulterade i rapporten Via svenska. De svenskspråkiga projekten anknöt huvudsakligen till integrationsstig 1, dvs. till dem som riktar sig till arbetsmarknaden, men Delaktig i Finland – Huvudstadsregionen hade som målsättning att fungera inom alla tre integrationsstigar.

Om huvudstadsregionens projekt konstateras följande:

”[i projektet] byggdes en svenskspråkig integrationsstig i huvudstadsregionen. I utformandet av stigen ingick att stifta en invandrarkoordinatorstjänst i Helsingfors Arbis, att utveckla informationen om svenskspråkiga integrationsmöjligheter, arbete för att garantera invandrares personliga rådgivning om kommunens svenskspråkiga tjänster, planering och inledning av svenskspråkig integrationsutbildning, samt att föra fram målgruppens behov. I språkundervisningen på Helsingfors Arbis ingick även grunderna i finska. I skolningen satsades det starkt på att stärka de sociala nätverken. Yrkes- och studiehandledning samt att söka praktikplatser utfördes i samarbete med Luckan.” (Tarnanen m.fl. 2013, 42-43)

I Raseborg innebar projektet följande:

”[-- projektet] placerade sig inom stig 1, och dess mål var att skapa kontakter både till sådana företag i området som var intresserade av att anställa invandrare, och till invandrare som kunde få arbete i företagen i området. Inom projektet ordnades sex skolningar för invandrare där de förberedde sig för de kommande arbetsuppgifterna. I skolningen deltog sammanlagt 56 personer och i arbetspraktiken tio personer. De utbildningsmässiga stödåtgärderna siktade på att snabbt få sysselsättning.” (Tarnanen m.fl. 2013, 43)

I Kust-Österbotten (K5: Närpes, Kaskö, Kristinestad, Korsnäs, Malax)[2] var syftet att skapa en virtuell språkinlärningsmiljö och alternativa pedagogiska lösningar genom elektroniska inlärningsplattformar och inlärning på distans. I denna region hade svenskspråkig integration pågått redan länge och ”det är svenska som gäller både inom arbetslivet och i samhället.” (Tarnanen m.fl. 2013, 238–239, 246). Avstånden är ändå långa och regionen är typisk landsbygd, därför var utvecklingen av virtuella inlärningsmiljöer ett aktuellt sätt att främja språkinlärning, vilket möjliggör tids- och lokalitetsoberoende studier (a.a., 246).

[2] K5:s officiella namn är Kust-Österbottens samkommun för social- och primärhälsovård (Ivars 2013, 264).

I Delaktig i Finland hade Vasa försöksprojekt en inriktning på tvåspråkiga orter och förkovran i kunskaperna i båda språken och ”en del studerande kom från svenskspråkiga orter” (Tarnanen m.fl. 2013). Arbetspraktiken lyfte också fram behovet av båda språken i kundbetjäningen (a.a., 239). Här hade man med andra ord en insikt om behovet av och möjligheten att lära sig båda språken, vilket även stöds av den stora andelen invandrare som vill lära sig båda språken (Creutz & Helander 2012).

Utbildningen konstaterades i projektet i sin helhet vara i en central roll i integreringen av invandrare i Finland. Detta stämmer överens också med Finlands integrationslagstiftning som betonar invandrarens rätt till en individuell integrationsplan och därtill hörande utbildning i språk och samhällsfärdigheter. Syftet med utbildningen är emellertid klart uttalat att förbättra förutsättningarna för sysselsättning. Tanken var att nya integrationsmetoder för vuxna skulle kunna prövas och att tvärsektoriellt myndighetssamarbete mellan kommuner och statens arbets- och näringsförvaltning samt mellan det offentliga och medborgarsamhället skulle kunna skapas. Det har visat sig att denna sammanblandning av olika myndigheter har inneburit ett problem i finansieringen av integrationstjänsterna (intervjuer).

En annan utbildningsmålsättning var utvecklandet av kompetensen hos de experter som arbetar med invandringsfrågor (Tarnanen 2013, 290). De svenskspråkiga projekten var inte inriktade på denna funktion och i det framtida utvecklingsarbetet av integrationen i Svenskfinland borde denna målsättning ingå. Denna kompetensutveckling kunde inbegripa språklärare, social- och hälsovårdens tjänsteinnehavare och medborgarorganisationernas aktörer.

I förordet till publikationen Delaktig i Finland – Skörden från försöksprojekten konstaterar Kristina Stenman och Riitta Pyykkö att ”trots de ekonomiska utmaningarna fortsätter många av åtgärderna som förverkligats i försöksprojekten även efter att projektet har avslutats” (Tarnanen m.fl. 2013). Inom ramen för denna utredning har emellertid en hel del typiska problem med projektfinansierade samhällsåtgärder framkommit, vilka kommer att beskrivas i de olika avsnitten.

Projektet Delaktig i Finland (DiF) fick ett eget kapitel i integrationslagen som beskriver försökskommunernas ställning, stadgar kriterierna för ansökningarna generellt och klargör uppföljningsmetoderna (se bilaga 3).

Slutresultatet av Delaktig i Finland kan summeras på följande sätt:

”Det är svårt att säga att OK, att det skulle ha uppstått ett tydligt svenskt utbildningsspår, det kan man inte säga. Men nog det att det finns nätverk och det finns en medvetenhet och på det sättet att, det där, att jag skulle nog också säga att de här utbildningsvägarna på svenska, så där allmänt taget, så de har ökat nog. Och jag tycker och det är en ganska stor och viktig öppning, [--] den här Nylands NTM-centrals upphandling.” (intervju med myndighetsrepresentant)

Några ord om integrationen

Integrationsbegreppet är ingalunda entydigt och självklart. En av informanterna frågar sig under intervjun vad integration är. I detta sammanhang gäller frågan närmast till vad eller vilket socialt, geografiskt och kulturellt sammanhang man ska integreras. Ska man integreras till det nationella samhället, till det lokala samhället eller till olika sociala habitat? Kan en nordisk eller diasporisk och transnationell integration vara önskvärd och relevant?

Inom samhällsvetenskaperna har integrationsbegreppet diskuterats mångsidigt och från många olika infallsvinklar. En sammanfattande definition av integration tar fasta på att:

> *”den huvudsakliga idén är att minoritetsmedlemmar som är integrerade, deltar i sin helhet i det politiska samfundet, har fullständiga rättigheter och får sin rättvisa andel av välfärden som fördelas bland medborgarna, men behåller sin kulturella identitet.” (min övers.) (Kroll m.fl. 2008, 15)*

Det har talats om strukturell och kulturell integration och om kognitiv, social, politisk och identifikatorisk integration när man har velat ta fasta på olika aspekter i integrationen eller studera integrationsprocessen inom olika samhällsarenor.

Den *strukturella* integrationen hänvisar till arbetsmarknaden, sysselsättningen, bostadsmarknaden, ekonomiska resurser och en jämn inkomstfördelning och andra aspekter av minoritetens samhällsposition som måste vara jämlika med majoritetens för att minoriteten ska vara integrerad. Minoriteten är inte segregerad från majoriteten i samhällsstrukturen enligt denna dimension av integrationen.

Den *kulturella* integrationen hänvisar till språkkunskaper, värderingar, traditioner, vardagliga sätt att agera och kommunicera och sedvänjor som är tillräckliga, likartade eller överensstämmande med bosättningssamhällets förväntningar och krav.

Den *kognitiva* integrationen handlar om minoritetsmedlemmarnas

kunskaper och färdigheter som motsvarar samhällets krav för att minoriteten ska kunna klara sig och fungera i samhället.

Den *sociala* integrationen handlar om växelverkan mellan minoritet och majoritet och om en samhällskommunikation där minoritetsmedlemmarna inte är segregerade från resten av samhället, utan i kontakt med det.

Den *politiska* integrationen handlar om rätten och möjligheterna att delta i politiska processer, beslutsfattande och mobiliseringen till kollektiv aktion genom organisationer, och om hur ofta minoritetsmedlemmarna mobiliserar sig.

Slutligen innebär den *identifikatoriska* integrationen minoritetsmedlemmarnas subjektiva vilja att identifiera sig med samhället de befinner sig i och att de upplever sig som delaktiga i detta samhälle (Kroll m.fl. 2008, 15).

I statsmaktens dokument betonas strukturella aspekter som sysselsättning och undvikande av marginalisering, men också en kulturell och identifikatorisk integration där man stegvis börjar dela det finländska samhällets värderingar och är beredd att modifiera sina ursprungliga värderingar om de står i strid med finländsk lagstiftning (www.intermin.fi; Grunderna för läroplanen… 2012, 10–11). I Finland har man i integrationspolitiken fäst större vikt vid kulturella aspekter och språk än i andra nordiska länder (Sandlund 2002, 124). När integration utreds som en språklig valmöjlighet och som en utbildningsfråga blir statsmaktens definitioner och begreppsliggöranden mera relevanta än sofistikerade vetenskapliga definitioner. Invandrarna, organisationerna och utbildningsinstitutionerna har dessa statliga definitioner att leva efter, trots att de i vissa sammanhang är något grovhuggna och elementära. Statens begreppsdefinitioner är pragmatiska och utgår från åtgärder. Integration består med andra ord av de åtgärder som staten gör.

Men statsmaktens allmänna förståelse av integrationen som en process som sätts igång genom en individuell plan och utbildning är i finländsk historia en beprövad metod för utveckling, modernisering och hjälp till självhjälp. Integrationsprocessen är individuell i det finländska samhället, vilket innebär att invandraren har rätt till en egen, personlig integrationsstig.

I detta sammanhang förstås integrationen huvudsakligen som en kulturell integration, men den fungerar även som inkörsport till en strukturell och politisk integration. Det blir lättare att hitta sysselsättning och få medborgarskap om man lär sig landets språk snabbt och bra. En kombination av vetenskapliga och administrativa sätt att se på integrationen upplyser om att

integrationen handlar om gradskillnader i slutresultatet, dvs. med avseende på graden av hur man är integrerad. Kombinationen upplyser också om variationer i integrationsprocessen, som till exempel fullskaligt deltagande i integrationsutbildningar och målsättningen att bli finländsk medborgare eller alternativt individuella och möjligen tillfälliga val av blankettspråk eller expeditionsspråk i samband med myndighetskontakter.

Integrationen begränsas här huvudsakligen till att gälla vuxna invandrare som själva har flyttat till Finland. Barn till invandrare, dvs. andra generationens invandrare, inbegrips inte i detta sammanhang i analysen. Utredningen gäller de individer som i egenskap av vuxna, myndiga personer har rätt att välja och kan göra ett informerat val i fråga om integrationsspråk.

Integrationen är emellertid inte en envägsprocess där allt ansvar ligger på invandraren. I många fall förhindras integrationen av majoritetsbefolkningens fördomar, negativa attityder, diskriminering och rätt och slätt rasism.

Lagstiftningen erbjuder integrationsfrämjande service i regel i tre års tid efter ankomsten till landet. I praktiken gäller integrationstjänsterna huvudsakligen flyktingar och asylsökande, men också arbetssökande i övriga invandrarkategorier är berättigade till integrationstjänster. Den nya lagen om integration inbegriper alla invandrarkategorier oberoende av grunden för vistelse (Saukkonen 2013, 95). Ifall man är arbetslös och arbetssökande görs den inledande kartläggningen av arbets- och näringsbyrån, varefter man deltar i arbetsmarknadsinriktade integrationsprogram (se t.ex. Inrikesministeriet 2011, 12; www.hej.fi). Dessa utbildningar erbjuds av olika utbildningsproducenter av vilka arbets- och näringsförvaltningen upphandlar utbildningar. Ifall man inte är arbetssökande, vilket är fallet med flyktingar, deltar man i kommunens integrationsprogram som ofta innehåller språkutbildning inom ramen för det fria bildningsväsendet (som medborgar- och arbetarinstitut och folkhögskolor) men också en inledande 1 000 timmars integrationsutbildning i arbets- och näringsförvaltningens regi.

Karoliina Teikari: Integrationsvägen i Finland och svenska som integrationsspråk

Tanken om invandrares aktiva integration började formas först på 1990-talet i samband med en växande invandring till Finland. I enlighet med regeringens invandrings- och flyktingpolitiska program år 1997 lyftes snabb och flexibel integration fram som ett grundläggande mål för invandringspolitiken. Förutom effektiv integrering i det finländska samhället och arbetslivet, uppmärksammades också bl.a. inlärning av det finska eller svenska språket. Därtill ansågs det gynna både samhället och individen själv om personen bevarar sitt eget modersmål och sin egen kultur (Saukkonen 2013a, 86; Jasinskaja-Lahtiet al. 2002, 20). Första Lagen om främjande av integration trädde i kraft år 1999 och tio år senare, 2009, inleddes en omfattande uppdatering av lagen. I dag följer Finland integrationslagen från 2011 (Inrikesministeriet 2013, 8). Samtidigt som lagstiftningen skapades började man kalla integration för ”kotoutuminen” och integrationspolitiken för ”kotouttaminen”. Man ville skapa egna finska ord för att undvika associationer till begrepp som assimilering och att man förlorar sin egen identitet, vilket lätt kunde förknippas med integration (Saukkonen 2013a, 66).

Första Lagen om främjande av integration från år 1999 speglade den tidens samhälleliga läge och betonade således humanitär invandring och integrering av arbetslösa invandrare. Från och med 2000-talet började invandringen bli mångsidigare, och då uppkom också behov av en aktivare invandringspolitik med särskild fokus på arbetskraftsbehov. Detta påverkade integrationspolitiken och dess tillämpningsområde och i den uppdaterade lagen uppmärksammades således också arbets- och familjerelaterad invandring som hade blivit allt vanligare (Makkonen & Koskenniemi 2013, 78; Saukkonen 2013b, 95). Integrationstjänster skulle göras tillgängliga för alla invandrare som hade behov av dem, oberoende av inflyttningsorsak. Nytt i integrationslagen var också projektet Delaktig i Finland som genomfördes 2011–2013, som syftade till att skapa fungerande modeller för integrationsutbildningen (Saukkonen 2013b, 95). En del av projektet fokuserade på svenskspråkig integration i huvudstadsregionen och i samband med det gjordes också bl.a. Magmastudien Via svenska – Den svenskspråkiga integrations-

vägen (Creutz & Helander 2012) som var en undersökning om målgruppen för svenskspråkig integration i huvudstadsregionen.

I integrationslagen preciseras de integrationsfrämjande åtgärder och tjänster som tillämpas för invandrare, vilket i princip innebär: givande av basinformation om Finland och det finska samhället, en inledande kartläggning och en integrationsplan. Integrationsfrämjande åtgärder och tjänster ordnas preliminärt som en del av den kommunala basservicen, samt som en del av arbets- och näringsförvaltningens tjänster (Utbildningsstyrelsen 2012, 7; Finlex 2010, § 1, § 6).

Alla som flyttar till Finland ska ges basinformationsmaterial om landet i samband med tillkännagivande av uppehållstillstånd, eller då hemkommuns- och befolkningsuppgifter registreras. Därtill ska invandrare få rådgivning om integrationsfrämjande åtgärder och tjänster, samt om arbetslivet. En indelande kartläggning är en preliminär evaluering av personens förutsättningar för sysselsättning och studier, samt av behovet av språkinlärning. I princip görs kartläggningen av arbetslösa eller personer som får utkomststöd, men arbets- och näringsbyrån eller kommunen kan också göra en evaluering av personer som inte tillhör denna grupp förutsatt att de själva begär det och anses ha behov av det (Finlex 2010, § 7–§ 10). Vill man välja den svenska integrationsvägen ska man meddela om det i samband med den inledande kartläggningen, så att integrationsplanen kan skapas via den svenskspråkiga vägen. I praktiken är valet dock sällan helt problemfritt och man måste komma överens med myndigheterna om att den svenska vägen passar ens behov och framtidsplaner. I detta samband är det värt att notera att valet av svenska inte på något sätt utesluter inlärning av finska, utan det är mera frågan om vilket språk som individen själv upplever att hen har mest behov av. Det förekommer också variation mellan olika orter i Finland, eftersom svenskkurser eller svenskspråkiga integrationsutbildningar inte finns i alla städer. Det förekommer också att man på arbets- och näringsbyrån (AN-byrån) anser att personen inte kommer att hitta arbete med enbart kunskaper i svenska. I svenskspråkiga regioner kan det säkerligen finnas mera förståelse för valet av svenska, men i tvåspråkiga kommuner kan man vara tvungen att själv skapa en plan för hur kurser i svenska kan leda till sysselsättning (www.hej.fi).

Efter den inledande kartläggningen skapas en integrationsplan, en personlig plan för integrationsfrämjande åtgärder och tjänster. I planen

ingår språkstudier i finska eller svenska och övriga färdigheter som behövs i samhället. Integrationsplanen görs i princip för arbetslösa invandrare och alla invandrare som får utkomststöd är berättigade till en integrationsplan. Också andra invandrare kan begära att få en integrationsplan, behovet bestäms enligt fallen (Finlex 2010, § 11, § 12). Vidare i integrationsplanen kan det också fattas beslut om behovet av integrationsutbildning, som ordnas som arbetskraftsutbildning antingen för arbetslösa och personer som hotas av arbetslöshet, eller som frivilliga studier (Utbildningsstyrelsen 2012, 8). För vuxna invandrare innebär detta i princip undervisning i finska eller svenska och annan undervisning som främjar tillgång till arbetslivet, studier och samhället. Språkligt följer undervisningen grunderna i Utbildningsstyrelsens läroplan för vuxna invandrare och målet är att invandrare ska få fungerande elementära språkfärdigheter i ett av nationalspråken (Finlex 2010, § 20).

Integrationsplanen ska göras inom tre år från det att det första uppehållstillståndet eller uppehållskortet beviljats eller från att uppehållsrätten registrerats. Då en invandrare deltar i åtgärder som finns med i integrationsplanen får hen finansiellt stöd som kallas integrationsstöd (Finlex 2010, § 12-§ 19). Invandrare som har fått en individuell integrationsplan har skyldighet att följa den och delta i de åtgärder och tjänster som finns inskrivna i planen. Om personen utan vägande orsak vägrar delta i skapandet av en integrationsplan, eller vägrar att delta i de åtgärder som finns med i integrationsplanen, kan personens rätt till integrationsstöd begränsas eller minskas (Saukkonen 2013a, 88–89).

Källor

Creutz Karin & Helander Mika (2012): Via svenska – Den svenskspråkiga integrationsvägen. Magma 1/2012. Finlands svenska tankesmedja Magma, Helsingfors.

Finlex 2010. Lagen om Främjande av Integration (1386/2010). Hämtats 10.11.2014. http://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2010/20101386

Inrikesministeriet (2013): Statsrådets principbeslut om strategin Migrationens framtid 2020. Statsrådet.

Jasinskaja-Lahti Inga, Liebkind Karmela & Vesala Tiina (2002): Rasismi ja syrjintä Suomessa. Maahanmuuttajien kokemuksia. Gaudeamus, Helsinki.

Makkonen Timo & Koskenniemi Eero (2013): Muuttoliikkeen ja maahanmuuttajien aseman oikeudellinen sääntely. I: Martikainen Tuomas et al.: Muuttajat - Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki. Gaudeamus, s. 55–80.

Saukkonen Pasi (2013a): Erilaisuuksien Suomi: vähemmistö- ja kotouttamispolitiikan vaihtoehdot. Gaudeamus Helsinki University Press, Helsinki.

Saukkonen Pasi (2013b): Maahanmuutto- ja kotouttamispolitiikka. I Martikainen Tuomas et al.: Muuttajat- Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Gaudeamus, Helsinki. s. 88–97.

Svenskfinland för invandrare: www.hej.fi (hämtats 20.12.2014).

Utbildningsstyrelsen (2012): Grunderna för läroplanen för integrationsutbildning av vuxna invandrare 2012. Föreskrifter och anvisningar 2012:1. Tampereen yliopistopaino Oy.

Målgruppen

Jag har inom ramen för denna utredning även gjort beräkningar om storleken på den invandrarbefolkning som potentiellt blir integrerad på svenska i Finland (se bilaga 2). Om den svenskintegrerade befolkningens storlek räknas i sin helhet på basen av kommunernas språkliga struktur eller på basen av de estimeringsgrunder som förekom i rapporten Via svenska så kommer vi fram till rätt stora tal. År 2013 bodde i hela Svenskfinland totalt 18 204 utlänningar som, ifall integrationsspråket följer kommunens allmänna språkliga fördelning, skulle ”bli” svenskspråkiga. Denna beräkningsgrund är emellertid problematisk på många sätt. Man kan inte veta om invandrarna har ett större eller mindre intresse av att integreras på svenska än de svenskspråkigas andel i kommunen. I Via svenska visade sig 20 procent av invandrarna i huvudstadsregionen vara intresserade av att välja svenska som expeditionsspråk, vilket är en betydligt större andel än de svenskspråkigas andel är i någon av huvudstadsregionens städer (med undantag av Grankulla). Denna 20 procent har också använts som estimeringsgrund för hela Svenskfinland (vilket kan antas vara aningen lågt, eftersom huvudstadsregionens städer är betydligt mer finskdominerade än de flesta kommuner i Svenskfinland). Med denna estimeringsgrund uppnås ett tal på 36 266 invandrare som önskar välja svenska som expeditionsspråk.

Intresset för att lära sig båda språken är betydligt större. När Via svenskas 54 procent används som beräkningsgrund uppnås ett tal på 97 919 personer med utländsk bakgrund som vill lära sig både finska och svenska. På basen av detta kan det förmodas att intresset för kurser i svenska är stort och ökar i Finland. Detta bekräftas också av intervjun med utbildningsplaneraren för kurser i svenska vid Åbo Arbis, som konstaterar att kurserna som erbjuds ständigt är fullsatta.

När integrationstjänster analyseras kan dock inte hela befolkningen med utländsk bakgrund väljas som beräkningsgrund, eftersom lagen begränsar integrationsprogrammet till att gälla dem som inom tre år har flyttat till landet och fått sin första hemkommun (Lagen om främjande av integration 11 § [i fortsättningen Lagen]). Jag har också gjort beräkningar med antalet invandrade till svensk- och tvåspråkiga kommuner åren 2012–2014 som beräknings-

grund. Denna beräkningsgrund är också i viss utsträckning vilseledande i och med att en del intern flyttning har skett under åren. Man kan sålunda statistiskt sett inte helt addera talen. Beräkningsmässigt är denna beräkningsgrund trots allt hållbar i och med att kommunen är en viktig serviceproducent av integrationstjänster och det har ålagts kommunerna att erbjuda dessa tjänster (speciellt i de sammanhang där invandraren inte har anmält sig till arbets- och näringsbyrån som arbetssökande (Lagen 6 §). Talen jag kommer fram till hänvisar med andra ord till det maximala antalet invandrare i de svensk- och tvåspråkiga kommunerna under åren 2012–2014 som är berättigade till kommunala integrationstjänster.

Beräkningarna ger vid handen ett estimat på knappt 10 000 personer i hela Svenskfinland som, ifall 20 procent vill ha svenska som expeditionsspråk, väljer svenska som integrationsspråk. Om vi väljer kommunens språkliga struktur som beräkningsgrund kommer vi fram till en siffra på 6 332 personer.

Av de under perioden 2012–2014 invandrade finns knappt 1 000 personer i registren som svenskspråkiga ifall samma tvåprocentsregel gäller som i huvudstadsregionen. På basen av personer med utländsk härkomst är siffran ca 3 600 personer. Men uppgifter från Befolkningsregistercentralen ger vid handen att det år 2013 fanns 3 000 invandrare på tvåspråkiga orter och 1 000 invandrare på enspråkiga orter som valt svenska som sitt kontaktspråk (Tarnanen m.fl. 2013, 239). Estimat som bygger på huvudstadsregionens situation och Via svenska är därför sannolikt en underskattning (möjligen ca 10 procent) av svenska som integrationsspråk. Såsom påpekats på andra håll i rapporten och i Via svenska är estimatet en minimalistisk uppskattning.

Dessa beräkningar är emellertid endast estimat, och sådana bygger på vissa antaganden. Antaganden låser beräkningsgrunder till vissa tidpunkter (kommunens språkliga struktur) eller andra förhållanden (enkätmaterial från huvudstadsregionen år 2011), som kan ha förändrats eller annars är ogiltiga och inte motsvarar verkliga förhållanden. Men estimat är till sin natur av detta slag och kan anses gälla (med vissa förbehåll) tills de med mer precisa metoder, andra antaganden eller prediktiva uppläggningar kan bevisas vara felaktiga.

Karoliina Teikaris undersökning av deltagarna i Helsingfors Arbis svenska integrationsutbildningar ger en djupare förståelse för målgruppens ursprung, dvs. de motiv som invandrarna har för att välja svenska, samt bekräftar resultaten från 2012 som publicerades i Via svenska (Creutz & Helander 2012).

Karoliina Teikari: Svenska som ett alternativt integrationsspråk i huvudstadsregionen – för vem?

Jag har redan under en längre tid varit intresserad av integrationsfrågor och då det på hösten 2014 började dyka upp artiklar i medierna om invandrare som nekats rätten att integrera sig på svenska i Finland blev jag intresserad. Exempelvis i Esbo hade enstaka personer fått höra att de inte får samma ekonomiska stöd om de väljer den svenska integrationsvägen, även om man enligt lagen har rätt att välja antingen svenska eller finska som sitt integrationsspråk. Den första tanken som slog mig var mest förundran över fenomenet svenskspråkig integration i Finland – vad innebär det i praktiken och vem är det som väljer den vägen? Till slut blev detta temat för min pro gradu avhandling. Det primära syftet var att ta en närmare titt på gruppen, på vilka personer som väljer den svenska vägen och om det förekommer några gemensamma nämnare i gruppen. Motsvarande frågor hade behandlats i tankesmedjan Magmas studie några år tidigare, och således kändes det naturligt att jämföra en del av resultaten med resultaten i studien. Avhandlingen blev en fallstudie med 27 personer, varav drygt hälften deltog i svenskspråkig integrationsutbildning vid Helsingfors Arbis det året (2014–2015) och resten hade lärt sig svenska redan tidigare på andra sätt.

Alla i gruppen hade flyttat till Finland på grund av familj eller parrelation, arbete eller studier. Språkkunskap var en tydlig faktor som förenade gruppen och informanterna hade i genomsnitt en gedigen kunskap i olika språk, ofta språk som är besläktade med svenska. De flesta hade antingen ryska eller engelska som modersmål och alla kunde engelska. Därtill kunde majoriteten också spanska, franska eller tyska. De flesta hade valt att intregreras på svenska för att det är lättare att lära sig än finska. Med hänsyn till gruppens tidigare språkkunskaper är det förståeligt att svenska upplevdes som ett lättare språk att lära sig. Kunskap i språk såsom engelska eller tyska, som tillhör samma germanska språkfamilj som svenska, kan säkerligen underlätta inlärningen av svenska i och med att språk som är nära besläktade med varandra åtminstone i teorin kan antas göra det lättare att tillägna sig språk inom samma språkfamilj. Svarsalternativet ”för att få finskt medborgarskap” var nästan lika populärt som ”svenska är lättare att lära sig”. Det fanns en tydlig koppling mellan de två

svarsalternativen, över en tredjedel av informanterna hade kryssat för bägge två alternativen. Genom att svenskan upplevs som lättare att lära sig når man snabbare den språkliga nivå som medborgarskapet förutsätter. Detta kan leda till att känslan av tillhörighet i samhället nås i ett tidigare skede, jämfört med om man enbart valde finska som integrationsspråk. Med andra ord sker integrationen in i det finska samhället snabbare via svenskan i denna grupp.

Därtill ansågs svenskan gynna arbetslivet och runt en fjärdedel hade motiverat språkvalet antingen med att man använder svenska på jobbet eller med att man genom svenskan vill förbättra sina chanser på arbetsmarknaden. Både arbetsrelaterade skäl och alternativet ”lättare att lära sig” förekom också i enkätsvaren i Magmastudien Via svenska – Den svenskspråkiga integrationsvägen, vilket ytterligare bekräftar att dessa är centrala orsaker som förenar gruppen. Däremot svarade färre informanter med motiveringar som till en början kändes naturliga eller som jag hade förväntat mig. Exempelvis hade bara en femtedel valt svenska p.g.a. svenskspråkig familj eller partner, vilket annars skulle ha känts som en rätt naturlig motivering.

Frågan om motiveringen blir intressant också eftersom Läroplan för integrationsutbildningen på svenska definierar sin målgrupp som ”invandrare med någon slags anknytning till svenskan” (t.ex. tidigare boningsort eller familj). Tydligen har det skett en förändring, eftersom åtminstone mina informanter inte hade så många personliga skäl, utan svenskan upplevdes snarare som ett klokt val: man tillägnar sig språket snabbare och får samtidigt medborgarskap i ett tidigare skede. Därtill får man nytta av svenskan i arbetslivet.

Jag vill avsluta med att nämna några av de öppna kommentarerna: att man valt svenska för att språket integreras väl med övriga språk inom EU och att man vill kunna kommunicera med andra nordbor. Dessa kommentarer visar tydligt att informanterna eventuellt planerar en framtid i något annat nordiskt land. Med folk som ständigt rör på sig i dagens värld kan svenskan antagligen uppfattas som ett klokare val för personer som inte tänker stanna i Finland, eftersom kunskaper i svenska öppnar porten till hela Norden. För personer som kan andra språk inom samma språkfamilj och som inte tänker bosätta sig permanent i Finland, kan svenskan anses bidra till en snabbare ingång in i det finska samhället. Dessutom kan man ha nytta av att kunna språket i fortsättningen om man t.ex. väljer att bosätta sig i Sverige eller Norge.

Källor

Creutz Karin & Helander Mika (2012): Via svenska – Den svenskspråkiga integrationsvägen. Magma, nr 1/2012, Helsingfors.

Helsingfors Arbis. 2012. Läroplan för integrationsutbildningen på svenska.

Mediedebatten

Mediedebatter om ämnet uppgår till ca 40 sidor text (ca 15 000 ord)[3], varav debatten i anslutning till Peter Lüttges bloggtext Lüttges trädgård som pågick 11–18.9.2014 med 65 debattinlägg i anslutning till bloggtexten är den mest omfattande. I debatten ingick också en radiodebatt i programmet Slaget efter tolv i Radio Vega 18.9.2014 där Peter Lüttge och den svenskspråkiga invandrarkoordinatorn i Helsingfors Ann-Jolin Grüne medverkade. Utöver denna debatt har olika massmedier lyft upp frågan i anslutning till möjligheten eller nyttan av att integreras på svenska i Suomen Kuvalehti, Hufvudstadsbladet, Helsingin Uutiset, förekommande problem med svenskkurser i Åbo Underrättelser samt problemen med att hitta arbete om man kan bara svenska i Svenska Yle, Mitt jobb.

Jag kommer i det följande att beskriva dessa debatter i korthet och de argument som framförts. Jag inleder med argumenten i Lüttges trädgård som är mångsidiga både för och emot svensk integration. Peter Lüttge reagerade 11.9.2014 på en nyhet i Hufvudstadsbladet om en invandrare som flyttat från Österbotten till Esbo och av myndigheterna inte tilläts lära sig svenska som integrationsutbildning. Lüttge tog ställning i myndigheternas favör och ansåg att de bättre än en nyanländ invandrare har kunskap om förutsättningarna att fungera på svenska i Finland och framförallt i huvudstadsregionen. Han varnade invandraren Alexandr för att bli en spelbricka i finlandssvenskarnas språkpolitiska spel. Lüttge hänvisade till sina egna personliga erfarenheter av att ha bott på många olika orter i Finland i många års tid och ha integrerat sig på svenska. Han ansåg att hans egen situation är unik genom att han har kunnat arbeta och fungera huvudsakligen på svenska och att det är svårt att exempelvis få jobb utan att kunna finska. Lüttges argument är också att situationen för det svenska språket har försämrats avsevärt över tid i huvudstadsregionen och att det innebär att man numera har en fördel av att välja finska som integrationsspråk. Lüttges resonemang utgår huvudsakligen från situationen i Helsingforsregionen och han förklarar själv i debatten Slaget efter tolv

[3] Jag inte räknat med den senaste debatten i Hufvudstadsbladet i början av oktober 2015. Den senaste debatten omfattar också många sidor (A4) text.

i radio att han ville ”hjälpa Alexandr”.

Debatten som följde, som även Lüttge själv deltog i, innehöll argument både för och emot en svenskspråkig integration. De som höll med Lüttge uppmanade Alexandr att lära sig finska, att det kräver egen aktivitet och att realism och kalla fakta visar att det lönar sig för invandrarna att lära sig finska först. Det framförs att det är svårt att leva på svenska i Finland. Finska ger enligt dem mest möjligheter i det nya landet och gör att flyttningar inom landet är möjliga. Man ska enligt dem inte utgå ifrån att invandrare ska kunna flytta till Sverige eller övriga Norden. Det är också enligt Lüttges anhängare svårt att hitta arbetsgivare som vill anställa personer utan finskkunskaper. Enligt dem tänker exempelvis kvotflyktingarna inte på den nordiska arbetsmarknaden utan på att klara sig i Finland.

Vissa framför problemen med att lära sig nya språk i vuxen ålder och två språk efter varandra eller parallellt, och att många inte är några språkgenier och att man därför borde satsa all energi på att lära sig finska. Invandrarnas integration handlar enligt dem inte om att utgå från finlandssvenskarnas intressen utan från det som är fördelaktigt för invandrarna och att man har ett ansvar för nyanlända människor. Man ifrågasätter motiven hos dem som försvarar en integration på svenska med att det handlar om finlandssvenskarnas egna intressen och att invandrarna på detta sätt blir brickor i ett språkpolitiskt spel mot de finskspråkiga. Det framförs också att det ingalunda är ”kostnadsfritt” att bli medlem i den finlandssvenska gemenskapen, utan att det medför att man måste acceptera den hegemoniska agendan. Alexandr bör enligt dem också få veta konsekvenserna av att välja svenska så att han kan göra ett informerat val och att det är nyttigt för Alexandr att ta del av de framförda erfarenheterna av problemen med svensk integration.

Kända personer som författaren Roman Schatz ges som exempel på att det först lönar sig att lära sig finska. De som försvarar svensk integration använder fotbollsbröderna Eremenko från Jakobstad som exempel på att det lönar sig att bli integrerad på svenska, vilket sedan ifrågasätts med argumentet att bröderna inte är invandrare som kommit till Finland i vuxen ålder.

Författaren Zinaida Lindén stödde Lüttges argument i debatten. Enligt henne måste man kunna finska lika bra som infödda finländare och det är en svår uppgift för invandrare. Det underliggande budskapet är att man därför måste satsa på att gå kurser i finska från första början. I Via svenska anser Lindén emellertid att det går bra att leva på svenska i Finland, men

att man måste kunna identifiera situationer i Finland där man inte kan använda svenska. Hennes erfarenheter är från tvåspråkiga orter med finsk majoritet och hon har inte varit bosatt på orter där vardagslivet skulle fungera på svenska. Hon berättar i Via svenska att hon är en udda figur som utlänning i finlandssvenska sammanhang, men att det ofta är trevligt och att hon dessutom är utanför den ryska kolonin i landet eftersom ryssar vanligtvis integreras på finska (Lindén 2012, 88–89). Lindéns utförliga bedömning av läget med motiverade rekommendationer för nya invandrare är mot bakgrunden av ovanstående intressant och kunde representera ett fascinerande fall av svenskspråkig integration.

De som stöder svensk integration anger rätten att välja språk och rätten att få vara den man är som argument för att välja svenskspråkig integration. Enligt denna syn får man inte minska individens självbestämmanderätt eller hålla på med förmynderi när det gäller vuxna invandrare. Också invandrarnas vilja att integreras i språkminoriteten framförs. Det konstateras på basen av egna erfarenheter att det går bra att välja svenska först och att majoriteten av finländarna är toleranta. Myndigheternas hemlighållande av det svenskspråkiga alternativet kritiseras ändå.

Det framförs också att alla som lär sig finska inte får jobb och att det sålunda inte är någon självklarhet att finskkunskaper ger jobb och att det på tvåspråkiga orter är en fördel att kunna svenska för att bli sysselsatt. Av regionerna framförs speciellt Österbotten som den region där det räcker bra med svenska. Dessutom anmärks det att finska är ett mycket svårt språk att lära sig och annorlunda än de flesta andra språk och att det därför tar för lång tid att lära sig finska. Man ger exempel på personer som försökt lära sig finska utan att lyckas och anser att svenska är lättare att lära sig. Därför borde man erbjuda svenska som ett alternativ också för sådana invandrare som inte lyckats lära sig finska. Andra anser däremot att man kan lära sig finska vid sidan om svenska och på samma sätt som finlandssvenskarna lär sig finska och att det inte är svårare att lära sig finska efter att man lärt sig svenska. Invandrarna konstateras sakna fördomar gällande språken, dessutom anser man att det går att lära sig flera språk samtidigt.

Med integration på svenska anses Norden bli mera tillgängligt, livet mindre isolerat och den globala arbetsmarknaden enklare att nå, med 20 miljoner människor man kan tala med, medan finska har en mycket mer begränsad räckvidd, med kring 5 miljoner man kan tala med. Därför anses det inte vara

värt att satsa många år på att lära sig finska när Norden är direkt tillgängligt om man kan svenska. Det hävdas att invandrarna är olika och att vissa riktar in sig på den globala arbetsmarknaden snarare än på en nationell finländsk arbetsmarknad. Den svenskspråkiga integrationen anses möjliggöra en senare flytt till Sverige om man så önskar. Dessutom anses svenskan vara en genväg till andra germanska språk. Det framförs till och med att det vore nyttigare att lära sig engelska än finska. Det ifrågasätts också att Lüttge använder sina egna erfarenheter, sig själv och sin livshistoria som måttstock. Situationen anses bero på vem man är, varifrån man kommer, var man har tänkt slå sig ner och vad man har tänkt syssla med, hur man ser ut och vilka ens motiv att vara i Finland är.

Också en finlandssvensk diskurs förekommer i debatten, där finlandssvenskar känner sig kränkta av olika omdömen om det svenska språket och dess ställning i landet. Det konstateras att man kan vara en fullvärdig samhällsmedlem även om man bara kan svenska och endast lite eller dåligt finska, och att det är kränkande att påstå motsatsen. Denna diskurs är känsloladdad till skillnad från den i övrigt analytiska och lugna debatten. Diskursen har egentligen inte med invandrarna att göra utan hänvisar till allmän minoritets- och språkpolitik. I samband med denna argumentation förekommer också åsikten att finlandssvenskarnas goda finskkunskaper leder till försämrad service på svenska. Enligt dem är det därför en samhällsuppgift att tala svenska i olika offentliga sammanhang.

Två ord som finlandssvenska deltagare i debatten använder frekvent är *förolämpande* och *kränkande*. Denna diskurs hänvisar till frågan om finlandssvenskars rättigheter och svenskans ställning i landet. Den är aningen problematisk eftersom huvudsyftet med diskussionen är integrationen av invandrare. Finlandssvenskarna anser att invandrarna i vissa sammanhang måste bli förkämpar för svenskheten i Finland när de upplever att de blir felbehandlade av myndigheterna. Ibland blir invandrarna emellertid konfunderade över vem som talar sanning när svenskspråkiga integrationsaktörer marknadsför svenska och myndigheterna samtidigt inte vill tillåta integration på svenska (intervju).

Den politiska diskursen att bli förolämpad av att andra intressen och åsikter eller kritik och ifrågasättanden anges är en mycket problematisk ansats till samhälleliga frågor i och med att samhället ingalunda handlar om ett enda rätt sätt att behandla och uttrycka saker. Det leder lätt till en politisk

korrekthet som inte är önskvärd i samhällslivet och som dessutom ofta är kontraproduktiv. Det skapar motståndsreaktioner och leder till ordbilden *stray man*, eller *konstruktionen av en högubbe* som man sedan själv skjuter ned. I vanliga fall betyder stray man att en utsaga tolkas utanför sitt sammanhang så att det betjänar uttolkarens egen agenda stick i stäv med uttalarens avsikt. Bland andra Sannfinländarnas ordförande Timo Soini har i olika sammanhang framfört hur förolämpad och sårad han är av någon politisk kritik som han har utsatts för. De enda kriterier i samhällsdebatten som kan framföras diskursetiskt[4] är en grundläggande nivå av respekt och erkännande (recognition). Däremot framförs att invandrare upplever att myndigheters attityd kan vara aggressiv och hotfull (intervju).

Ytterligare en ståndpunkt i debatten kan framföras som neutral eller omdefinierande av hela problematiken och där är ett vanligt argument att engelska räcker bra som integrationsspråk och att man i arbetslivet borde övergå till att använda engelska istället för finska eller svenska. Inom denna diskurs framförs även förtydligande argument om att invandrarnas och finlandssvenskarnas situation är olika och att de inte borde sammanblandas. Dessutom framförs den regionala aspekten att situationen är beroende på varifrån man som invandrare kommer och var man bosätter sig i Finland.

Också Alexandr, vars situation debatterades, deltog i diskussionen och konstaterade att integrationsspråket inte ursprungligen valdes av honom själv utan av myndigheterna i Österbotten. Därför får han sina dokument på svenska och han har studerat svenska redan i ett års tid. Han vill med andra ord fortsätta med svenska för att inte ”gå bakåt” i integrationsprocessen, vilket skulle innebära en (två år) längre integrationstid och försvårade utbildningsmöjligheter.

År 2012 pågick en debatt i Hufvudstadsbladet om en förening som skulle startas på Pär Stenbäcks initiativ för att förverkliga Magmas tankar och för att främja svenskspråkig integration. Stenbäck hade redan tidigare i sin memoarbok Kriser och katastrofer (2009, 594–602) lyft fram Magma och invandringen som två viktiga framtidsfrågor för finlandssvenskheten. Tanken var att den nya föreningen skulle verka i hela Svenskfinland. Denna debatt handlade huvudsakligen om huruvida det existerande integrationsarbetet på svenska var tillräckligt. Luckan i Helsingfors reagerade på detta och konstaterade att

[4] Diskursetik: de normer, som kan godkännas av alla berörda i egenskap av deltagare i praktisk diskurs, kan anses vara giltiga (Wikipedia).

det redan länge pågått sådan verksamhet och att Luckan i Helsingfors har fyra anställda för att ta hand om svenskspråkig integration. Man konstaterade också att Luckan har verksamhet på många olika orter i Svenskfinland, medan initiativtagarna till föreningen kontrade med att Luckan på många orter endast är en servicepunkt. När nyheten publicerades var allt ännu oklart gällande det praktiska förverkligandet, det enda som var klart var att Jan D. Oker-Blom var tänkt som föreningens verksamhetsledare och att en av föreningens målsättningar var att grunda ett daghem för barn till invandrare. Finansiering tänkte man söka från de finlandssvenska stiftelserna. Jag har inga uppgifter om att initiativet skulle ha lett till någon egentlig verksamhet (HBL 15.2.2012; 17.2.1012).

I Yles reportage Mitt jobb presenterades den 28 januari 2015 en kvinnlig jurist som först flyttat till Åland och därifrån till Helsingfors och som inte fick arbete som motsvarade hennes utbildning på grund av att hon lärt sig svenska och inte finska. Artikeln åtföljdes av en del kommentarer och debatt med ungefär samma argument som användes i debatten kring Lüttges trädgård. Bland annat framfördes att kunskaper i svenska skulle vara tillräckliga i Vasaregionen och att valet mellan svenska och finska egentligen beror på var man är bosatt. Också den språkpolitiska diskussionen om det svenska språkets ställning och nytta i Finland överlag blev aktuell. Denna debatt innehöll också mer allmänna resonemang kring språkkunskapernas betydelse i arbetslivet, de överdrivna kraven på språkkunskap och de i vissa fall irrationella kraven som arbetsgivarna hade, där arbetsgivarna inte värderade nyttiga språkkunskaper i spanska, engelska och svenska.

I Egentliga Finland har debatten handlat om svenskundervisningens kvalitet i Pargas och om Kimitoöns beredskap att ta emot flyktingar. Åbo Underrättelser rapporterade i mars 2012 om en misslyckad kurs i svenska för invandrare som upphandlats av NTM-centralen och arbets- och näringsbyrån. Eleverna upplevde att kursen inte motsvarade kvalitetskraven och att läraren inte klarade av sin uppgift. Kursen avbröts som följd av protesterna fyra månader efter starten och läraren byttes ut. Kritiken riktade sig huvudsakligen mot läraren, men också systemet med konkurrensutsatta integrationsutbildningar ifrågasattes. En invandrare från Korpo som intervjuades av Åbo Underrättelser var besviken och upplevde att hen kastat bort mycket tid. Drygt ett år senare efterlyste invandrarna svenskkurser, men då svarade myndigheterna (Päivi Ruotsala i ÅU 5.6.2013) att inga planer på att ordna svenskkurser

fanns, eftersom ”behovet är för litet och kostnaderna måste hållas på en rimlig nivå” (Lolax 7.3.2012; Lolax 5.6.2013; ÅU 8.3.2012).

Kimitoöns övervägande att ta emot flyktingar debatterades i mitten av december 2014 i Yles program Slaget efter tolv av direktör Kristina Stenman från Arbets- och näringsministeriet, dåvarande kommundirektör Tom Simola och kommunstyrelsemedlem Hanna Backman. Den skriftliga artikeln på Yles hemsida ledde till en debatt med 14 inlägg om den eventuella flyktingmottagningen. Debatten berörde emellertid inte alls frågan om språkval på flyktingmottagningen. Men ett bevis på existensen av Svenskfinland i denna frågeställning är att ett inlägg i debatten av pseudonymen Gäst föreslår att: ”Prata med kommunanställda i Jakobstad som säger att det är en lönande affär att ta emot flyktingar ???”. Behandlingen i Kimitoöns kommunala beslutsorgan har framskridit rätt långt och ett beslut att förbereda mottagningen har gjorts, och ett program för integrationsfrämjande godkänts (http://www.kimitoon.fi; Kst 25.8.2015 § 111; Simola 15.4.2015).

I augusti 2015 beslöt kommunstyrelsen också att integrationsspråket skulle bli finska, beslutet baserade sig på följande motivering från beredningsgruppen:

> *”Gruppen konstaterar att språkfrågan inte är oproblematisk. Ur flyktingarnas synvinkel skulle integrationsspråket finska ha flest fördelar. Kontakten till övriga Finland, utbudet av utbildningar och kurser är mest på finska, tillgängligheten på tolkningstjänster är störst på finska. En omständighet som talar för svenska språket är en snabbare integration i lokalsamhället. För barn i grundskolålder har våra finska skolor största erfarenheten att ta emot invandrarbarn.” (Kst 25.8.2015 § 112)*

Av massmedierna följde SvenskaYle upp beslutet om språkval i Kimitoön och noterade motiveringen att man på orten utgår ifrån att flyktingarna inte stannar kvar, varvid de har större nytta av att lära sig finska. Nyheten om valet av integrationsspråk ledde till en kort debatt med några debattinlägg om språkvalet (http://svenska.yle.fi/artikel/2015/08/25/flyktingar-i-kimitoon-ska-lara-sig-finska).

Under hösten 2015 intensifierades samhällsdebatten kring invandring och flyktingmottagande i samband med att ett betydligt större antal asyl-

sökande anlände till Finland. I detta sammanhang uppstod i Hufvudstadsbladet även en diskussion om den svenskspråkiga integrationen i landet. Flera insändare påtalade vikten av att invandrarna får lära sig svenska i tvåspråkiga områden och att integrationsspråket inte automatiskt bör vara finska (Grüne, Höckerstedt, Lerche, Sadiq, Sundberg och Tudér). Det nya i debatten var att krav ställdes och kritik riktades mot beslutsfattarna i tvåspråkiga kommuner om deras val av integrationsspråk för flyktingarna (HBL 2.10.2015, 10.10.2015, 13.10.2015, 14.10.2015).

Riksdagsbehandling

Föregående riksdag behandlade på slutrakan av sin mandatperiod den svenskspråkiga integrationen av invandrare i huvudstadsregionen på ett sätt som åskådliggör frågeställningens karaktär och ger grundläggande information om integrationen på ett sammanfattande sätt. Christina Gestrin m.fl. ställde 9.10.2014 ett skriftligt spörsmål i riksdagen gällande den svenskspråkiga integrationen och ”vad regeringen ämnar göra för att se till att invandrare får integreras på svenska” (KK 764/2014 rd – Christina Gestrin /sv m.fl.). Jag har valt att återge riksdagsbehandlingen i sin helhet i detta sammanhang i och med att den ger en intressant beskrivning av situationen och trots att den ur vetenskaplig synvinkel eventuellt innehåller felaktigheter och selektiv information har den trots allt betydelse på grund av konsekvenserna. Det innebär att politiken definierar verkligheten och att samhällslivet i hög utsträckning följer den diskurs som skapas och dominerar i politiken.

Skriftligt spörsmål 764/2014 rd: Integrationsutbildning på svenska

Till riksdagens talman

Enligt lagen om främjande av integration (1386/2010) ordnas integrationsutbildning för invandrare i form av undervisning i finska eller svenska, samt annan undervisning som främjar tillträde till arbetslivet och vidareutbildning samt färdigheter i samhällsliv, kultur och livskompetens. Det språkliga målet i integrationsutbildningen är att invandraren ska få fungerande elementära språkfärdigheter i finska eller svenska.

I integrationsplanen planeras de åtgärder som stöder invandrarens möjligheter att delta som en likvärdig medlem i samhällsverksamheten, och möjligheter att få tillräckliga kunskaper i finska eller svenska samt andra kunskaper och färdigheter som behövs i samhället och arbetslivet. Integrationsstöd beviljas för att trygga invandrarens försörjning under den tid han eller hon deltar i åtgärder enligt integrationsplanen.

På vissa orter i Finland är det vanligt att invandrare integreras på svenska. Också i huvudstadsregionen finns invandrare som önskar få svenskspråkig integrationsutbildning. I huvudstadsregionen finns emellertid en ovilja hos arbets- och näringsbyråerna att bevilja integrationsstöd, om invandraren deltar i den svenskspråkiga utbildningen. Det här motiveras med att svenskspråkig integrationsutbildning inte leder till arbete. När invandrarnas utbildningsmöjligheter jämförs med behovet av arbetskraft ska självfallet behovet av både svensk- och finskspråkig arbetskraft tas i beaktande. Det finns stort behov av svenskkunnig arbetskraft inom flera sektorer i huvudstadsregionen. Arbets- och näringsbyråernas praxis leder till att möjligheten att integreras på svenska urvattnas.

Motsvarande problem finns i vissa tvåspråkiga kommuner. Invandrare får inte information om möjligheterna att integreras på svenska. Invandrare som uttryckligen önskar integrera sig på svenska uppmanas ofta att söka sig till finskspråkig integrationsutbildning i stället. Det här sker trots att de kommunala tjänstemännen har en lagstadgad skyldighet att informera invandrarna om integrationsmöjligheter på båda nationalspråken, samt skyldighet att ta de individuella önskemålen och förutsättningarna i beaktande

då integrationsåtgärder planeras.

Statsrådet har själv lyft upp problematiken i sitt principbeslut om nationalspråksstrategin (4/2012). Enligt nationalspråksstrategin är det ”viktigt att fastställa på vilka grunder språket för integreringen blir finska eller svenska”, samt ”att erbjuda undervisning inom integrationsutbildningen på både finska och svenska så att de individuella behoven hos den som integreras kan tas i betraktande.”

Med hänvisning till det som anförs ovan får vi i den ordning 27 § riksdagens arbetsordning föreskriver ställa följande spörsmål till den minister som saken gäller:

Vad kommer regeringen att göra för att utreda om myndigheterna följer lagen när de inte beviljar integrationsstöd till invandrare som vill ha svenskspråkig integrationsutbildning och vad kommer regeringen att göra för att se till att invandrare får integreras på svenska?

Helsingfors den 9 oktober 2014
Christina Gestrin /sv
Ulla-Maj Wideroos /sv
Thomas Blomqvist /sv
Juha Väätäinen /saf
Mats Nylund /sv
Lars Erik Gästgivars /sv
Jörn Donner /sv
Elisabeth Nauclér /sv

Spörsmålet besvarades 29.10.2014 på följande sätt av arbets- och näringsminister Lauri Ihalainen (SDP):

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 764/2014 rd undertecknat av riksdagsledamot Christina Gestrin /sv m.fl.:

Vad kommer regeringen att göra för att utreda om myndigheterna följer lagen när de inte beviljar integrationsstöd till invandrare som vill ha svenskspråkig integrationsutbildning och vad kommer regeringen att göra för att se till att invandrare får integreras på svenska?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

I lagen om främjande av integration (1386/2010) finns bestämmelser om integrationsutbildning, som i regel genomförs i form av arbetskraftsutbildning. Enligt 20 § i lagen är utbildningens innehåll ”undervisning i finska eller svenska och vid behov läs- och skrivundervisning samt annan undervisning som främjar tillträde till arbetslivet och vidareutbildning samt färdigheter i samhällsliv, kultur och livskompetens”.

Integrationsutbildning som ordnas i form av arbetskraftsutbildning ges enligt de av Utbildningsstyrelsen uppgjorda grunderna för läroplanen. I utbildningen ingår studier i finska eller svenska, enligt grunderna kan i utbildningen dessutom ingå undervisning i det andra inhemska språket i form av valfria studier. Grunderna för läroplanen har uppgjorts både på finska och på svenska.

Under tiden för integrationsutbildning som ordnas i form av arbetskraftsutbildning tryggas försörjningen i regel genom arbetsmarknadsstöd som betalas som integrationsstöd. Enligt lagen om främjande av integration kan invandrare också bedriva frivilliga studier med integrationsstöd. I 23 § i lagen föreskrivs att ”för att frivilliga studier som främjar invandrares integration och sysselsättning ska stödjas med integrationsstöd krävs det att det är fråga om studier i finska eller svenska eller att studierna sker i huvudsak på finska eller svenska. Genom integrationsstöd kan även studier i läs- och skrivfärdighet stödjas.” För att frivilliga studier ska stödjas förutsätts 1) att arbets- och näringsbyrån har konstaterat utbildningsbehovet, 2) att studierna stöder integrationen och sysselsättningen och 3) att studierna har avtalats i integrationsplanen.

I lagen om främjande av integration har de nationella språken jämställts till alla delar, i fråga om både innehållet i arbetskraftsutbildning som innehållet i frivillig utbildning. Lagen ger möjlighet att integrera sig på finska eller

på svenska. När de villkor som anges i lagen om främjande av integration och i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice (916/2012) uppfylls, kan frivilliga studier på både finska och svenska stödjas. Stödjande av frivilliga studier med integrationsstöd har däremot tidvis förvägrats till exempel därför att utbildningen inte har ansetts främja sysselsättningen.

Integrationsutbildning som ordnas i form av arbetskraftsutbildning har i huvudsak anskaffats som utbildning på finska. Integrationsutbildning på svenska har anskaffats främst i Österbotten. Behovet av integrationsutbildning på svenska har ökat i allt större grad speciellt i huvudstadsregionen, där invandrarvolymerna ökar och grupperna fortast blir mångfaldiga. I arbets- och näringsministeriets projekt Osallisena Suomessa fanns en svenskspråkig helhet (Delaktig i Finland), där man utvecklade integrationsvägar på svenska bland annat i huvudstadsregionen.

Närings-, trafik och miljö -centralen (NTM) i Nyland har tidigare i anskaffningen av integrationsutbildning förutsatt att serviceproducenterna vid behov förbinder sig att erbjuda integrationsutbildning även på svenska. I fortsättningen anskaffar NTM-centralen i Nyland integrationsutbildning som ordnas i form av arbetskraftsutbildning på svenska genom en separat konkurrensutsättning, för att man ska kunna förbättra tillgången på integrationsutbildning på svenska och säkerställa att de som integrerar sig under utbildningen har möjlighet att bekanta sig och skapa kontakter med det svenskspråkiga arbetslivet. I vissa fall kan genomförandet kräva en större regional granskning av hela regionen för arbets- och näringsbyrån och eventuellt också utnyttjande av möjligheter till distansstudier. För att öka möjligheterna till webbstudier har Utbildningsstyrelsen för webben producerat en för invandrare avsedd inlärningsmiljö för finska och svenska (www.kotisuomessa.fi).

Arbets- och näringsministeriet bereder under hösten 2014 en ny tillämpningsanvisning för lagen om främjande av integration till arbets- och näringsbyråerna. I anvisningen preciseras också anvisningarna i fråga om undervisning i finska och svenska. Arbets- och näringsministeriet klarlägger för arbets- och näringsbyråerna också det som i nationalspråksstrategin skrivits om informering av invandrare på de båda nationella språken och förmedlar information om den svenskspråkiga arbetsmarknaden.

Helsingfors den 29 oktober 2014 – Arbetsminister Lauri Ihalainen

Ihalainens svar antyder att regeringen ämnar vidta åtgärder för att ordna integrationsutbildning på svenska i huvudstadsregionen. Ihalainen hänvisar till en separat upphandling i Nylands NTM-centrals regi. Han nämner också i sitt svar att ministeriet bereder en tillämpningsanvisning för arbets- och näringsbyråerna.

Ihalainen konstaterar i sitt svar att:

”Integrationsutbildning som ordnas i form av arbetskraftsutbildning har i huvudsak anskaffats som utbildning på finska. Integrationsutbildning på svenska har anskaffats främst i Österbotten. Behovet av integrationsutbildning på svenska har ökat i allt större grad speciellt i huvudstadsregionen, där invandrarvolymerna ökar och grupperna fortast blir mångfaldiga. I Arbets- och näringsministeriets projekt Osallisena Suomessa fanns en svenskspråkig helhet (Delaktig i Finland), där man utvecklade integrationsvägar på svenska bland annat i huvudstadsregionen.”

Rapporten Via svenska (Creutz & Helander 2012) bekräftade denna efterfrågan på svenskspråkig integration i huvudstadsregionen. I ministerns svar saknas emellertid diskussion om Östra Nyland, Västra Nyland och Egentliga Finland, också där har ett intresse för svenskspråkig integrationsutbildning kunnat dokumenteras inom ramen för denna utredning.

Den politiska verkligheten förändras emellertid och i samband med riksdagsvalet i april 2015 förändrades den avsevärt. I den nya riksdagen befinner sig deltagarna i denna diskussion i opposition och det återstår att se hur de nya regeringspartierna och ministrarna förhåller sig till Finlands tvåspråkighet och möjligheterna att integreras på båda språken.

Förvaltningsproblem och administrativa systemfel

Denna utredning har inte som avsikt att beskriva Finlands invandringsförvaltning generellt, eftersom den finns beskriven i ett antal publikationer, t.ex. i den mycket informativa broschyren Handbok i flyktingmottagning för personal inom samarbetsområdet Jakobstad, Nykarleby, Pedersöre, Larsmo och Kronoby. I den beskrivs flyktingmottagningen som också exemplifieras med organisationen i Jakobstad och i Kronoby. I Inrikesministeriets broschyr Välkommen till Finland från 2011 beskrivs hela det universalistiska finländska välfärdssamhället med de olika former av socialpolitiska tjänster och åtgärder som finns för landets befolkning. En allmän och sammanfattande beskrivning har presenterats av Pasi Saukkonen (2013, 81–97). I detta sammanhang beskrivs endast bestämda problem som sammanhänger med invandraradministrationens uppbyggnad i Finland.

Tarnanen m.fl. (2013, 157) skriver:

> *”Ur förvaltningssynpunkt sker integreringsarbetet på flera ställen, eftersom många aktörer är inblandade. Den aktuella lagen om främjande av integration betonar kommunernas allmänna ansvar och samordningsansvar samt yrkesövergripande samarbete med till exempel tredje sektorn. Viktiga aktörer är även arbets- och näringsförvaltningen, läroanstalter som ordnar integrationsutbildning och regionens arbets- och näringsliv.”*

Förvaltningens två ben, å ena sidan arbets- och näringsförvaltningens arbetsmarknadsorienterade integrationsutbildningar och å andra sidan kommunernas integrationsutbildningar inom ramen för t.ex. det fria bildningsväsendet och Undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde, medför vissa problem i integrationsarbetet. Invandrarens valmöjligheter påverkas av inom vilket förvaltningsområde dennes integrationsplan görs. Oftast görs den inledande kartläggningen av arbets- och näringsbyrån

eftersom invandrarna anmäler sig som arbetssökande. Ifall kommunen gör den inledande kartläggningen är kommunen berättigad till en ersättning på 700 euro per kartläggning, men i så fall får invandraren inte anmäla sig som arbetssökande under en viss tid (t.ex. två månader i Raseborg) (intervju).

Arbetar- och medborgarinstituten erbjuder inom ramen för det fria bildningsväsendet integrationsutbildningar som kan tas med i den individuella integrationsplanen. De godkänns emellertid inte automatiskt. När NTM-centralerna upphandlar och konkurrensutsätter integrationsutbildningar har de inte begärt offert av de kommunala arbetar- och medborgarinstituten. Arbetar- och medborgarinstitutens utbildningar ingår oftast i de frivilliga delarna av integrationsutbildningen. Det är ofta problematiskt för arbetar- och medborgarinstituten att ordna tidsmässigt tillräckligt omfattande utbildningar för att de ska kunna utgöra arbetsmarknadsrelaterade integrationsutbildningar.

Invandrarnas egna utsagor under våren 2015 har tydligt fört fram arbets- och näringsbyråernas vägran att erbjuda svenskspråkig integration för invandrarna både i huvudstadsregionen och i Åbo (Svenska Yle: Radiohuset 13.5.2015; samtal med kollega vid ÅA 16.4.2015). Integrationsstöd beviljas inte för studier i svenska.

I Pargas hade år 2012 en svenskspråkig integrationsutbildning upphandlats från företaget Arffman Consulting, som inte klarade av uppdraget (Åbo Underrättelser 8.3.2012; 5.6.2013). Företaget ville bl.a. använda sig av Medborgarinstitutets undervisning utan att erbjuda ersättning för det så att eleverna som deltog i undervisningen skulle få gå på Medborgarinstitutets kurser i svenska (intervju). Efter att denna kurs avbröts konstaterade NTM-centralens tjänsteman, som är ansvarig för integrationstjänster i de fall invandrare efterlyser kurser på svenska, att det inte kommer att ordnas kurser i svenska eftersom ”behovet av svenskkurser är för litet och kostnaderna måste hållas på en rimlig nivå” (ÅU 5.6.2013). Samtidigt har det fria bildningsväsendets kurser haft 20 deltagare i Nagu och kring 10 i Pargas (intervju 13.2.2015). Arbets- och näringsbyråns tjänsteman hänvisar till kursen i Pargas som ett exempel på svårigheten att ordna kurser i svenska. Elevunderlaget varierar gällande utbildningsnivå och språkkunskap, vilket gör det svårt att skapa undervisningsgrupper på svenska. Utöver detta lär det vara svårt att få ihop 18 elever, som är gruppens minimistorlek. Tjänstemannen hänvisar till den ringa storleken i den potentiella svenskintegrerade gruppen som orsak till att

undervisningen blir svår att arrangera (intervju).

I Nyland hade på hösten 2015 ännu inte gjorts någon upphandling av NTM-centralen på svenskspråkig integrationsutbildning, utan integrationsutbildningen sköts på frivillig basis och erbjuds av Arbis, Folkakademin i Borgå och Lärkkulla (intervju). Fördröjningen hänger ihop med resursbrist, bara en person handlägger alla upphandlingar och hon är moderskapsledig (intervju).

I Raseborg ordnar Lärkkulla svenskkurser enligt arbets- och näringsbyråns krav. Via arbets- och näringsbyrån har en svenskkurs ordnats senast år 2007 och det är på grund av minimistorleken på grupperna som svenskkurser inte har ordnats sedan dess (Grüne m.fl. 2013, 247; intervju 23.3.2015). En samhällsaktiv person som invandrat till Finland för länge sedan konstaterade i intervjun som gjordes för Via svenska att man inte borde utgå från grupper med minst sju eller nio eller femton deltagare på kursen, utan att lagbokens text om individuell rätt till integration borde följas också i språkundervisningen. Det vore relevant speciellt på svenska, men också på finska. Skräddarsydda lösningar skulle ändå inte behövas på finska i och med att mängden deltagare ofta är större så det är lätt att få ihop tillräckligt stora grupper (Konrad, intervju 2012).

Det finns ett administrativt systemfel i integrationsförvaltningens två ben; kommunen och arbets- och näringsförvaltningen, nämligen att ämbetsdistriktets språkliga status är betydligt klarare när det gäller kommunerna än när det gäller de statliga lokalmyndigheterna. Statliga lokal- och regionalförvaltningen består av stora ämbetsdistrikt där det svenska inslaget är svagare än exempelvis i tvåspråkiga kommuner. I statsförvaltningen är tvåspråkigheten formellt sålunda paradoxalt geografiskt mer utbredd, eftersom myndigheter som sköter ärenden i enspråkigt finska områden också måste beakta de tvåspråkiga områdena inom ämbetsdistriktet. Samtidigt blir det svenska inslaget svagare än vad som vore fallet ifall ämbetsdistriktet skulle omfatta endast en tvåspråkig kommun. Ett exempel på detta är Nylands NTM-centrals och speciellt Esbo lokalbyrås vägran att erbjuda svenska som integrationsspråk för invandrare som önskat att bli integrerade på svenska (intervjuer).

Ett liknande problem uppstår i Raseborg där arbetskraftsrelaterad svenskundervisning inte erbjuds invandrare, trots att invandrarna i regionen har en klar nytta av tvåspråkigheten. Besluten fattas centraliserat i Helsingfors, där beslutsfattaren inte känner till de lokala förhållandena i Raseborg (inter-

vjuer). I och med att flyktingar integreras på finska blir kontaktspråket automatiskt finska i magistratens handlingar och ortens språkliga status kommer inte att påverka språkvalet. Sålunda skapar statsförvaltningen en finskspråkig integration för olika invandrarkategorier, oavsett om de är arbetssökande och inom arbets- och näringsbyråernas förvaltningsområde eller om de är flyktingar och inom det kommunala flyktingmottagandet.

Det vore skäl att se över förvaltningen av integrationstjänsterna med hänsyn till de sektorer inom vars kompetensområde frågan ligger. Det vore motiverat att kommunen skulle vara den instans som handhar hela integrationsprocessen i och med att kommunen har ansvar för största delen av all den samhällsservice som invandraren är berättigad till. Jag framförde denna syn hösten 2012 på följande sätt:

Invandrarärenden bör överföras till kommunministern

I Finland borde man förstärka kommunministerns portfölj genom att koncentrera förvaltningen av invandrarärenden i kommunernas kompetensområde och genom att överföra de behövliga och relevanta resurserna (samt funktionerna och byråerna) i kommunernas skötsel. Förvaltningen av invandrarärenden är för tillfället utspridd mellan många olika förvaltningsområden. Detta medför problem i koordineringen av politiken och de praktiska åtgärderna och invandrarnas kontakter med samhällelig service och myndigheter är komplicerade och förbryllande. Nu har man kontakt med polisen i tillståndsfrågor. Arbets- och näringsbyråerna sköter om sysselsättningsfrågor. Kommunala aktörer sköter om grundutkomsten, skolfrågor, delvis språkinlärning och boendefrågor. Dessutom finns det även andra myndigheter som administrerar invandrarfrågor. Det råder en administrativ ”sillsallad”.

Kommunen vore en lämplig administrativ enhet för skötseln av invandrarärenden (med undantag av huvudstadsregionen, där metropolfullmäktige kunde handha detta förvaltningsområde). På den kommunala nivån är skötseln och koordineringen av många frågor såsom boende, sysselsättning och utkomst, samt dagvård och utbildning lättare än ifall frågorna handläggs delvis av statliga (under flera ministerier liggande) och delvis av kommunala myndigheter. Kommunala delegationer för mångkulturella ärenden kunde också snabbt ge respons om funktionsdugligheten hos olika aktioner och lyfta fram gällande problem.

I anslutning till kommunministern kunde i samband med en dylik reform även genomföras en grundläggande förnyelse gällande kommunalt självstyre. I samband med kommunfusionerna har det kommunala självstyret varit i rörelse och spelreglerna har på många punkter varit oklara (t.ex. Sibbofrågan). När kommunerna utses att handha invandrarärenden (med undantag av tillståndsfrågor) bör kommunerna också ges behövliga resurser och det aktuella rörelseutrymmet i frågan bör definieras (min övers.) (Helander 2012).

Stödet för ett sådant förslag från de kommunala myndigheter som arbetar på integrationsfältet är tydligt. Aktörerna i Raseborg stödjer en sådan syn genom att de anser att den första integrationsutbildningen borde skötas av kommunen och att kommunen gör en bättre och mer fullständig inledande kartläggning än vad arbets- och näringsbyrån gör (intervjuer). Också integrationskoordinatorn i Jakobstad stödjer denna syn genom att anse att förslaget om en övergång till enhetspris i integrationsutbildningarna gör att kommunerna själva kan börja bestämma om de ordnar integrationsutbildningen i egen regi eller om de skaffar utbildningarna utifrån. Arbets- och näringsförvaltningens representant (intervju) konstaterar också att den inledande kartläggningen och integrationsplanen borde vara lite bredare för en invandrare än vad den nu är, t.ex. så att man tar hänsyn till hemspråket, partnerns språk eller ifall barn är på kommande och barnets skolspråk kommer att bli svenska. Börje Mattsson, som var invandrarkoordinator i Västra Nyland åren 1991–2013 och alltså är en erfaren aktör på området, konstaterar samma i skrift:

> *”Likaså borde man frångå den eviga kutymen med rutinmässiga arbetsplatspolitiska invandrar-/språkkurser som den första undervisningsform man ger. Det är för lätt och enkelt, men då missar man något viktigt från början. Man borde i stället först börja med egna kommunens kurser där närkommunen och närsamhället presenterar sig och där man berättar hur det fungerar.” (Mattsson 2014, 30)*

Invandringsfrågorna skulle då skötas som ett samarbete mellan kommunministern och kommunernas integrationskoordinatorer och de resurser som finns för integrationen skulle kanaliseras via kommunerna. I den statliga förvaltningen anser somliga också att kommunerna är för små enheter för att sköta invandrarintegrationen, men detta är enligt min mening inte ett hållbart argument i och med att kommunerna ansvarar för betydligt mer omfattande frågor inom utbildning och socialförvaltning. Däremot skulle reformen innebära en konkret morot för kommuner att ta emot flyktingar och asylsökande.

Bildningsalliansens representant föreslår däremot att integrationsutbildningarna i framtiden skulle få finansiering ur Arbets- och näringsministeriets budget och att utbildningsorganisationer inom fria bildningssektorn också skulle få sin finansiering den vägen. Då skulle den fria bildningens anslag

behållas på samma nivå i Undervisnings- och kulturministeriets (UKM) budget och tilläggsresurserna för den inledande integrationsutbildningen skulle tillkomma Arbets- och näringsministeriet. Man har lobbat för detta inom ramen för UKM:s arbetsgrupp (intervju). Detta anser jag däremot vara ett problematiskt förslag eftersom arbets- och näringsbyråernas bedömning av vilka typer av kurser som behövs inte beaktar exempelvis behovet av svenska i arbetslivet. Deras inledande kartläggningar är snävare och mera arbetsmarknadsinriktade än kommunernas, vilket leder till att precisionen gällande exempelvis kvotflyktingar och annan humanitär invandring inte är bra. Dessutom ser kommunerna bättre invandrarnas helhetssituation vad gäller servicebehov.

I Helsingfors inrättades en svensk invandrarkoordinatorsbefattning på Arbis i samband med DiF-projektet. Invandrarkoordinatorns uppgift har blivit mycket mångsidig och inbegriper planeringen av svenskkurser, inledande kartläggningar med invandrare, handledning, nätverkande med andra aktörer, uppgörande av offerter och projektplaner för upphandlingar och finansieringar, sammanställning av den kommunala servicen på svenska inom de olika förvaltningarna, osv. (intervju). Uppdraget har med andra ord blivit mycket mångsidigt och arbetsdrygt. De invandrings-, flykting- och integrationskoordinatorer jag har intervjuat i samband med fältarbetet i projektet har nästan utan undantag varit nya i sitt arbete. Det skulle sålunda vara rätt ögonblick för en större utbildningsinsats där förvaltningsprocesserna kunde utvecklas genom en höjning av denna centrala yrkesgrupps kompetens. Ett fortbildningsprogram för de kommunala koordinatorerna borde startas i en nära framtid. En möjlig organisatör för denna verksamhet kunde vara kompetenscentret för invandrarärenden vid Arbets- och näringsministeriet, som kommer att ha en fortbildningsverksamhet för olika yrkesgrupper i integrationsverksamheten (intervju). Utbildningen kunde också ordnas i något universitets eller någon yrkeshögskolas regi. Under våren 2015 lämnade Luckan i huvudstadsregionen in en ESF-ansökan med en sådan plan till NTM-centralen i Tavastehus. Projektet fick emellertid inte finansiering (Smidigt på svenska-projektplan 25.5.2015).

Ett tydligt resultat av fältarbetet är att de förvaltningsmässiga oklarheterna leder till en oöverskådlighet som gör det praktiska arbetet svårt för myndigheterna. De olika förvaltningssektorerna beskyller varandra för att försvåra arbetet. Den statliga centralförvaltningen på ministerienivå anser att problemen ligger inom den andra förvaltningen (t.ex. organisationerna inom

utbildningssektorn). Lokalförvaltningen skyller på den statliga centralförvaltningen eller den regionala statsförvaltningen. Organisationerna skyller på de kommunala myndigheterna. Orsakerna till de förvaltningsmässiga problemen utlokaliseras med andra ord till andra myndigheter och organisationer, vilket sannolikt är en adekvat tolkning med tanke på det förvaltningsmässiga oklarheterna som föreligger.

Administrativt godtycke

Ett stort problem i integrationsarbetet är att arbets- och näringsförvaltningen lokalt och regionalt erbjuder olika förutsättningar att välja integrationsspråk i olika delar av landet. Denna variation sammanhänger i hög grad med myndigheternas individuella rätt att bedöma invandrarens och områdets situation, utan att det reglerats vilken princip som ska följas och utan att statistik om behovet av svenskkunnig arbetskraft eller det sammanlagda antalet personer som önskar svenskspråkig integration föreligger. Det har framgått i många intervjuer att sådan statistik inte finns hos arbets- och näringsmyndigheterna (intervjuer). I huvudstadsregionen har deltagarna i svensk integrationsutbildning vid Arbis i Helsingfors haft lätt att hitta praktikplatser, vilket är en indikation på ett visst behov av svenskkunnig arbetskraft (intervju). I tvåspråkiga områden finns efterfrågan på svenskkunnig servicepersonal. Det har också diskuterats att behovet av svenskkunnig vårdpersonal i huvudstadsregionen är stort.

Myndighetsprövningen i Finland ger frekvent utrymme för godtycke som beror på tjänsteinnehavarens kunskaper och attityder. Detta sker i desto högre grad ju mindre detaljstyrd förvaltningen är. En myndighetsrepresentant inom arbets- och näringsförvaltningen förklarar myndighetsprövningen gällande val av utbildning på följande sätt (intervju):

> *”[D]u kan i princip studera för en del av en examen i annat än arbetskraftsutbildning, alltså du kan ju studera i vilken högskola eller universitet som helst och du kan också göra integrationsutbildning, en sådan frivillig utbildning. Och där är det sen särskilda kriterier för det att TE-byrån ska ta ställning till att om den här utbildningen lämpar sig och om den främjar sysselsättning och så vidare. [--] Om den motsvarar kraven, och om den annars sen är en sådan utbildning som stöder sysselsättningen. Att det kan ju hända [--] det finns en sådan liksom myndighetsprövning till den delen, att det inte bara är att säga du tänker gå och studera…”*

Personen säger om detaljstyrningen inom arbets- och näringsförvaltningen att det nog i instruktionerna står att båda språkalternativen existerar, men att det är besvärligt att detaljstyra individuella fall. Inom arbets- och näringsförvaltningen har det traditionellt förekommit mycket detaljstyrning, men man försöker gå mera mot en allmän styrning i likhet med kommunal förvaltning exempelvis i samband med utkomststödet (intervju). Detta ger i sin tur större utrymme för myndighetsprövning, men också en klientorienterad ansats där man diskuterar sig fram till den bästa lösningen tillsammans med klienten.

Bedömningen av nyttan för sysselsättningen gäller förutom yrkesinriktade kurser som direkt förbättrar arbetsmarknadsberedskapen, också möjligheten att välja undervisning i svenska. Förutsättningarna varierar mellan regionerna, med Österbotten som det bäst fungerande området och Egentliga Finland som det sämst fungerande gällande språkliga rättigheter. Men skillnader förekommer inte enbart mellan regionerna utan också inom regionerna. Inom en och samma NTM-centrals område förekommer skillnader mellan olika TE-byråer (härefter AN-byrå) gällande beredskapen att erbjuda svenska som integrationsspråk.

Arbets- och näringsbyrån i Esbo har ansett att svenska integrationsutbildningar inte berättigar till arbetsmarknadsstöd med argumentet att det inte finns en arbetskraftsbrist på svenska. Samtidigt har man ingen statistik på svenskspråkiga arbetsplatser (intervju; Smidigt på svenska-projektplan 25.5.2015) och ministerietjänstemannen hänvisar till Kommunförbundet och Helsingfors stads socialservice som en möjlig källa till sådan statistik (intervju). Att det starka ordet godtycke kan användas i sammanhanget motiveras alltså av det faktum att besluten inte bygger på sådan fakta som myndighetsbesluten borde vara baserade på, utan handlar om den handläggande tjänsteinnehavarens individuella bedömning. Den individuella kartläggningen i initialskedet av integrationsplanen utgår därför ofta i praktiken från att det är en nackdel för invandraren att integrera sig på svenska. Integrationsplanen borde enligt lagen göras i samråd mellan invandraren och myndighetsrepresentanten. Att myndigheterna svarar nej på invandrarnas begäran att få integreras på svenska är alltså en ickedelaktighet som kan anses stå i strid med integrationslagen. Rita Paqvalén (2014, 19) konstaterar att: ”Med delaktighet avses individens möjligheter att delta i och påverka de processer och beslut som berör den egna livssituationen, kulturutbudet eller samhället i stort.” Ett

av Delaktig i Finland-projektets paradoxala följder blev sålunda att lyfta fram en tydlig ickedelaktighet i Nyland. I denna utredning framträder även Egentliga Finland med samma ickedelaktighet.

Myndighetsrepresentanter inom den statliga centralförvaltningen anser det vara ”knepigt” att myndigheterna tillämpar olika praxis på olika orter. Dessutom har detta varit problematiskt i och med att arbetsuppsökningsområdet anses vara ca 80 km från bostadsorten, vilket i Nyland inbegriper stora svenskdominerade områden omkring huvudstadsregionen. Invandrarnas svenskkunskaper påverkar deras möjligheter att ta emot ett arbete i de mer svenskspråkiga kommunerna och detta kan leda till problem gällande karenstider etc. ifall de måste avstå från ett erbjudet arbete. Arbets- och näringsförvaltningen räknar upp följande skäl att inte ta emot arbete och sålunda inte få karens som giltig orsak:

> *”Det erbjudna arbetet ligger i din pendlingsregion, dvs. på högst 80 kilometers avstånd från din bostad, men din dagliga arbetsresa i heltidsarbete skulle ta cirka tre timmar och i deltidsarbete cirka två timmar. När arbetstiden granskas beaktas användningen av kollektivtrafik, cykel eller egen bil samt möjligheten att promenera till jobbet.”*

> *”Det erbjudna arbetet ligger utanför din pendlingsregion och din dagliga arbetsresa skulle ta i genomsnitt 3 timmar i heltidsarbete eller i genomsnitt 2 timmar i deltidsarbete. Här beaktas kollektivtrafik och transport som arbetsgivaren ordnar.” (http://www.te-tjanster.fi/te/sv/arbetssokande/om_blir_arbetslos/utkomstskydd/karens/index.html)*

Dessa principer säger ingenting om språkkunskaper eller språk på arbetsplatsens lokaliseringsort och heller ingenting om principen om skyddet för yrkesskicklighet som gäller utbildning eller yrkeserfarenhet. Det är sålunda åtminstone i princip möjligt att en invandrare som erbjuds arbete inom den privata servicebranschen i en tvåspråkig kommun råkar ut för karens ifall hen inte tar emot arbete med hänvisning till bristande kunskaper i svenska. Det har inte varit möjligt att utreda förekomsten av sådana fall inom ramen för denna utredning, men vore en intressant fråga för ytterligare forskning. Man

håller nämligen på och gör en uppföljning inom förvaltningen om hur regeln har tillämpats och med vilka följder (intervju).

Arbets- och näringsmyndigheternas ovilja att ordna svenskspråkig integrationsutbildning i Nyland har motiverats med att det inte finns ett tillräckligt intresse för svenskspråkiga utbildningar. Enligt de estimat som gjorts inom ramen för denna utredning borde den potentiella målgruppen i Nyland uppgå till ca 600 personer, om den lägsta beräkningsgrunden används med personer som invandrat under åren 2012–2014 och som finns i registren på svenska. Antalet är alltså så stort att det inte borde vara svårt att skapa tillräckligt stora grupper för svenskspråkig integrationsutbildning.

Ett argument som har framförts både i mediedebatten och i myndighetsdiskurserna är behovet av finska på nationell nivå. Detta argument överensstämmer emellertid inte med Finlands språklagstiftning, där den territoriella principen innebär att ett ämbetsdistrikts språk bestäms på basen av invånarnas språk. I Österbotten motiveras den svenska integrationen också med att flyktingarna är bosatta inom lokalsamhället och därför inte i första hand integreras till någon nationell enhet utan till sin lokalmiljö (intervju).

För kvotflyktingarnas del styrs valet av integrationsspråk också av placeringskommunens beslut att ta emot flyktingar, där beslutet i tvåspråkiga kommuner oftast innebär ett val av integrationsspråk (intervju). Valet av integrationsspråk innebär ett val av upphandlingar av integrationsutbildningar och ifall kommuner som Raseborg och Pargas väljer att integrera flyktingarna på finska kommer heller inga svenskkurser att ordnas inom ramen för NTM-upphandlingarna. Då är flyktingarna förvisade till svenskinlärning inom ramen för det fria bildningsväsendet och medborgarinstituten. Ofta är detta frivilligt men utbildningen kan motsvara den arbetskraftspolitiska utbildning som berättigar till arbetslöshetsersättning. I städer som Jakobstad innebär valet av svenska som integrationsspråk för kvotflyktingar att också NTM-centralen upphandlar utbildningar på svenska.

Det har framförts i intervjuerna att mycket beror på den handläggande myndighetsrepresentanten. Vid flyktingförläggningen i Sjundeå ansåg förläggningens chef exempelvis att integrationen i Finland bör ske på finska. Vid Esbo arbets- och näringsbyrå har den handläggande tjänstemannen ansett att integrationen inte kan ske på svenska (intervjuer).

Myndigheternas oförmåga att förstå frågeställningen om svenskspråkig integration åskådliggörs av det faktum att Nylands NTM-centrals upphand-

ling av integrationstjänster år 2013 enbart gjordes med en finskspråkig blankett som erbjöd en möjlighet att kryssa för en ruta där man angav att man också (myös) kan erbjuda en integrationsutbildning på svenska (Grüne 2013, 257; intervju).

Det är inte ovanligt att myndigheter kommunicerar med andra myndigheter och organisationer enbart på majoritetsspråket, men när det är fråga om en språkutbildning uppstår frågan om avsiktligheten i kommunikationssättet. Innebär detta förfaringssätt ett budskap om att möjligheten att erbjuda svenskspråkiga integrationsutbildningar är av låg prioritet? Eller innebär det att man är intresserad av att beställa utbildningar av finskspråkiga aktörer som även förväntas stå för svenskspråkiga utbildningar? Eller är det helt enkelt fråga om administrativ lättja/bekvämlighet där man inte har ansett det vara nödvändigt att översätta blanketten och ha en särskild svenskspråkig blankett för svenska integrationsutbildningar? Betyder detta att man försöker begränsa antalet utbildningsproducenter som ger anbud?

Ministeriet vill inte använda sig av en instruktion som detaljstyrning och förvaltningen håller på att gå mot mindre detaljstyrning (intervju). Representanten för arbets- och näringsförvaltningen säger att det är fråga om en ”attitydfostransfråga”, en fråga om personalutbildning och dialog med NTM-centralen (intervju). Hen anser att ”det är svårt att skriva in i en ministerieinstruktion att man alltid har rätt att välja det språk man vill”. Det framförs att det är mycket viktigt att myndigheten för en dialog om detta med invandraren och att man är ”ärlig” om vilka konsekvenser valet av svenska medför. Utredningen har visat att myndigheten ofta inte för en dialog med invandraren, utan nekar invandraren rätt till svenskspråkig integration t.o.m. i fall där valet av svenska är motiverat. Detta görs utan någon befintlig statistik om arbetsmarknadens behov av svenska. Representanten för arbets- och näringsförvaltningen konstaterar att valet ofta görs på ”mutu” (musta tuntuu, dvs. baserat på intuition eller individuell känsla) (intervju).

En annan aspekt av administrativt godtycke är kommunernas sätt att bemöta civilsamhälleliga organisationer. Samarbetet mellan föreningssektorn och kommunerna har diskuterats rätt mycket under de senaste åren och stora förväntningar har ställts på medborgarorganisationerna i produktionen av välfärdstjänster. Men kommunerna har svårt att samarbeta med föreningar och införliva dem i sin verksamhet. Olika kommuner inom samma område behandlar samma förening på olika sätt, vilket de också kan göra inom ramen

för det kommunala självstyret. Men när samma kommun också behandlar föreningar godtyckligt genom att föreningar får avslag på anslagsansökningar för olika ändamål med motiveringen att de redan fått anslag, uppstår problem kring möjligheten att skapa långsiktig och mångsidig verksamhet i föreningarna. Dessutom är det problematiskt att de olika ansökningarna inte behandlas på samma sakliga, faktabaserade och neutrala grunder. Ifall ansökningarna måste skrivas om varje år och om de måste genomgå samma ansökningsprocedur där fungerande verksamhetsformer vissa år kan bli utan understöd, lider kontinuiteten av detta förfaringssätt. Luckans erfarenheter av samarbetet med kommunerna i huvudstadsregionen illustrerar dessa problem.

Tobias Pötzsch: Att vara annorlunda i jämlikheten. Språkval som en integrerad del av anti-förtryckande socialt arbete i integration[5]

Borde invandrare ha rätt att välja sitt integrationsspråk och har socialarbetarna en skyldighet att stödja dem i deras beslut och utmana institutionella arrangemang som försöker fördunkla språkvalsprocessen?

Dagens allt mer mångkulturella samhälle erbjuder unika utmaningar för det sociala arbetet och för socialarbetarna. Många diskussioner fokuserar på vikten av att europeiska länder, däribland Finland, integrerar nykomlingar mer effektivt fastän det har påstått att de metoder som praktiseras idag inte i tillräcklig grad omfattar principer om kulturell medvetenhet, tolerans och antirasism (t.ex. Gundara 2000; Wahlbeck 2003; Sue 2006; Baines 2007; Blomberg-Kroll m.fl. 2008; Healy 2008; Laird 2008; Cox & Pawar 2013; Mullaly 2010; Jønsson, m.fl. 2013; Kivisto & Wahlbeck 2013; De Roo, Braeye & De Moor 2014). Trots att många av de tjänster som är inriktade på integrationen av etniska minoriteter påstår sig vara baserade på värden som bemyndigande och kulturell jämlikhet, översätts dessa begrepp på olika sätt och baseras på för lite specifik teori eller praktisk metodologi. Det är därför inte överraskande att den anti-förtryckande praktik (Anti-Oppressive Practice – härefter AOP), som utvecklades på 1980-talet i Storbritannien och Kanada med dess mer radikala tolkning av socialt arbete som en partisk och politisk uppgift och dess målsättning att utmana socialt förtryck och maktsymmetrier i partnerskap med klienterna, har varit ett begreppsliggörande som har försökt återställa dessa tillkortakommanden. AOP:s spridning har också underlättats av förändrade attityder i minoritetsgrupper som själva börjat ifrågasätta gällande maktmönster. Tilltron till förtryckta gruppers eget perspektiv på att själva få definiera sina behov och utmaningar har hjälpt socialarbetare att använda denna kunskap för att utveckla alternativa arbetssätt (Payne 1997, 263).

I AOP-modeller blir ”det personliga politiskt” (Mullaly 2010), vilket betyder att social ojämlikhet och personliga problem inte uppfattas som en individuell sjukdom eller familjens tillkortakommanden, utan snarare

[5] Översättning: Mika Helander

ses som återspeglingar av strukturell ojämlikhet i samhället genom vilken dominerande grupper socialt exkluderar andra från riktigt deltagande medborgarskap. Som en följd härleds det sociala arbetets grunder i AOP ur en detaljerad analys av och förståelse för marginaliserade gruppers perspektiv och erfarenheter och främjar dessa gruppers deltagande i utvecklingen och självstyrelsen av sociala välfärdstjänster. När man gör så försöker man vända den försvagande process som tystar sådana gruppers röster och utesluter dem från beslut som påverkar deras egen välfärd. Wilson & Beresford (2000, 554) karakteriserar AOP som en emancipatorisk ansats till socialt arbete som förbinder sig till social rättvisa, social förändring och stöd till människor som har blivit underkuvade genom strukturella ojämlikheter genom att ändra på deras ställning. Andra gemensamma element i definitioner av AOP är självreflexivitet, klient partnerskap, social jämlikhet, bemyndigande och strukturella maktanalyser (jfr Preston-Shoot 1995; Dalrymple & Burke 1997; Keating 2000; Valtonen 2001; Chand et al. 2002; Dominelli 2002; Russell & White 2002; Mullaly 2010 & 1997; Baines 2008; Lundy 2004; Shera 2003; Hick 2002 & 2009; Brown & Strega 2005).

Zygmunt Baumann konstaterade att "vilken väg som än väljs för integration så utgår den från diversitet, leder genom diversitet och sträcker sig sannolikt inte bortom det..." (Askona & Stewart 2000, 86). Integration ur ett AOP perspektiv betonar en omformulering av paternalistisk statlig respons på immigrationens egenskaper i många europeiska länder, vilket placerar ansvarsbördan på redan marginaliserade invandrares axlar. Därmed förespråkar en sådan statlig paternalism en assimilation in i ett ojämlikt samhälle som cementerar ojämlikhet både ekonomiskt och socialt (Pinet 2007). I sin kärna representerar AOP en nedifrån upp ansats där gränserna för interaktionen med socialarbetare och myndigheter utgår från klienternas egna behov och intressen. Nyckeln i denna typ av klient-socialarbetarpartnerskap är att minska obalansen i maktförhållandet genom att erbjuda klienterna verkliga möjligheter att delta i beslut om sin egen välfärd och genom att tillåta dem att gripa dessa tillfällen. I denna bemyndigande dynamik ingår stöd för invandrarnas individuella val gällande integrationsspråk, vilket är centralt för deras kulturinlärning och inkludering. Det innebär att man erbjuder dem fullständig information om vilka olika språkstigar för integration som är tillgängliga, genom att vara transparent och öppen och genom att involvera dem själva

och konsultera andra institutioner. Det är också viktigt att socialarbetaren fungerar som klienternas facilitator genom att hjälpa dem att bygga på sin existerande kunskap och sina styrkor när de förverkligar integrationsmålsättningarna. Maktförhållanden vänds plötsligt om när socialarbetare ger upp rollen som expert för att istället bli eleven som "går en sträcka i sina klienters mockasiner" för att tillsammans bygga stödjande relationer från grunden. I den typen av partnerskap förhandlas överenskommelser snarare än dikteras.

Ur ett AOP perspektiv blir myndigheter skyldiga till strukturellt förtryck när de nekar invandrarna information och valfrihet gällande valet av integrationsspråk, speciellt när denna valfrihet är förankrad i grundlagen, såväl som de stödjande strukturer som språkkurser och integrationsprogram erbjuder. De argument som används för att berättiga detta är ofta avfattade i paternalistiska termer och hävdar att det är ekonomiskt eller socialt berättigat att frånta invandrarna deras rösträtt, tysta dem och omyndigförklara dem. Den underliggande attityden "vi vet vad som är bäst för invandrarna" tar ifrån dem deras kritiska deltagande och aktivitet och skapar beroendeförhållanden som de senare blir bestraffade för. Om det i flerspråkiga samhällen bara är möjligt att integreras på ett nationalspråk, kan denna nationalspråksideologi enligt Millar (2013) leda till ett "missräknat erkännande" av majoritetsspråket som det legitima språk som symboliskt dominerar över minoritetsspråken.

Det är här som AOP:s frigörande potential, som är baserad på principer om social rättvisa och social förändring, erbjuder intressanta alternativ till nu gällande integrationspraxis. En inneboende komponent kretsar kring socialarbetarens förmåga att vara självreflexiv och upptäcka sin egen individuella etnocentriska partiskhet eller sina egocentriska värderingar och förmåga till motstånd mot konformism för att skapa förändring i den sociala värld de delar med sina klienter (Fook & Gardener 2007). Som Creutz & Helanders (2012) undersökning visar, står myndigheternas hämmande attityder ofta i vägen för att invandrarna ska bli medvetna om och använda sina rättigheter till svenskspråkig integration i huvudstadsregionen i Finland. Målsättningen för social förändring kan sammanfattas med hjälp av termen "politisk agentur" som innebär att invandrare eller grupper av arbetare måste agera kollektivt för att de ska kunna påverka och förändra de politiska relationer och maktstrukturer som stöder dem (Payne 2002).

I AOP likställs integrationen med principer för social inkludering där

"värdsamhällets ansvar för att erbjuda resurser, tjänster och stöd i anpassningsprocessen ligger i mindre grad på nykomlingen och mera på olika organisationers förmåga att tillmötesgå olika behov." (Hick, Fook & Pozzuto 2005, 99). Sådan inkludering förutsätter en deltagandets paritet vid sociala arrangemang. Deltagandets paritet har en dubbel kvalitet som uttrycker den inneboende reflexiva karaktären i demokratisk rättvisa. Å ena sidan är det ett resultatkriterium som tillåter oss att utvärdera sociala arrangemang som rättvisa bara ifall de tillåter att alla relevanta sociala aktörer kan delta som jämlika. Å andra sidan är det ett processkriterium som preciserar standarder enligt vilka vi kan utvärdera normers demokratiska legitimitet. De senare är legitima endast ifall alla inbegripna kan enas om samtycke i en rättvis och öppen debattprocess (Hick & Thomas ed. 2009).

De olika integrationsstigarnas och språkens mångfald är sålunda inget som måste avskaffas utan erbjuder snarare möjligheter att maximera invandrarnas deltagande genom att öppna upp olika fora för dialog och placera invandrarna och deras behov i centrum av bosättningsprocessen. God praxis i AOP inom socialt arbete är gräsrotsinriktad och skapar rum för mångkulturella möten baserade på jämlika maktrelationer som gynnar gemensam inlärning. Sålunda har socialarbetarna en skyldighet att stödja klienternas språkval och se till att valen förverkligas också ifall det innebär att man måste utmana sådana strukturella arrangemang som förhindrar att de förverkligas. Därmed främjer de deltagandets paritet och kombinerar omfördelningspolitiken med ett erkännande av och i sista hand rätten att vara jämlik på ett annorlunda sätt (Hick, Fook & Pozzuto et al. 2005).

Källor

Askona P. & Stewart A. (2000): Social Inclusion: Possibilities and Tensions. London: Palgrave

Baines Donna (2007): Doing Anti-Oppressive Practice – Building Transformative Politicized Social Work. Nova Scotia: Fernwood Publishing.

Blomberg-Kroll Helena et al. (red.) (2008): Sameness and Diversity: The Nordic Welfare State Model and the Integration of Immigrants on the Labour Market. Helsinki: University of Helsinki.

Brown Leslie & Stega Susan (red.) (2005): Research as Resistance: Critical, Indigenous and Anti-Oppressive Approaches. Toronto: Canadian Scholars Press.

Chand A., Clare J. & Dolton R. (2002): Teaching Anti-Oppressive Practice on a Diploma in Social Work Course: Lecturers' Experiences, Student Responses and Ways Forward. Social Work Education, 21(1), s. 7–21.

Cox David & Pawar Manohar (2013): International Social Work: Issues, Strategies and Programs 2nd ed. London: Sage.

Creutz Karin & Helander Mika (2012): Via svenska – Den svenskspråkiga integrationsvägen. Helsingfors: Finlands svenska tankesmedja Magma.

Dalrymple J. & Burke B. (1997): Anti-Oppressive Practice: Social Care and the Law. Buckingham: Open University Press.

De Roo P., Braeye S. & De Moor A. (2014): Counterbalancing the integration policy for migrants through social work. International Social Work. Publicerad på nätet: 24.3.2014, http://isw.sagepub.com/content/early/2014/03/24/0020872813515009.

Dominelli Lena (2002): Anti-Oppressive Social Work Theory and Practice. New York: MacMillan Press Ltd.

Fook Jan & Gardner Fiona (2007): Practicing Critical Reflection: A Resource Handbook. Maidenhead: McGraw Hill.

Gundara Jagdish S. (2000): Interculturalism, Education and Inclusion. London: Sage.

Healy Lynn M. (2008): International Social Work: Professional Action in an Interdependent World 2 uppl. Oxford: Oxford University Press.

Hick Peter & Thomas Gary (2009): Inclusion and Diversity in Education. London: Sage.

Hick Steven (2002): Introduction: Anti-Oppressive Practice: Challenges for Social Work. Critical Social Work, Årg. 2, Nr 2, s. 5.

Hick Steven, Fook Jan & Pozzuto Richard (red.) (2005): Social Work: A Critical Turn. Toronto: Thompson Educational Publishing Inc.

Hick Steven (2009): Cultural Competency as the New Racism: An Ontology of Forgetting. Journal of Progressive Human Services, Årg. 20, Nr 1, s. 59-71.

Jønsson Heidi (et al.) (red.). (2013): Migrations and Welfare States: Policies, Discourses and Institutions. Jyväskylä: Bookwell Publ.

Keating Frank (2000): Anti-Racist perspectives: What are the Gains for Social Work? Social Work Education, 19(1), s. 77–85.

Kivisto Peter & Wahlbeck Östen (2013): Debating Multiculturalism in the Nordic Welfare States. Houndmills: Palgrave.

Laird Siobhan E. (2008): Anti-Oppressive Social Work: A guide for developing Cultural Competence. London: Sage Publ.

Lundy Colleen (2004): Social Work and Social Justice: A Structural Approach to Practice. Toronto: University of Toronto Press.

Millar Jeff (2013): An interdiscoursive analysis of language and immigrant integration policy discourse in Canada. Critical Discourse Studies Årg. 10, Nr 1, s. 18–31.

Mullaly Bob (2010): Challenging Oppression and Confronting Privilege. 2 uppl. Oxford: Oxford University Press.

Mullaly Bob (1997): Structural Social Work: Ideology, Theory and Practice. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press.

Payne Malcolm, Adams Robert & Dominelli Lena (2002): Critical Practice in Social Work. Basingstoke: Palgrave.

Payne Malcolm (1997): Modern Social Work Theory. London: Macmillan.

Pinet Robert (2007): The Discourse on Immigrant Integration Among Teachers in Two Settlement Programs: A Comparative Study. Doctoral Thesis, University of Toronto.

Preston-Shoot M. (1995): Assessing Anti-Oppressive Practice. Social Work Education, 14(2), s. 11–29.

Russell M. & White B. (2002): Social Worker and Immigrant Client Experiences in Multicultural Service Provision: Educational Implications. Social Work Education, 21(6), s. 635–648.

Shera Wes (red.) (2003): Emerging Perspectives on Anti-Oppressive Practice. Toronto: Canadian Scholars Press.

Sue Dewalt Wing (2006): Multicultural Social Work Practice. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons.

Valtonen Kathleen (2001): Social Work with Immigrants and Refugees: Developing a Participation-based Framework for Anti-Oppressive Practice. British Journal of Social Work, 31, s. 955–960.

Wahlbeck Östen (2003): Mångkulturalism i Finland: en kritisk litteraturöversikt. Åbo: Åbo Akademi (Reviderad Internet version).

Wilson A. & Beresford P. (2000): ”Anti-Oppressive Practice”: Emancipation or Appropriation? British Journal of Social Work, 30, s. 553–573.

Vad erbjuds? – Offentliga insatser och projekt

I Lagen om främjande av integration konstateras uttryckligen att språkfärdigheter ska utvecklas i finska eller svenska och att i integrationsplanen kommer myndigheterna överens med invandraren om utbildningar som stödjer invandraren i att skaffa sig språkfärdigheter och sådana färdigheter som behövs i arbetslivet och i samhället (Lagen om främjande av integration 1386/2010, § 20 och § 23; Utbildningsstyrelsen 2012:6, 6–7). Men integrationslagen säger inte om språket ska vara finska eller svenska så att det andra språket är uteslutet och studier i det andra språket vore möjliga i de frivilliga delarna av läroplanen. Myndigheter ser ut att tolka ordet *eller* på ett minimalistiskt och exkluderande sätt i samband med den inledande kartläggningen och uppgörandet av integrationsplanen. Gällande praxis innebär att man får stöd endast för språkutbildning i ett av språken i egenskap av arbetssökande. Man får inte stöd för språkkurser i båda språken (Grüne m.fl. 2013, 247; intervjuer). Däremot presenterar broschyren Välkommen till Finland läroplanens formulering att man kan studera båda språken om man vill (Inrikesministeriet 2011, 12). Informationen är med andra ord motstridig på denna punkt. Läroplanen möjliggör studier i båda språken i och med att det är möjligt att studera det andra språket frivilligt, men i praktiken ges inte möjligheter till studier i svenska (med undantag av i Österbotten).

Språkfärdigheter är i sig viktiga arbetsmarknadskvalifikationer och alla finländare som genomgått den grundläggande utbildningen har för närvarande elementära färdigheter i båda nationalspråken. Invandrarna blir på grund av detta efter i konkurrensen om arbetsplatser i och med att endast ett språk främjas i integrationen. I integrationen borde invandrarna istället uppmuntras att lära sig landets båda nationalspråk och formuleringen kunde istället vara ”färdigheter i finska och svenska”. Jaana Suokonautio (2013, 260) konstaterar på basen av försöksprojekten att ”vähäiselläkin ruotsin kielen taidolla on esimerkiksi asiakaspalvelussa suuri merkitys.” Och Ulrika Taylor (2013, 269) konstaterar att det på tvåspråkiga orter är en merit att kunna både

finska och svenska när man söker jobb. Men för tillfället består uppgiften mera av att möjliggöra inlärningen av båda språken än av uppmuntran, eftersom invandrarnas intresse för att lära sig båda språken redan är stort, trots att det för närvarande inte uppmuntras utan snarare avråds från (jfr Creutz & Helander 2012). Möjliggörande kräver i sin tur en lagändring och en ändring av ordet eller i integrationslagens paragrafer 20 och 23, eller mer detaljerade föreskrifter i form av en förordning som exempelvis erbjuder studier i båda språken i den snabba integrationsvägen.

Integrationskoordinatorn i Jakobstad och upphandlingsansvarige vid Vasa NTM-central motiverar att man inte ska undervisa invandrarna i båda språken med att det tar för lång tid. Integrationskoordinatorn konstaterar att den första integrationsutbildningen som bekostas av AN-byrån, med 1 000 timmar undervisning under ett år, inte kan innehålla undervisning i båda språken. Risken finns enligt integrationskoordinatorn att man inte lär sig något språk alls med en sådan modell. Däremot får invandraren lära sig det andra språket (i praktiken finska på vissa orter i Österbotten) inom ramen för det andra och tredje året man är i landet, när man går på språkkurser inom yrkesförberedande undervisning, vilket många invandrare gör. Dessa kurser är frivilliga och går inom ramen för det fria bildningsväsendet på folkhögskolor och arbetar- och medborgarinstitut. Utbildningen av vuxna invandrare följer en trestegsmodell med integrationsutbildning, yrkesförberedande utbildning och slutligen yrkesutbildning (intervjuer).

Utbildningsstyrelsens Grunder för läroplan för integrationsutbildningen av vuxna invandrare från år 2012 betonar i stor utsträckning utvecklingen av de språkliga och kommunikativa färdigheterna. Den språkliga delen är den mest omfattande delen i integrationsutbildningen, innefattande 30–40 studieveckor av totalt högst 60 studieveckor. Målsättningen är att den studerande uppnår en färdighet på B1.1 i finska eller svenska genom integrationsutbildningen. Denna nivå beskrivs i Utbildningsstyrelsens Grunder för läroplanen i den grundläggande utbildningen från år 2004 (se bilaga 4).

Enligt Tarnanen m.fl. (2013, 157) utgör dessa grunder för läroplanen ett viktigt dokument som dock i sin praktiska tillämpning innebär förändringar i verksamhetskultur och pedagogiska tillvägagångssätt. Grunderna anses ”fungera som vägledning för organisationer som erbjuder integrationsutbildning för att bygga upp ett mångkulturellt samhälle, skapa medvetenhet om pluralism och binda sig till verksamhetssätt och praxis som stöder det.”

(a.a. 287). Läroplanen delar in studievägarna i en grundläggande studieväg, en långsam studieväg och en snabb studieväg, där vägen väljs beroende på den nivå som invandraren konstaterats ha i den inledande kartläggningen (Utbildningsstyrelsen 2012, 14). Rätt många av Delaktig i Finlands olika delprojekt har inneburit utvecklingsarbete inom ramen för praktiska pedagogiska metoder för att förverkliga läroplanen. Ett exempel på detta är K5 områdets utvecklingsarbete för en virtuell inlärningsplattform för språkinlärning som möjliggör studier på distans oberoende av tid.

Den vanligaste formen av integrationsutbildning är arbetsmarknadspolitiska integrationsutbildningar som upphandlas av arbets- och näringsförvaltningen i NTM-centralens regi. Utbildningen produceras ofta av olika vuxenutbildningsenheter som exempelvis Yrkesakademin i Österbotten och Vasa vuxenutbildningscenter, Vakk. Den förstnämnda erbjuder integrationsutbildning på svenska i Österbotten och den senare har beredskap att erbjuda integrationsutbildning på både svenska och finska, men har tills vidare inte erbjudit svenskspråkig utbildning. Integrationsutbildningen följs av en yrkesförberedande utbildning och på Vakk har eleverna haft möjlighet att studera svenska inom ramen för den yrkesförberedande utbildningen (Kaj Kaski, e-post 15.4.2015).

En upphandling utlyses av NTM-centralen i HILMA. HILMA är en elektronisk annonseringskanal där upphandlande enheter kan annonsera sina offentliga upphandlingar (http://www.hankintailmoitukset.fi/sv/). Förutom organisationsrelaterad information måste anbudsgivaren också presentera innehållsliga aspekter i anslutning till offerten. Exempelvis läroplanen eller dess sammanfattning bör ingå i anbudet.

Arbetarinstitutens kurser berättigar i vissa fall, men inte alltid, till integrationsstöd. Problemet är ibland utbildningens omfattning i och med att arbetar- och medborgarinstitutens undervisning pågår kvällstid och man inte har möjlighet att bygga upp tillräckligt omfattande utbildningshelheter i kommunal regi. Utbildningen som erbjuds ordnas ofta i subventionerad form med hjälp av så kallade vouchers eller utbildningssedlar med inbyggt statsstöd. På detta sätt kan också kurspriset hållas på en rimlig nivå. I många fall berättigar arbetar- och medborgarinstitutens kurser i svenska inte till integrationsstöd på grund av att studier i svenska inte anses vara sysselsättningsfrämjande.

Helsingfors Arbis erbjuder en 20 timmar lång integrationsutbildning, med strävan efter B1-färdighet, som går ut på att reda sig i arbetslivet. Enligt

Helsingfors svenska integrationskoordinator Ann-Jolin Grüne når ganska många denna nivå, men också nivå A2.2 är rätt vanlig bland deltagarna (kontakt via sociala medier 11.2.2015). Integrationsutbildningen startade i samband med Delaktig i Finland-projektet under hösten 2012 och några nya kurser utvecklades som tillägg till redan befintliga svenskkurser för att utbildningen skulle motsvara utbildningsstyrelsens innehållsliga krav. Ungefär tio personer deltog i utbildningen år 2012 och följande år, under hösten 2013, deltog tjugo personer. Verksamheten har fortsatt efter projekttidens utgång. År 2014 hade man över 30 elever och i början av 2015 hade man 25 elever (Grüne 2013, 257, 259; intervju). Under våren 2015 höll Arbis i samarbete med yrkesinstitutet Praktikum på att utveckla ett EU-projekt som i språkundervisningen ska inrikta sig speciellt på de färdigheter som krävs i arbetslivet i närvårdaryrket. Avsikten är att man avlägger två av fem examensdelar inom ramen för utbildningen (intervju).

På Åbo Arbis strävar man efter att utveckla språkfärdigheter i svenska på 2.1 nivå som innebär Grundförutsättningar för direkt socialt umgänge samt kort redogörelse och Den grundläggande språkfärdighetens begynnelseskede, dvs. en lägre nivå än vad som förutsätts i integrationsutbildningen. Åbo Arbis erbjuder sex kurser i svenska, varav fyra kurser med undervisning på engelska och två kurser som utvecklar muntliga färdigheter. Två av kurserna är samma Swedish A1 for beginners där den ena går på dagen och den andra på kvällen (Åbo svenska arbetarinstitut – Arbis 2015, 52–53). Åbo Arbis har en integrationsutbildning på finska som kallas KOTO-toiminta. På svenska erbjuds däremot inte någon svenskspråkig integrationsutbildning.

Väståbolands medborgarinstitut erbjuder två kurser i svenska. Kaffesvenska, som är en konversationskurs, erbjuds i Pargas. Grundkurs i svenska, som är en ny kurs från läsåret 2013–2014, erbjuds i Pargas och Nagu.

Utöver språkundervisningen erbjuder arbetarinstituten också sociala rum för hobbyverksamhet och annan form av integration, dvs. deltagande i sociala sammanhang och social växelverkan. Genom arbiskurserna blir invandrarna bekanta med andra invandrare och får sociala nätverk. Också Luckan i Helsingfors fungerar som ett vardagsrum för människor och de gånger jag besökt Luckan i samband med utredningen har ingångsaulan varit ett mångkulturellt rum med människor från alla delar av världen.

I detta sammanhang bör situationen i de olika landskapen beskrivas i korthet.

Helsingfors & Nyland – Reträtt och resignation?

I Nyland är problemet huvudsakligen majoritetssamhällets dominans som tar sig uttryck i den språkliga vardagen och i statliga myndigheters språkliga attityder. Helsingfors och huvudstadsregionens närvaro och stora inflytande i hela området påverkar situationen i hela landskapet. Den absolut viktigaste orsaken till att svenskspråkig integration är av så liten omfattning i Nyland är att den finskdominerade huvudstadsregionen präglar hela Nyland på ett sätt som betonar nationell enhetskultur och underskattar kulturell och regional diversitet. Dessutom innehåller finlandssvenskheten också imperialistiska element som gör att kultursvenskarna vill rikta in sig på majoritetssamhället och samhällets centrum, medan bygdesvenskarna är marginaliserade och bygderna på vissa sätt utgör huvudstadsregionens bakgård. De vardagliga svenskspråkiga miljöerna i Nyland saknar ett sådant symboliskt stöd från intellektuella, kulturpersoner och annan samhällselit som skulle stödja regionernas livskraft. Huvudstaden dominerar och bygdesvenskarna i Nyland representerar i denna ekvation ”lägre klass” och får därför mindre resurser. Svenskbygderna i Nyland är inte kulturellt lika autonoma och vitala som motsvarande områden i Österbotten. Därför blir den svenskspråkiga integrationen lidande dels av myndigheternas (och delvis av metropolsvenskarnas) imperialistiska stöd av hegemoniska lösningar, dels av det civila samhällets resignerade atmosfär.

I Helsingfors startade en svenskkurs för invandrare SFI på Arbis år 2012. Kursen är subventionerad med hjälp av studiesedlar, som i Åbo Arbis, och det är sålunda kommunen som bekostar utbildningen (Grüne m.fl. 2013, 247). Kursen är inte en del av arbets- och näringsbyråns kursutbud i integrationsutbildningen, men det går att komma överens med myndigheten om att delta i kursen. Esbo AN-byrå har däremot inte accepterat utbildningen som en del av integrationsutbildningen. Antalet veckotimmar är betydligt lägre än i arbets- och näringsbyråns integrationsutbildningar, vilket hänger ihop med att utbildningen pågår kvällstid inom ramen för det fria bildningsarbetet.

Raseborg var med i Delaktig i Finland-projektet. Grüne m.fl. (2013, 247) konstaterar att:

> *”[i] Raseborg utvecklades [--] en kurs som kombinerade arbete och språkinlärning och därför kunde ses som en arbetskrafts-*

politisk kurs. Raseborgprojektets utmaning var att hitta dem som redan kunde svenska, för tanken var till en början att kursen skulle förstärka kunskaperna från tidigare. Eftersom det inte fanns tillräckligt med sådana personer ändrades kursen till att bli en språkkurs för dem som hade kunskaper i finska men behövde kunskaper i svenska. Raseborgprojektet visar att det kan finnas behov för både finska och svenska, vilket är något som man inte har beaktat i den integrationslag som finns i dagsläget."

Det visade sig att det var svårt att etablera kontakter med näringslivet och arbetsplatserna, vilket var projektets huvudsakliga målsättning. Man ville nämligen utveckla den del av integrationsverksamheten, som pågått sedan 1990-talet, som var minst utvecklad. I kontakter med näringslivet visade det sig att arbetsgivarna på grund av recessionen inte tänkte anställa nya människor. Men projektet visade en realistisk bild av arbetsmarknaden och man kunde utveckla nya metoder för att bedöma vilken typ av arbetskraft som behövs i olika situationer (Mattsson 2013, 261–263).

Raseborg integrerar numera flyktingar på finska av flera olika orsaker. Vissa orsaker är praktiska, som finska utbildningsväsendets beredskap att erbjuda invandrareleverna undervisning och tillgången till tolkar som är bättre på finska än på svenska. En annan orsak är att kursutbudet i integrationsutbildningar endast erbjuder finskspråkiga utbildningar. Den svenskspråkiga utbildningen går inom ramen för den fria bildningsverksamheten i medborgarinstituten och på Lärkkulla. En tredje orsak är det principiella övervägandet att invandrare inte ska bindas till regionen. Huvudstadsregionen är på kort avstånd från Raseborg och många invandrare flyttar till huvudstadsregionen. Det har också visat sig uppstå problem med grupper som blir kvar på orten, som burmeser, ifall de integrerats på finska. Det blir svårt att hitta praktikplatser för sådana invandrare och de skulle ha större nytta av att kunna svenska än finska. I Raseborg framförs behovet av att få lära sig båda språken starkt av de intervjuade (intervju).

Medborgarinstitutet i Raseborg har utvidgat sin svenskundervisning för invandrare och infört undervisning med olika pedagogiska grepp (Taylor 2013, 269–270). Också Lärkkulla erbjuder språkkurser på svenska inom ramen för det fria bildningsväsendet. Kurserna motsvarar arbets- och näringsbyråns krav på integrationsutbildning, men den senaste kursen har ordnats år 2007

i arbets- och näringsbyråns regi (Grüne m.fl. 2013, 247). NTM-centralen kräver för stora grupper för att utbildningen ska förverkligas (a.a.). Vid Västra Nylands folkhögskola i Karis har också ordnats en kurs i hantverk för invandrare (Taylor 2013, 271).

Sjundeå har behandlat en motion om mottagande av kvotflyktingar under vårvintern 2015 och har beslutat inleda utredningar i förvaltningen om beredskapen att integrera flyktingar. Sjundeå vill också göra ett nytt regionalt integrationsprogram tillsammans med grannkommunerna (www.yle.fi 24.2.2015). Tidigare har flyktingar integrerats på finska i Sjundeå (intervju). Också i Hangö integreras invandrarna på finska (samtal med fullmäktigeledamot 10.10.2015).

Karoliina Teikari: Finns det behov för svenskspråkig integrationsutbildning i huvudstadsregionen?

Svenskspråkig integrationsutbildning i huvudstadsregionen är ett relativt nytt fenomen. Programmet har funnits sedan år 2012 och pågår således för tredje året. Första läsåret (2012–2013) var antalet deltagare 12, följande år (2013–2014) 22 och detta läsår (2014–2015) 29. Utbildningen arrangeras av Svenska arbetarinstitutet i Helsingfors, Helsingfors Arbis.

Integrationsutbildningen på Arbis omfattar 50 studieveckor inklusive en åttaveckors praktikperiod. I praktiken handlar det om arbetskraftsutbildning för arbetslösa invandrare, men utbildningen kan också genomföras som frivilliga studier. Största delen av utbildningen består av undervisning i svenska, där de kommunikativa färdigheterna betonas. Därtill får man undervisning i finska (eller engelska), samt samhällskunskap (dvs. arbetslivsfärdigheter och kulturkännedom). Tanken är att kursdeltagarna ska kunna delta i arbetslivet så fort som möjligt, vilket möjliggörs genom att man skapar sociala nätverk och kontakter till huvudstadens arbetsgivare som har behov av svenskkunnig personal. Därtill förväntas deltagarna själva vara aktiva och engagera sig i svenskspråkig verksamhet utanför klassrummet.

I min pro gradu avhandling från våren 2015 fokuserade jag på invandrare som valt den svenska integrationsvägen i huvudstadsregionen. Runt hälften av deltagarna i gruppen deltog i integrationsutbildning på Helsingfors Arbis samma år (2014–2015), resten hade integrerats på svenska redan tidigare, en del via just denna utbildning. En aspekt som jag ville utforska handlade om användningen av svenska i vardagen: i vilken utsträckning har man användning för språket, om man stött på problem p.g.a. språkvalet, samt om man anser att man klarar sig på svenska i huvudstadsregionen.

Resultaten visade att informanterna generellt hade en rätt bred användning för språket och över hälften använde svenska på två eller flera ställen (såsom skola, arbetsplats, hemma). Studier var det vanligaste alternativet och en tredjedel använde numera språket i studier. Ett vanligt alternativ i svaren var också ”någon annanstans, var?” och listan över ställen varierade: svenskan användes bl.a. i hobbyer och andra fritidsintressen, hemma med finskspråkig fru om man ville att barnen inte ska förstå samtalet, samt då man besökte

svenskspråkiga orter som Vasa eller Åland.

Mellan de övriga alternativen delades svaren relativt jämnt: ungefär en femtedel använde svenska med myndigheter, med vänner, på arbetsplatsen eller ute på stan. Därtill använde man svenska hemma med familjen, eller i barnens dagis/skola. Generellt kan man konstatera att det fanns relativt stor variation i gruppen och en del verkade leva i en vardag som präglades starkt av det svenska, medan några enstaka personer skrev att de inte använder svenska alls mera; t.ex. hade man flyttat till en helt finskspråkig stad eller hade eventuellt inte helt enkelt hittat en social gemenskap där man kunde fungera på svenska. Majoriteten tycktes ändå ha användning för språket, och således kan valet av svenska anses vara ett lyckat val för denna grupp.

Annat jag ville ta reda på var eventuella svårigheter som språkvalet har förorsakat, och på denna punkt delades svaren nästan jämnt: runt hälften hade stött på svårigheter, medan resten inte hade det. Nästan alla som stött på svårigheter skrev i kommentarsfältet om ”vanliga” finländares och myndigheters negativa attityd mot valet av svenska som integrationsspråk. En del menade bl.a. att arbets- och näringsbyrån (AN-byrån) inte godkänner valet av svenska, eller att informationen om den svenska vägen är bristfällig. Annat som förekom i kommentarerna handlade om svårigheten att få service på svenska och om situationer där personer varit tvungna att vänta länge för att få service på svenska. Det hade flera personer upplevt. Därtill ansågs inte så många i huvudstadsregionen kunna svenska över huvudtaget.

Angående användningen av svenska konstaterade hälften att de klarar sig på svenska i huvudstadsregionen. Denna grupp hade samtidigt flera språkarenor i bruk och använde svenska något mera i sin vardag än de som ansåg att man inte klarar sig på svenska. Språket användes huvudsakligen på arbetsplatsen och vid studier, eller hemma. Bland dem som ansåg att de inte klarade sig på svenska var språkanvändningen mera utspridd: de flesta angav ett ställe där de använder svenska, samtidigt som några enstaka personer menade att de inte har användning för svenskan alls medan en person använde språket i flera olika sammanhang. Svaren visar således tydligt att känslan för om man klarar sig med svenska är tydligt sammankopplad med att man har användning för språket i sin vardag.

Som det kommer fram här har svenska varit ett lyckat val för informanterna i min avhandling: majoriteten har hittat sociala sammanhang som

fungerar på svenska och de har användning för språket i sin vardag. Detta är viktigt att lyfta fram då man funderar på fenomenet svenska som ett alternativt integrationsspråk. Det som jag tidigare nämnde, nämligen negativa attityder från myndigheternas sida, är värt att lyfta fram eftersom det också kom fram i Magmastudien Via svenska – Den svenskspråkiga integrationsvägen där flera av de intervjuade ansåg att de ofta stött på attityden att invandrare i huvudstadsregionen borde integreras på finska. Att det förekommer i så pass stor utsträckning i bägge studierna visar att detta tydligen är ett centralt problem som behöver diskuteras. I min avhandling har jag resonerat kring att dåliga attityder delvis antagligen beror på ovisshet. Den svenska integrationsvägen är ett relativt nytt fenomen som flera finländare antagligen inte ens hört talas om och kan därför väcka starka reaktioner. Detta kan också vara anledningen till att myndigheterna inte anser att den svenska vägen är ett reellt alternativ för invandrare. Därför blir det viktigt att visa att det verkligen finns invandrare som har användning för svenska i sin vardag och att det således också finns behov av svenskspråkig integration i huvudstadsregionen.

Källor

Creutz Karin & Helander Mika (2012): Via svenska – Den svenskspråkiga integrationsvägen. Magma, nr 1/2012, Helsingfors.

Helsingfors Arbis. 2012. Läroplan för integrationsutbildningen på svenska.

Egentliga Finland – ”Purfinland?”

I Egentliga Finland är den svenskspråkiga integrationen förpassad till institutionella ”reservat” som Åbo Akademi eller avlägsna skärgårdsområden som Nagu. Utvecklingen är emellertid i vardande eftersom följderna av att Pargas beslöt att integrera flyktingarna på finska inte ännu är kända och Kimitoön inte ännu har inlett den konkreta flyktingmottagningen utan förbereder sig för att ta emot 20 kvotflyktingar under år 2016. Integrationsspråket kommer emellertid att vara finska också i Kimitoön.

I Åbo förekommer ingen integration av invandrare på svenska. Invandrare har möjlighet att studera svenska på Arbis, men inga kurser ordnas inom ramen för den arbetskraftspolitiska utbildningen. AN-byråns representant säger att det inte har funnits tillräcklig efterfrågan på svenskspråkig integration för att man ska kunna ordna kurser. Det skulle enligt hen behövas 16–18 elever för att starta en kurs, annars blir priset för högt. Det vore också ett problem att ordna nivåindelade kurser på svenska, eftersom språkkunskaperna i t.ex. den syriska flyktinggruppen har stor variation. Det finns analfabeter och sådana som har fått utbildning. AN-byrån har emellertid ingen statistik på vare sig dem som önskar bli integrerade på svenska eller på arbetsplatser där svenska behövs. Men AN-byråns representant säger att antalet är högst kring fem personer per år (intervju).

I Pargas integrerades irakiska flyktingar för tjugo år sedan på svenska. Den nya syriska flyktinggruppen som anlände i slutet av år 2014 integreras däremot på finska. Kommunen hade en arbetsgrupp med fyra kommunala tjänsteinnehavare som utredde mottagningen av flyktingar (Pargas 2014). I Pargas motiverades valet av finska som integrationsspråk på följande sätt:

> *Vid val av språk som flyktingarna ska läsa som första språk ska man som alltid utgå från flyktingarnas bästa. På en ort som Pargas är det oundvikligt att flyktingarna blir en minoritet inom minoriteten, antingen lokalt eller nationellt. Arbetsgruppen ser det som väsent-*

ligt att ett tillräckligt stort regionalt basområde skapas där det finns liknande flyktingar som lär sig samma språk och där naturliga kontakter flyktingar emellan kan uppstå. Utöver detta kunde kommunerna samarbeta kring olika service, utbildningar m.m. Ett dylikt område kunde utgöras av Pargas stad samt Åbo med omnejd. Enligt arbetsgruppen skulle således flyktingarna lära sig finska som första språk. Övriga motiveringar är att man inom den finskspråkiga utbildningen utarbetat en läroplan för undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen 2012 (bildningsnämndens finskspråkiga sektion 21.11.2012 § 62), att tolktjänster finns att tillgå enbart på finska och att merparten av språkkurser och yrkesinriktade utbildningar för invandrare i vår region ordnas på finska. Därutöver finns vissa särskilda tjänster som flyktingarna behöver, t.ex. Turun kriisikeskus tjänster, att tillgå endast på finska. (Pargas 2014, 21)

I motiveringarna hänvisar man med andra ord till valet mellan att bli en del av en minoritet i den finskspråkiga lokala befolkningen eller en del av en minoritet i den nationella svenskspråkiga befolkningen. Slutsatsen är att man väljer att hellre göra flyktingarna till medlemmar i den finskspråkiga lokala minoriteten. Dessutom motiveras valet av finska av det befintliga service-utbudet i kommunen och regionen samt av beredskapen att motta flyktingar i de olika språkliga förvaltningarna. Men i denna frågeställning framkommer ett mönster som även gör sig gällande på andra håll i Svenskfinland. Man avråder individer från att integreras på svenska på grund av att det är till individens fördel att integreras på finska. Förutom att resonemanget utgår från en antingen-eller-logik, frånser man i motiveringen från de lokala förhållandena och menar att invandrarna flyttar till huvudstadsregionen (intervju). I huvudstadsregionen utgår man istället från områdets karakteristik och den finska dominansen i regionen och rekommenderar finska. Finska vinner sålunda oavsett var invandraren etablerar sig. Här ser vi en problematisk koppling mellan integration av invandrare och nationalism, som visserligen framförts i akademisk diskussion om integration och speciellt i studier av transnationalism, som hävdat att gränsöverskridande kontakter och aktiviteter ofta är viktigare för invandrargrupper än den nationella verkligheten i landet de invandrat till.

I Pargas ordnar däremot Skärgårdshavets medborgarinstitut kurser i svenska för invandrare, vilka har varit välbesökta (intervju). Staten upphandlade också en integrationsutbildning av en privat utbildningsproducent, men man var tvungen att avbryta utbildningen på grund av elevernas missnöje med utbildningens kvalitet (intervju; ÅU 7.3.2012, 8.3.2012, 5.6.2013).

Kimitoön har beslutat ta emot 20 kvotflyktingar under år 2016. Under våren 2015 inledde man förberedelserna för mottagningen och gjorde en integrationsplan. Enligt dåvarande kommundirektör Tom Simola hade frågan om integrationsspråk inte alls diskuterats ännu under våren, men i slutet av sommaren fanns ett kommunstyrelsebeslut om att välja finska som integrationsspråk (Simola, telefonintervju 15.4.2015; Kst 25.8.2015, § 112).

Liselott Sundbäck: Svensk integration i Åboregionen

Luckan Integration i huvudstadsregionen har fått förfrågningar om svenska integrationsstigar i Åboregionen av såväl representanter för målgruppen som av politiker. Inom ramen för mitt utvecklingsarbete inom fortbildningen har jag sett på svenska integrationsvägar i Åboregionen. Målsättningen har varit att dels kartlägga om centrala aktörer kommer i kontakt med invandrare som är intresserade av svenska eller redan kan svenska, dels att lyfta fram enskilda personer som har integrerats eller har önskat sig svensk integration i regionen.

En fråga som ofta dyker upp då vi talar om svensk integration är hur målgruppen ser ut, dvs. vem som vill integreras på svenska. Målgruppen är heterogen, vilket är självklart eftersom gruppen invandrare rymmer så många olika undergrupper. Grovt klassat kan vi dela in Luckans integrationskunder i huvudsakligen fyra undergrupper. Den första gruppen består av personer som kommer till Finland på grund av sin partner som är finlandssvensk och vars barn t.ex. går i svensk skola. Andra kommer via övriga Norden, t.ex. som flyktingar till Danmark och har lärt sig ett annat nordiskt språk tidigare och nu flyttat till Finland eftersom de har släktingar här. Den tredje gruppen består av personer som kommer från övriga Svenskfinland och har lärt sig svenska där och önskar fortsätta lära sig svenska efter flytten. Den fjärde gruppen består av personer vars modersmål är nära besläktat med svenskan och som därför upplever sig ha lättare att lära sig svenska.

Det är ofta först då invandraren kommer i kontakt med myndigheterna och önskar stöd t.ex. via arbets- och näringsbyrån (TE-byrån) som "det offentliga" ingriper i diskussionen. I Lagen om främjande av integration (1386/2010) som styr myndigheternas integrationsarbetet framgår att individen har rätt att välja integrationsspråk som kund vid arbets- och näringsbyrån. Detta är ändå inte möjligt i många regioner eftersom det inte erbjuds en svensk integrationsutbildning. En orsak är att det inte enligt arbets- och näringsbyrån finns en tillräcklig efterfrågan och att kurser som erbjudits inte har blivit fyllda. En annan att man på arbets- och näringsbyråerna betvivlar möjligheterna till sysselsättning för den som läser svenska som första integrationsspråk.

Utredningsarbetet består av två delområden: dels en kartläggning av

integrationsaktörers kontaktyta till svenska genom sina kunder, dels intervjuer med personer som själv har valt att lära sig svenska. Intervjuerna har gjorts både face to face, per telefon och per e-post. Frågorna har besvarats av enskilda intervjuobjekt som är centrala för verksamheten inom respektive integrationsaktör. Svaren motsvarar inte nödvändigtvis aktörernas officiella linje. Följande aktörer har blivit intervjuade: Infotori, Åbo svenska arbetarinstitut, Arbets- och näringsbyrån i Egentliga Finland, Daisy Ladies, Luckan i Åbo och ungdomsverkstaden Troja.

Huvudfrågeställningar:

1. Kommer ni inom er verksamhet i kontakt med personer som A) har visat intresse för att lära sig svenska? B) av en eller annan orsak har lärt sig svenska utanför Finland och redan kan lite svenska?
2. Upplever du att ni har kännedom om svenska aktörer och Svenskfinland i er region?
3. Upplever ni att det finns behov av att utveckla den svenska integrationsvägen i er region?

Stadens Infotori och Daisy Ladies svarar att de inte har många personer i sin verksamhet som skulle kunna svenska eller vara intresserade av att lära sig svenska. Men i Daisy Ladies verksamhet syns personer som flyttat från Sverige till Finland: "jag har stött på några kvinnor och barn som flyttat från Sverige till Finland. En somalisk man som flyttat från Sverige till Finland har jag även träffat…".

Åbo svenska arbetarinstitut kommer enligt kartläggningen i kontakt med den klart största gruppen av personer som önskar lära sig svenska. Bland eleverna talas 27 olika modersmål och "inofficiell integration sker kontinuerligt". Personerna som läser svenska är en mycket blandad grupp och deras anknytning till svenskan varierar; studier/forskning vid ÅA, partner som är finlandssvensk, eller strävan efter att avlägga språkexamen för finskt medborgarskap. Enstaka personer hade försökt sig på finska men inte lyckats bli delaktiga i samhället och lära sig språket, utan vill pröva den "svenska vägen". Vårterminen 2015 ordnades fem svenskkurser specifikt riktade till invandrare (Swedish for Immigrants) med ca 20 deltagare per kurs, vilket betyder ca 100 deltagare (vissa kan gå på flera kurser). Kurserna är fullsatta och många

hittar till kurserna via “djungeltrumman”– deltagarna kommer till kurserna via vännerna. En del elever har lyft fram sysselsättning på ”sverigebåtarna” som största orsak till att behöva kunna också svenska, medan andra nämner kommande sysselsättning i Österbotten som orsak.

Arbetskraftsbyrån har uppskattningsvis 1–3, max 5 invandrarkunder per år som kan svenska eller är intresserade av svenska. Detta framkommer vid den inledande kartläggningen. De flesta har en partner som är svensk och bor i skärgården. I nuläget finns ingen svensk integrationsutbildning i Åboregionen, eftersom minimiantalet deltagare för att en utbildning ska ordnas är 18 deltagare och det finns för tillfället inte tillräckligt stor efterfrågan. Arbetskraftsbyrån har ordnat en svensk integrationsutbildning i Pargas år 2012. Utbildningen avslutades dock på grund av olika orsaker, bland annat missnöje bland eleverna över läraren men även på grund av deltagarnas nivåskillnader.

Luckan i Åbo får ca 10–15 förfrågningar per år om främst svenskkurser, var man kan jobba på svenska, och var man kan hitta aktiviteter för barnen så att de kan öva sin svenska eftersom barnen går i svensk skola men har ett annat hemspråk. De flesta kommer via Sverige eller Österbotten och är både högutbildade och lågutbildade.

Infotori upplever sig inte ha bred kunskap om svenska integrationsalternativ eller aktörer. Vidare framkom att de inte har möjlighet att prioritera betjäning på svenska eftersom det är så liten efterfrågan. Istället ger de betjäning på flera andra språk bland annat somali, ryska och farsi. Såväl Arbis, Arbetskraftsbyrån som Luckan i Åbo upplevde sig ha kunskap om svenska integrationsalternativ och aktörer som kan stödja en svensk integration.
I en intervju kom det fram att det är problematiskt att invandrare lär sig svenska, den intervjuade upplevde att de riskerar marginalisering:“…är till och med i risk för marginalisering, vem ska tala med dem? De kan inte tala med någon!…” Detta är en relevant aspekt när frågor kring integration på minoritetsspråk diskuteras. Nu väljer t.ex. Kimito att integrera kvotflyktingar på finska eftersom tidigare erfarenheter av svensk integration har visat sig vara mestadels negativa och det anses finnas en risk för marginalisering ifall personerna flyttar från regionen.

De aktörer som intervjuades i kartläggningen nämnde upprepade gånger följande ursprungsländer: Somalien, Mellanöstern: Iran, Irak och Kosovo. Personerna hade kommit till Finland via ett annat nordiskt land och hade redan

kännedom om det svenska språket från tidigare, släktingar i Åboregionen eller hade först bott på en svenskspråkig ort i Finland och integrerats på svenska där. En stor utmaning är den lilla men heterogena gruppen – hur utveckla den svenska integrationsvägen för att motsvara diversiteten i gruppen.

Utredningen belyste vidare genom kvalitativa intervjuer enskilda individers erfarenheter av svensk integration i regionen. Det kvalitativa materialet är inte representativt men lyfter fram den enskilda individens erfarenheter. Två av informanterna har kommit till Åboregionen på grund av sin partner. Den tredje personen har flyktingbakgrund och har bott både i Sverige och i Finland eftersom en stor del av släkten bor i Sverige. Hen talar flytande svenska och finska. På frågan varför personerna har valt att lära sig svenska var det familjebanden och regionen som var avgörande. På frågan om hur personerna har klarat sig på svenska svarar den ena: "största delen av min vardag pratar jag svenska. Jag tycker jag klarar mig bra." Hen lever i ett helsvenskt område och upplever inte behov av att kunna finska eftersom hela närsamhället är svenskspråkigt. En annan informant svarar att det kändes viktigare att kunna prata med partnerns släkt och med partnern och barnen på deras modersmål. Hen konstaterar dock att det är ganska begränsat var man kan tala svenska i det offentliga rummet. Den tredje personen ansåg att det bästa är att kunna både finska och svenska eftersom den svenska arbetsmarknaden är så begränsad i centrala Åbo.

Enbart en av de tre intervjuade personerna har varit i kontakt med TE-byrån. Där ansåg sig personen ha blivit påtvingad finskakurser, även om hen har en finlandssvensk arbetsmiljö och även barn i svensk dagvård: "jag upplever att det inte finns förståelse för en individuell integrationsplan där jag kunde läsa svenska."

Det som uttryckligen har stött den svenska integrationen enligt informanterna är starka nätverk, grannar som talar svenska som man kan öva med. På frågan om vad som saknats svarar de två första informanterna att de önskar intensivkurser i svenska på daglig basis. Språkkaféer och möjlighet att öva sin svenska önskades även.

Kartläggningen visar att det inte finns en utvecklad svensk integrationsväg i Åboregionen och att alla aktörer inte känner till vilka svenska aktörer som kunde stöda en svensk integration. Klart är, som så mycket annat vad gäller svensk verksamhet i Finland, att det inte är möjligt att utveckla en

svensk integrationsväg på samma premisser som den finska. En svensk integrationsväg uppstår inte av sig själv utan kräver målmedvetet arbete. Målgruppen är heterogen och bor på ett utbrett område. De enskilda intervjuerna med personer som är integrerade helt eller delvis på svenska belyser mångfalden. Skräddarsydda lösningar behövs, i samarbete med lokala aktörer. För närvarande finns det inte någon infopunkt om svensk integration Åbo. Luckan i Åbo som redan nu fungerar som en svensk knutpunkt kunde vara en lämplig plats för detta. Alternativt kunde infopunkten fungera i Arbis regi, ifall extra resurser skulle allokeras, eftersom många i målgruppen läser svenska där.

Källor

Creutz Karin & Helander Mika: Via svenska - Den svenskspråkiga integrationsvägen. Magma studie nr 1/2012. Helsingfors 2012, ISBN 978-952-5864-29-8. http://www.magma.fi/images/stories/reports/ms1201_viasvenska.pdf

Osallisena Suomessa-hankkeen loppuraportti. TEM:in julkaisuja 29/2013. Ramboll. http://www.tem.fi/files/38416/Osallisena_Suomessa_-hankkeen_arviointiraportti.pdf

Lautiola, Hannele. Kumppanuutta kotouttamisen kentillä. Esimerkkejä järjestöjen ja viranomaisten välisestä yhteistyöstä kotouttamisessa. 2012. Suomen Kulttuurirahasto, Osallisena Suomessa/Delaktig i Finland, Kopio Niini. http://www.tem.fi/files/38415/Kumppanuutta_kotouttamisen_kentilla.pdf

Turun kaupungin maahanmuuttajien kotouttamisohjelma 2014–2017. http://www.kotouttaminen.fi/files/41558/Turun_kaupungin_kotouttamisohjelma_2014 2017.pdf

Lagen om främjande av integration (1386/2010) (finlex.fi)

Webbsidor

http://www.abounderrattelser.fi/news/2012/03/invandrare-domer-ut-integrationskurs.html (hämtad 22.6.2015).

Österbotten – ”Hurrarna”

I detta avsnitt beskrivs integrationen i Österbotten från syd till nord. Österbotten är den region där den tvåspråkiga och svenskspråkiga integrationen fungerar mest klanderfritt. En integrationsväg på båda språken erbjuds i regionen från syd till nord (undantaget Karleby). Generellt sett tar Österbotten ett stort ansvar för mottagningen av kvotflyktingar. Österbotten uppnår sin kvot på 250 personer per år. Däremot tar inga kommuner i grannregionen Syd-Österbotten (Etelä-Pohjanmaa) emot kvotflyktingar (intervju).

I K5 området utvecklades i samband med DiF en virtuell inlärningsmiljö som skulle tillgodose arbetskraftsinvandrarnas behov av innehållsligt och tidsmässigt anpassad språkundervisning. Resursbristen gjorde att inlärningsmiljön inte kunde göras komplett och den ansågs kräva tilläggsresurser för att kunna vidareutvecklas. Arbetet med den har senare fortsatt (intervju). Ett gemensamt integrationsprogram uppgjordes för området och man tog modell av RÖK-modellen (regional överenskommelse) från Skåneregionen i Sverige. Också en permanent organisation har skapats för att sköta invandrarärenden tack vare Delaktig i Finland (Ivars 2013, 264–265).

Närpes integrationsmodell är väldokumenterad (ex. Mattila & Björklund 2013; se också Gullmets 2011) och det finns därför inte någon speciellt stor anledning att beskriva den i detta sammanhang. Svenskspråkig integration hade förekommit i Österbotten redan långt före DiF. Tidigare fanns projekten Medvind (2004–2007), Shaisyd (2008–2011), GIIÖB (2008–2011) och samtidigt med DiF fanns Welcome Office (2012–2014) i Österbotten (a.a., 33–37). Samtidigt med DiF fanns också Bothnia Work och Bothnia Integration (båda avslutades 30.6.2014). Bothnia Work var ett EU-finansierat projekt som gick ut på rekrytering av hälsovårdspersonal (http://www.bothniawork.fi/pages/ingangssida.php?lang=SE). Bothnia Integration hade i sin tur som syfte något liknande virtuell distansundervisning i svenska och finska för vuxna vid Yrkesinstitutet i Närpes som man senare försökte utveckla i samband med DiF i nätportalen SFIF.fi (Svenska för invandrare i Finland). Jaana Grönlund som hade arbetat som undervisare i Bothnia Integration rekryterades till K5 områdets DiF-projekt för att utveckla den virtuella inlärningsmiljön. Portalen blev inte färdig, vilket också framgår i intervjuer (intervjuer). Materialet hade inte matats in och publicerats, utan planerades bli gjort under en utlovad tvåmånaders tilläggsperiod som inte förverkligades. Sedermera har materialet

stegvis publicerats och finns tillgängligt, men inte i interaktiv form, utan som pdf-filer.

I Närpes tog man inte emot kvotflyktingar under perioden 2001–2013 på grund av bostadsbrist, men år 2014 började man igen ta emot flyktingar (http://svenska.yle.fi/artikel/2014/11/05/narpes-valforberedd-flyktingar-fran-sudan).

Vid arbets- och näringsbyrån i Vasa tillfrågas invandraren först om vilket språk hen vill bli integrerad på. De flesta väljer finska. Integrationsutbildningar förekommer också på svenska när tillräckligt behov föreligger (Grüne m.fl. 2013, 246).

Korsholms integrationsutbildning sköts av Norrvalla i Vörå. I intervjuerna har framgått att man i Korsholm inte var nöjd med Vakk:s integrationsutbildning, trots att de har meddelat att de har beredskap att erbjuda utbildningen på båda språken, så Korsholm beslöt att skaffa utbildningen från Norrvalla istället (intervjuer).

I Vörå ger kommunens integrationsplan från 2011 skoleleverna möjlighet att gå i svensk skola på orten eller i finsk skola i Jakobstad. Svenskspråkiga gymnasieelever går i Vörå idrottsgymnasium (Vörå kommun 2011, 11–12). I integrationsplanen konstateras följande gällande språkval:

> *”Svenska/finska inlärs i enlighet med elevens språkliga utveckling och med målsättning att uppnå en fungerande tvåspråkighet. Barnen i en familjeåterföreningsfamilj placeras i första hand i en skola som undervisar på det språk som familjesamlaren valde på flyktingförläggningen. Då flyktingarna och deras familjer väljer studiespråk bör man vid sidan av den allmänna målsättningen ovan i mån av möjlighet beakta deras rätt att själva välja språk och förutsättningarna att ordna undervisning i just det valda språket på orten samt att arrangera skolskjutsar.” (a.a., 12–13)*

Folkhälsan utbildning i Vörå representerar egentligen inte en offentlig insats i och med att den bedrivs av en folkhögskola och en tredje sektorns organisation. Jag har valt att presentera Norrvallas verksamhet här i och med att den sköter om en rätt betydande del av den offentliga integrationsutbildningen i Österbotten. Norrvalla är alltså ett benchmarking-exempel på Public-Civic-Partnership, eller på svenska ett praktexempel på samarbete och

partnerskap mellan medborgarsamhället och det offentliga i serviceproduktionen för invandrare. Norrvalla sköter integrationsutbildningar för Korsholm och Vörå. Vid Norrvalla har man kombinerat svenskundervisning för invandrare med motion. Undervisningen har uppgått till minst 20 timmar per vecka varav 4–6 timmar motion av olika slag. Under våren 2013 hade utbildningen 22 elever, och man har bl.a. samarbetat med flyktingförläggningen i Oravais, vilket innebär att en del av deltagarna varit asylsökande (Taylor 2013, 271–272).

Verksamheten inleddes år 2011 inom ramen för projektet Idrott och motion som medkraft. I början av 2015 studerar kring 50 elever på någon av de fyra linjerna som Norrvalla erbjuder inom ramen för integrationsutbildningen (Skata 2015, 16).

Integrationsutbildningarna är:

1. Språkarenan för sådana som kan lite eller ingen svenska. Deltagarna lär sig också hantera en dator och tillgodogöra sig informationssamhällets utbud.
2. Yrkesarenan för sådana som siktar på studieplats eller jobb efter integrationsutbildningen. Deltagarna har redan baskunskaper i svenska och utbildningen siktar på att förbättra språkkunskaperna så att de räcker till för en yrkesutbildning, läroavtalsutbildning eller för arbetslivet.
3. ABC-gruppen som är inriktad på undervisning av analfabeter.
4. Integrera på svenska, som innebär språk och motion för asylsökande och finansieras av bl.a. Svenska kulturfonden (Skata 2015, 21; intervju; Folkhälsan broschyr).

I Jakobstad integreras invandrarna på båda språken, asylsökarna på finska och kvotflyktingarna på svenska. I Kristinestad integreras invandrarna på finska och stadsdirektör Riitta El-Nemr framför som motivering att arbetskraftsinvandringen inte är av samma omfattning som i Närpes och att de som fått asyl ofta flyttar till större orter (Gull & Syd-Österbotten 11.6.2015, 10).

Broschyrernas och nätportalernas land

I samband med intervjuerna har informanterna delat med sig av olika typer av broschyrer och informationshäften som sammanställer information om det svenskspråkiga serviceutbudet i regionen eller organisationen för invandrare. Analysen och presentationen av dessa dokument är ingalunda heltäckande. En mer systematisk genomgång och ett representativt urval skulle kräva en mer omfattande utredning. De presenterade dokumenten är emellertid betydelsefulla och illustrativa i sammanhanget.

Integration i samhället, valet av svenska och svensk service

Inrikesministeriet har år 2011 publicerat en omfattande broschyr riktad till invandrarna om ankomsten till Finland, om olika regler och administrativa krav gällande vistelse och bosättning och med omfattande information om praktiska arrangemang som boende, jobb, studier, hälsa och frågor gällande individens livsbana i det finländska samhället. Broschyren är en helhetsmässig socialpolitisk framställning (Inrikesministeriet 2011). I broschyren informeras också om att Finland är ett tvåspråkigt land med finska och svenska som landets officiella språk. I och med att broschyren också finns på svenska är detta ett uttryck och exempel på svenskspråkig integration i termer av broschyrer och samhällsinformation. I anslutning till att Finland presenteras som ett tvåspråkigt land, betonas att integrationen går smidigare om man kan språket som talas på hemorten. Det nationella majoritetsspråket betonas emellertid indirekt i broschyren och det konstateras att det är lättare att få arbete om man kan finska, och att de svenskspråkiga utgör ungefär fem procent av befolkningen (Inrikesministeriet 2011). Samma underförstådda prioritering av finska förekommer i broschyrens kapitel om studier, där det konstateras att:

”I Finland går de flesta utbildningar på finska. Det finns även utbildning på svenska och engelska. Finlands andra officiella språk är svenska. Det finns utbildning på svenska på alla utbildningsstadier, från förskola till högskola. Den svenskspråkiga utbildningen finns främst i kommuner där majoriteten av invånarna pratar svenska.” (Inrikesministeriet 2011, 22).

Texten innehåller en direkt felaktighet i beskrivningen av den svenskspråkiga utbildningens placering, som ingalunda främst är i kommuner med svensk majoritet. Broschyren ger intryck av att staten inte presenterar svenska som ett jämbördigt alternativ och ett jämställt nationalspråk i Finland. Det kan tänkas hänga ihop med att Inrikesministeriet och Arbets- och näringsministeriet i långa tider har haft ett mindre svenskspråkigt inslag än många andra ministerier. I början av 1990-talet var uppskattningsvis 5–10 procent av Inrikesministeriets personal svenskspråkig, medan de svenskspråkigas andel av Arbets- och näringsministeriets personal var 2–3 procent. I Handels- och industriministeriet, den andra föregångaren till Arbets- och näringsministeriet, var de svenskspråkigas andel betydligt större, med uppskattningsvis 12 procent svenskspråkiga (Helander 1993, 131–132). Bland arbetsministrarna (till 1989 arbetskraftsminister) hittas ingen politiker med tydlig svenskspråkig profil. För att hitta en klart svenskspråkig Handels- och industriminister måste man gå ända tillbaka till 1979–1981, där man hittar socialdemokraten Ulf Sundqvist (http://fi.wikipedia.org/wiki/Suomen_kauppa-_ja_teollisuusministeri). Arbets- och näringsministeriet, som skapades år 2008 genom en fusion av Arbets- och näringsministeriet och Handels- och industriministeriet har alltså historiskt sett ett rätt anspråkslöst svenskspråkigt inslag (https://www.tem.fi/ministerio/ministerion_historiaa). I Inrikesministeriet får man gå tillbaka till år 1999 för att hitta en svenskspråkig minister, som då var Svenska folkpartiets Jan-Erik Enestam (http://fi.wikipedia.org/wiki/Suomen_sis%C3%A4ministeri).

Nätportalen www.hej.fi är en hemsida som produceras av Helsingfors svenska invandrarkoordinator och presenterar Svenskfinland för invandrare på svenska, finska, engelska och ryska. Hemsidan har omfattande information om integrationstjänster, integrationsprocessen och lagstiftning, och den beskriver exempelfall där invandrare valt antingen finska eller svenska som integrationsspråk. På nätsidan presenteras även de allmänna principer som

vägleder i valet av integrationsspråk. Principerna som presenteras som frågor som hjälper invandraren att göra rätt val är följande:

- Vilket språk talar man på den ort där du bor?
- Vilket språk talar din familj?
- Vilket språk talar dina vänner?
- Har du släktingar som bor i ett annat nordiskt land (Sverige, Norge, Danmark, Island) och talar ett nordiskt språk?
- Talar du ett nordiskt språk (danska, norska, svenska, isländska)?
- Talar du ett närbesläktat språk till svenska?
- Planerar du att flytta till ett annat nordiskt land i framtiden?
- Vill du göra medborgarskapsprovet på svenska?
- Vad arbetar du med? Vilket språk behöver du för att kunna göra ditt jobb?
- Vill du studera? Kan du lära dig svenska snabbare så att du kan studera? (http://hej.fi/wordpress/funderar-du-pa-att-registrera-dig-som-svensksprakig/)

På våren 2015 var nätsidan ännu inte helt färdigställd men den innehöll mycket nyttig information för invandrare och människor som är intresserade av integrationsprocessen.

Ett kort (av postkortsformat) som sammanfattar olika former av svenskspråkiga integrationstjänster har producerats på engelska. Kortet är rubricerat Swedish in the Capital Region – Find your way och berättar om den ovan presenterade hemsidan hej.fi, om personlig handledning på Luckan i Helsingfors, om Arbis tjugotimmars svenskkurs och om sextimmarskursen som erbjuder barnpassning så att föräldrarna kan delta i undervisningen. Dessutom görs reklam för broschyren Courses, Social Life, Programmes. Folkhälsan har också tryckt en liten broschyr med rubriken Utbildning för invandrare, som kortfattat presenterar två utbildningar, dvs. Språkarenan och Yrkesarenan.

Handboken Education & Social Activities (tidigare Courses, Social Life, Programmes) produceras årligen och presenterar på engelska olika organisationer och aktiviteter i huvudstadsregionen. Handboken finansierades med medel från Delaktig i Finland och efter projektets slut har broschyren getts ut av Arbis och Luckan i Helsingfors. Handboken är uppbyggd kring två olika verksamheter: utbildning och socialt liv med utbildningsinstitutioner och olika

medborgarorganisationers och samfunds utbud av aktiviteter. Handboken har med åren blivit mer omfattande med framförallt flera utbildningsinstitutioner som presenterar sin verksamhet. Broschyren är huvudsakligen engelskspråkig med vissa inslag av andra språk.

I Jakobstadsregionen har en högklassig informationsbroschyr producerats för dem som arbetar inom flyktingmottagningen. Broschyren presenterar förvaltningsprocesserna och de olika förvaltningssektorerna och myndighetsrepresentanterna som sköter om mottagningen av flyktingar. Broschyren innehåller även allmän information om integrationsprocessen och de utmaningar som flyktingen möter efter ankomsten till det nya landet. I broschyren presenteras även individuella flyktingars historier, samt länderna Afghanistan, Myanmar/Burma, Somalia och Syrien som flyktingarna ofta kommer från (Linder & Flyktingfonden 2014).

FIKA-projektet presenterar också sin verksamhet på ett omfattande och informativt sätt genom handböcker och en nätportal (fika.luckan.fi; Asplund m.fl. 2014a; Asplund m.fl. 2014b). Handböckerna innehåller omfattande information om invandringen och speciellt en mentorskapsbaserad integrationsverksamhet. Mentorskapet presenteras som metod och teknik och det civila samhällets roll och möjliga funktion i integrationsarbetet presenteras. Det har visat sig att medborgarsamhället har en betydande uppgift i den nordiska samhällsmodellen och föreningarna är med i integrationsarbetet på ett omfattande sätt i det finländska samhället (Alapuro 2015; Saksela-Bergholm 2015).

Magdalena Kosova: Socialt kapital och integration

Betydelsen av socialt kapital och sociala nätverk framhävs i integrationsteorin. Cheung och Phillimore fäster uppmärksamhet vid sociala nätverk, som inrättats genom frivilligarbete eller interkulturella aktiviteter, som har som mål att förbinda flyktingar till icke-etniska eller nationella grupper. De noterar att dessa sociala nätverk ”kan enbart befrämja integration om de ger tillgång till resurser som påverkar integrationsprocessen”, framför allt sysselsättning, eftersom sysselsättningen har visat sig vara avgörande för det psykologiska välbefinnandet hos invandrare (Cheung och Phillimore 2014, 520–521).

Korhonen tillämpar begreppen socialt kapital och sociala nätverk på processen kring invandrarintegration i Finland och på det sätt hur invandrarna återuppbygger sina förlorade nätverk, vilka utgör en nödvändig strategi för en framgångsrik integration i det finländska samhället (Korhonen 2006). Hon påpekar att invandrarnas minoritetsstatus har bidragit till att de har utvecklat starkare personliga förbindelser och resurser. De är nödvändiga för att invandraren ska kunna ändra sin status och bli viktig för majoriteten i samhället. Korhonen är framför allt intresserad av ifall invandrarnas utbildningsmässiga och professionella devalvering på arbetsmarknaden orsakar att de förlitar sig på varandra och vänder sig till varandra ifall de behöver stöd (Korhonen 2006, 30). Jag skulle vilja utvidga detta argument att gälla också andra än invandrargrupper och bevisa hur den här formen av stöd – eller tillämpat socialt kapital – kan tas i bruk genom att man deltar i (den finlandssvenska) tredje sektorns organisationer och genom att vara i växelverkan med (finlandssvenska) medlemmar.

Anskaffning, utvidgning och användning av sociala nätverk beror i hög grad på invandrarnas ”personliga förmågor och färdigheter och andra faktorer, såsom längden av vistelsen i värdlandet”. Enligt Cheung och Phillimore påverkar det sociala kapitalet möjligheten att få en anställning endast efter att invandrare har tillbringat en viss tid i värdsamhället; inga större fördelar har observerats i tidigare skeden av vistelsen. Nyckelfaktorer för att man framgångsrikt ska kunna använda sig av sociala nätverk var framförallt språkkunskaper, att kvaliteten på den utbildning och sysselsättning man haft före migrationsprocessen var gemensam och längden på vistelsen i värdlandet (Cheung och Phillimore 2014, 533).

Källor

Cheung S. Y. & Phillimore J. (2014): Refugees, Social Capital, and Labour Market. Integration in the UK, Sociology, Årg. 48, nr 3, s. 518–536.

Korhonen M. (2006). Discovering keys to the integration of immigrants – From Human Capital towards Social Capital. Tampereen yliopisto, Tampere.

Svenska för invandrare i Finland

Svenska för invandrare i Finland, www.sfif.fi är K5 kommunernas nätportal för den virtuella inlärningsmiljön för svenskundervisningen för invandrare inom ramen för den fria bildningen. Nätportalen marknadsför sig själv med texten:

> *”Du som är arbetsinvandrare och behöver lära dig svenska, samhällskunskap och tycker om att vara på datorn. Anmäl dig till Svenska I eller Svenska II med flerformsundervisning eller individuell undervisning.” (www.sfif.fi/ sv/content/om-dif-i-k5).*

Tanken är att man kan lära sig svenska oberoende av tid och plats, vilket är lämpligt för arbetande människor och för dem som bor i områden med långa avstånd. Denna målsättning överensstämmer väl med läroplanen för integrationsutbildningen som konstaterar att:

> *”Med hjälp av informations- och kommunikationsteknik är det också möjligt att utvidga inlärningsmiljön utanför läroanstaltens fysiska gränser. En del av studierna kan ordnas som distansstudier genom att utnyttja nätbaserad undervisning. Då beskrivs tillämpandet av informations- och kommunikationstekniken i en lokal läroplan.” (Utbildningsstyrelsen 2012, 17).*

Undervisningsmaterialet i SFIF motsvarar rikssvenska Natur och Kulturs läromedel Mål 1 och 2. Vid utredningstidpunkt på våren 2015 var inlärningsmiljön inte färdig och det interaktiva materialet ännu inte fullständigt. Undervisningsmaterialet bygger huvudsakligen på pdf-dokument och YouTube-videor. I Delaktig i Finland-projektets slutrapport konstateras att:

> *”Förväntningarna med att utveckla den virtuella inlärningsmiljön var litet för stora i relation till tillgängliga resurser. Det hade behövts mera personella resurser för ett så stort utvecklingsarbete. Resultatet blev att det finns en bas för den virtuella inlärningsmiljön, behovet av en sådan är uppenbart, men det krävs tilläggsresurser för att fullfölja projektplanerna och få en mera funktionell inlärningsmiljö.” (Grüne m.fl. 2013, 246).*

Under våren 2015 har författaren av denna utredning medverkat i Helsingfors Arbis och Luckans i Helsingfors ansökan om att skapa en virtuell plattform för inlärning och integration i form av fortbildning av integrationsaktörer (Smidigt på svenska, projektplan). Utvecklingen av virtuella inlärnings- och integrationsmiljöer är med andra ord ett mycket aktuellt tema som är speciellt relevant i Svenskfinland, som är splittrat på många landskap och i olika typer av språkliga miljöer.

Studiematerialet i SFIF är skapat av Annika Makarevitch (pdf-dokumenten) och Jaana Gröndahl (YouTube-videorna). Närpes kommun är numera ägare och ansvarig utgivare av materialet tillsammans med Närpes vuxeninstitut, Malax-Korsnäs medborgarinstitut, Kristinestads medborgarinstitut, Kaskö medborgarinstitut och Svenska arbetarinstitutet i Helsingfors. En informant konstaterar att en tilläggsresurs på 5–6 år och ett team på 2–3 personer till skulle behövas för att inlärningsmiljön ska kunna färdigställas. Svenska kulturfonden har beviljat ett tilläggsbidrag för att ”göra utformningen av inlärningsmiljön klar” (www.sfif.fi/sv). På nätsidan finns bl.a. en sektion med rubriken Samarbete som listar relevanta samarbetsparter för K5 och för nätverket av svenskspråkiga integrationsaktörer. På portalen presenteras också ett stort antal nätresurser för studier i svenska, bl.a. portalen Vårdsvenska.

Bildningsalliansen erbjuder information för undervisning i svenska för invandrare (www.bildningsalliansen.fi/sv/material/invandrare). Didactor (http://www.didactor.com/) rekommenderas av en informant som inlärningsmiljö. Den har utvecklats av svenskspråkiga lärare i Finland för att användas på alla stadier. Didactors produkter är dock inte fritt prövbara och det är oklart om de är inriktade på undervisning i svenska som främmande språk för invandrare. Nätportalen Kotisuomessa som produceras av staten innehåller även material för utveckling av språkfärdigheter i svenska. Materialet omfattar följande teman:

- det finska samhället och vardagslivet
- olika yrken och vad man bör behärska
- arbetssätten, -livet och -kulturen i Finland
- material för läs- och skrivkunnighet
- det svenska språket
- självvärdering av språkkunskaper (https://www.kotisuomessa.fi/web/guest).

Integration av barn på svenska – grundläggande utbildningen

Denna utredning berör inte direkt invandrarbarnen i den grundläggande utbildningen och det finns tyvärr ingen möjlighet att behandla ämnet i någon större utsträckning. Frågan är av sådan omfattning att den kräver en egen utredning som också inbegriper lärarutbildningen. Frågan är av mycket stor betydelse eftersom en ny undersökning har visat att inlärningsresultaten skiljer sig mycket mellan invandrarbarnen och den infödda befolkningen till den senares fördel. Skillnaderna är större i Finland än i resten av Europa (Demokraatti 19.8.2015, 12). Det har också visat sig att valet av integrationsspråk på vissa orter hänger ihop med den grundläggande utbildningens beredskap att ta emot barn med invandrarbakgrund. I t.ex. Pargas och Raseborg var finskspråkiga utbildningsväsendets beredskap att ta emot flyktingbarn i dagvård, förberedande undervisning och grundskola en av orsakerna till att finska valdes som integrationsspråk (intervjuer). Flyktingbarn går med andra ord ofta i finsk skola. Också i Oravais och Sjundeå sköts grundutbildningen i den finska skolan (intervju; intervju gällande ensamkommande i Sjundeå).

Sålunda påverkas de vuxna invandrarnas rätt att välja mellan finsk- och svenskspråkig integration också av möjligheten för deras barn att gå i finsk respektive svensk skola. I Jakobstad går asylsökarnas barn i finsk skola och kvotflyktingarnas barn i svensk skola för att dela på uppgiften mellan det finska och svenska utbildningsväsendet. Men en viss valfrihet bereds familjerna även i dessa sammanhang i Jakobstad och i vissa familjer väljer föräldrar som integrerats på ett språk att sätta sina barn i skola på det andra språket för att försäkra sig om att det i familjen finns kunskap i båda språken (intervju).

En tjänsteman kritiserar det svenska skolväsendet för att skjuta över invandrareleverna till den finskspråkiga skolan (med motiveringen att det är besvärligt ha invandrarelever) och informanterna konstaterar också att Åbo Akademis lärarutbildning inte har varit à jour med att utveckla utbildningen

av invandrarlärare (intervjuer). Det är i stället Jyväskylä universitet som är aktivt inom fältet för integrationsutbildning och invandrarutbildning. I förlängningen kan bristande beredskap att ha invandrarelever i svenska skolor innebära att invandrarna kommer att integreras på finska på tvåspråkiga orter. Invandrarnas rätt att välja språk blir sålunda inte förverkligad.

I Finland finns ingen möjlighet att studera och skaffa kompetens i att undervisa i svenska som andra språk. Lärarna inom vuxenutbildningen har erfarenhet och de utvecklar läromedel på egen hand (intervju). Denna kompetens kunde eventuellt användas i utvecklingen av utbildning på universitetsnivå i svenska som andra språk. Men det är oklart om pedagogiska metoder avsedda för undervisning av vuxna kunde tillämpas i uppbyggandet av undervisningen i svenska som andra språk för barn. Det går inte att ta över rikssvenska undervisningsmaterial och de läromedel som finns om finska som andra språk kan heller inte tillämpas i svenskundervisningen (intervju).

Organisationernas serviceutbud

Västra Nylands tidigare flyktingkoordinator Börje Mattsson poängterar organisationernas betydelse på följande sätt:

> *”[A]bsolut nödvändighet att nu få medborgarorganisationerna och civilsamhället organiserat med i integrationsarbetet. Det skulle betyda att i de grupper, nämnder eller team man har inom en kommun för arbetet med invandrarna också inkluderar medborgarorganisationerna från olika sektorer och med dem diskuterar man helhetsplaner och kommunens integrationsprogram.” (Mattsson 2014, 30)*

Även Grunderna för läroplanen i invandrarutbildningen tar fasta på samarbete mellan utbildningsproducenterna och organisationerna. Detta formuleras på följande sätt:

> *”Den som anordnar integrationsutbildning ska arbeta tillsammans med övriga organisationer inom sitt verksamhetsområde i frågor som hänför sig till utbildningen. Syftet med samarbetet är att invandraren snabbare och effektivare integreras i Finland och att olika organisationer i samhället mera än nu förbinder sig till integreringen av invandrare.” (Utbildningsstyrelsen 2012, 15)*

Samarbetet med tredje sektorns organisationer betonas särskilt (a.a.). Vanda stads invandrarkoordinator Hannele Lautiola skrev en rapport om föreningarnas aktiviteter i samband med projektet Delaktig i Finland (Lautiola 2013). Rapporten visar ett omfattande samarbete mellan myndigheter och organisationer i projektet och föreningssektorn hade många olika funktioner i integrationen av invandrare. Också Konrad konstaterade i intervjun som gjordes för Via svenska år 2012 att man borde få hela föreningssektorn med i

integrationsarbetet och en tjänsteman inom arbets- och näringsförvaltningen konstaterar att organisationernas medverkan i integrationsprocessen är någonting nytt (Konrad, intervju 2012; telefonintervju).

Finlands svenska Marthaförbund har allmän information på engelska på sin hemsida och en del internationellt samarbete. Det finns också en marthakrets som kallas International Martha (intervju). I Vasa har Bildningsalliansen och Marthorna verksamhetsutrymmen bredvid varandra och de har samarbetat i andra frågor, men representanten för Bildningsalliansen har inte kunskap om att Marthorna skulle ha någon integrationsfrämjande verksamhet. Enligt en utsaga har Marthorna nog jobbat en del med invandrare och åtminstone under tiden 2005–2010 ordnades matlagningskurser för invandrare, och idag tipsar man medlemmarna om hur de ekonomiskt eller konkret kan hjälpa (se också http://martha.fi/sv/start/projekt/svinnkampen/article-92369-45361-sa-kan-du-hjalpa?categories_92369=1571). Österbottens Marthadistrikt har information på sina hemsidor endast på svenska, men i Handboken i flyktingmottagande berättas att enskilda Marthaföreningar i Jakobstadsnejden har ordnat stickcaféer för flyktingfamiljer (Linder & Flyktingfonden 2014, 19–20). I samband med FIKA-mentorprojektet har mentorparen bjudits till evenemang där pepparkaksbakning har ordnats i Marthornas regi (Asplund m.fl. 2014b, 39). Det kan hända att organisationernas medverkan i integrationsprocessen måste ske via någon integrationsinriktad organisation som FIKA eller Norrvalla idrottsinstitut som har specialkunskaper och -resurser för att arbeta med invandrare.

Finlands svenska handikappförbund har ingenting som skulle tyda på invandrarverksamhet. Detta är något förvånande mot bakgrunden av att kvotflyktingar ofta kan vara invalidiserade och lida av olika typer av handikapp. Finlands flyktingpolitik gick länge ut på att sådana kvotflyktingar valdes och numera är ca 10 procent valda på medicinska grunder (intervju). Folkhälsan har allmän information på engelska på sidan About Folkhälsan. Invandrarna hittar svenskspråkiga föreningar genom Luckan i Helsingfors och kursbroschyren och kan gå med t.ex. i Finlandssvenska folkdansarna (som har information på engelska på sin hemsida) eller Fyra betydelsefulla timmar 4BT, som erbjuder stödpersoner för individer med funktionsnedsättning i samarbete med FIKA (intervju; http://4bt.fi/om-4bt/fyra-betydelsefulla-timmar.html).

Pär Stenbäck konstaterade i sin bok Kriser och katastrofer (2009, 601–602) att en motsättning mellan finlandssvenskarna och invandrarna

skulle kunna motverkas genom en omfattande integration av invandrare på svenska (Melin 2009). Det var speciellt den ryska invandrargruppen som Stenbäck såg som en potentiell målgrupp för svenskspråkig integration, med motiveringen att det är lättare för ryssarna att lära sig svenska än finska (Stenbäck 2009, 602). Stenbäck planerade tre år senare, i februari 2012, att grunda en förening för svenskspråkig integration, vilket fick Luckans i Helsingfors och Arbis representanter ”att höja på ögonbrynen” eftersom de redan erbjöd sådan verksamhet (HBL 17.2.2012). Skillnaden mellan dessa initiativ kan kanske formuleras så att Stenbäcks initiativ gick ut på att skapa operativ verksamhet utgående från en strategi (Magmas), medan Luckans i Helsingfors och Arbis verksamhet var operativ utan att vara särdeles strategisk. Om man tar Stenbäcks kritik av finlandssvenskarnas sätt att förhålla sig till nya initiativ på allvar och analyserar denna process som en empirisk fallstudie, så verkar det falla sig mer naturligt och kan också påstås vara mer framgångsrikt för finlandssvenskarna eller ”Svenskfinland” att fungera mer operativt än strategiskt. Mycket ”kannstöpande”, dvs. statslära, förvaltningsidéer och politiska initiativ förekommer på olika håll, men frågan vad som egentligen åstadkoms med sådant återstår. En del problemprocesser som klasslärarutbildningen, förvaltningsreformerna, universitets- och högskolestrukturen samt mediehusens och bokförlagens omställningar och den allmänna regionala dragkampen kan nämligen identifieras. Man får inte intrycket av att pragmatismen skulle vara den dominerande samhällsfilosofin i Svenskfinland.

Organisationerna i Svenskfinland, bl.a. Luckan i Helsingfors och Åbo, samarbetar också. I december 2014 träffades Luckans representanter och kom överens om att göra en kartläggning av vad som finns i Åbo och vilka aktörerna och målgrupperna är. Liselott Sundbäck från Luckan i Helsingfors gjorde en kartläggning inom ramen för ett fortbildningsprogram om svensk integration i Åbo (av vilken en sammanfattning ingår i denna rapport). I intervjuerna med invandrarkoordinatorerna och organisatörerna för svenskundervisning för invandrare framfördes en önskan om att Svenskfinlands aktörer inom fältet skulle sammankallas till gemensamma nätverksträffar (intervjuer).

Redan under projektet Delaktig i Finland samarbetade de svenska projekten med varandra och ordnade bl.a. fyra seminarier och ett slutseminarium tillsammans. Man inledde också en kartläggning av arrangörer av integrationsutbildning. Denna verksamhet togs över av Bildningsalliansen år 2012 (Grüne m.fl. 2013, 244). En tjänsteman konstaterar att DiF:s resultat

var att ett finlandssvenskt nätverk som inte fanns från tidigare uppstod (intervju). Det finns sålunda en erfarenhet av att arbeta tillsammans och ett rudimentärt nätverk existerar. Aktörerna kom också fram till att det bör vara möjligt att fortsätta integrationen på svenska ifall man börjat på svenska i någon annan region (Grüne m.fl. 2013, 248). Detta är vanligt bland invandrare som först flyttat till Österbotten var de har lärt sig svenska, och sedan flyttat till huvudstadsregionen. Arbets- och näringsministeriet visade aktivitet i nätverksfrågan under våren 2015 genom att i Åbo på svenska presentera Kompetenscentret för integrering av invandrare med syftet ”att de instanser som arbetar med integrationsfrämjande bland invandrare på svenska bildar nätverk tillsammans och utvecklar projektidéer för kommande ESF-period” (inbjudan till kompetenscentrets presentation av verksamheten).

Luckan i Helsingfors och Bridge har redan länge aktivt varit med i den svenskspråkiga integrationen i huvudstadsregionen. I samband med integrationsutbildningen som inleddes 2012 på Arbis i Helsingfors erbjöd Luckan och Bridge eleverna studiehandledning (Grüne 2013, 257). Bridge är en infopunkt i Luckans regi som finansieras av Penningautomatföreningen RAY. Bridge har sammanlagt 400–450 kunder per år. Ungefär 30 procent av dessa kunder har frågat någonting om svenskspråkig service (intervju). Dessutom har Luckan haft ett språkkafé inom ramen för sin frivilligverksamhet och en språkstödsverksamhet. Dessutom har man erbjudit en Vi läser tillsammans-verksamhet, som är en vedertagen form för integrationsarbete i Finland (se Lautiola 2013).

Relationen mellan det offentliga och organisationerna är inte alltid helt klar vad gäller vem som producerar vilken verksamhet. Vissa rollfördelningsproblem mellan Luckan i Helsingfors och Arbis innebar att handledningsuppgiften krävde en hel del utveckling kring resurs- och arbetsfördelning, varför man undertecknade ett samarbetsavtal om den fortsatta verksamheten och arbetsfördelningen (intervju).

FIKA, som är ett av Luckans projekt, startade i januari 2012 och finansieras av Europeiska socialfonden, Nylands NTM-central, Svenska kulturfonden och medverkande kommuner. Verksamhet finns i Raseborg, Kyrkslätt, huvudstadsregionen, Borgå och Sibbo, verksamheten inleddes i de tre förstnämnda områdena. Projektets syfte är att motverka marginalisering av individer och segregering mellan samhällsgrupper. Man vill förbättra integrationen i Svenskfinland med hjälp av föreningar och frivilliga

(http://luckan.fi/fika/). FIKA består av två delar; ett mentorprogram och en FIKA-förening. Den senare har inriktat sig på föreningar och ”hjälpt till att bygga upp koncept som är ändamålsenliga för just den föreningen” (Asplund m.fl. 2014a, 7). FIKA-mentorskapet innebär att frivilliga ställer upp som mentorer för invandrare (a.a., 8). Mentorprogrammet tog modell från Sveriges Röda kors och dess verksamhet Yrkeskompis (Asplund m.fl. 2014b, 11). Numera heter verksamheten Luckan Integration och omfattar såväl FIKA som Infopunkten Bridge (intervju).

FIKA-Förening har producerat en broschyr som främst riktar sig till olika föreningar som informerar om tredje sektorns roll i integrationsarbetet. Själva syftet med tredje sektorns medverkan förklaras och det ges råd gällande verksamhetssätten. Olika skribenter, bland dem kända personer som Börje Mattsson och Rita Paqvalén, skriver om integrationsarbete. I broschyren klargörs också olika begrepp i anslutning till invandring (Asplund m.fl. 2014a). Inom FIKA-Förening har man utbildat föreningsaktiva för att de ska kunna delta i mentorsverksamheten och för att man ska lära sig inkludera nykomlingar i föreningens verksamhet (Asplund m.fl. 2014b).

FIKA-Mentor matchar utbildade mentorer med invandrare som upplever sig ha behov av stöd i sin integration. Projektet och processen finns rätt utförligt beskrivna i en broschyr som publicerats 2014 (Asplund m.fl. 2014b). Utgångspunkten har varit att matcha personer med liknande utbildning, yrke eller intressen. Mentorerna har inledningsvis intervjuats och utbildats för uppgiften och adepterna har också intervjuats före processen varefter matchningen har inletts. Paren har bekantat sig med det finländska samhället genom att träffas i 4–8 timmar per månad under ett halvt års tid. Sammanlagt har över 130 par matchats sedan hösten 2012 och verksamheten har upplevts vara lyckad. Många mentorer har ställt upp upprepade gånger och invandrarna har fått hjälp med och idéer för att komma ut på arbetsmarknaden, med studier, yrkesval, ansökningar och idéer för företagande. Man har jobbat med ett normkritiskt tänkesätt där man tar avstånd från kategoriskt tänkande. Individerna har fått tala för sig själva och framföra sina egna drömmar och målsättningar (Asplund 2014b, 11).

I viss utsträckning har verksamheten dock varit en aning heteronormativ i och med att man vanligtvis matchat individer av samma kön för att undvika att verksamheten blir en ”dating verksamhet”. Erfarenheterna från Stockholms Röda Kors projekt Yrkeskompis som fungerade som modell för

mentorskapet var att det var viktigt att informera om denna utgångspunkt för att se till att verksamheten inte missuppfattas (Asplund 2014b, 32; intervju). I deinledande intervjuerna har man emellertid också frågat om mentorns och adeptens beredskap att bli matchad med någon av annan ålder eller annat kön. Utgångspunkten i samma köns matchningar bygger också på att intressen i många sammanhang är könsmässigt indelade: ”Inom FIKA har ändamålet varit att mentorn och adepten har ett gemensamt intresse att börja från. Det kan vara yrkesmässigt intresse, språkmässigt eller en gemensam hobby att matchas utgående från.” (Asplund m.fl. 2014b, 21). I matchningen har ett datorprogram med personbundna taggar använts för att hitta för varandra lämpliga mentorer och adepter (a.a., 32). Mentorverksamheten har inte pågått enbart på svenska, utan alla har varit välkomna oavsett integrationsspråk. Paren har uppmuntrats att övergå till finska och svenska efter att under den inledande fasen ha använt engelska. I vissa fall har kvotflyktingar utan engelskkunskaper deltagit och då har stödet varit mer konkret när ett gemensamt språk har saknats (a.a., 33).

I Österbotten har Folkhälsan utbildning samarbetat med lokala idrottsföreningar, vilket har lett till att deltagare i svenskkurser för invandrare (speciellt asylsökande vid Oravais flyktingförläggning) i viss utsträckning har hittat till fotbolls- och volleybollsföreningar (Taylor 2013, 272). En representant för Norrvalla idrottsinstitut/Folkhälsan utbildning konstaterar emellertid att det är svårt att hitta föreningar som skulle delta aktivt i integrationsarbetet i och med att föreningsverksamhet fungerar på frivillig basis. Det har funnits projekt som IGIF, Integration genom idrott- och fysisk fostran, där föreningarna skulle inkluderas i verksamheten och invandrare fick pröva på olika idrottsgrenar. Speciellt idrottsledarutbildningen har haft som syfte att utveckla sådan verksamhet (intervju). I exempelvis Kristinestad har emellertid fotbollsföreningen Sporting Kristina år 2015 ordnat fotbollsskola för invandrare med syftet att integrera invandrare och skapa kontakter mellan invandrare och lokalbefolkning (Smeds & Syd-Österbotten 11.6.2015, 13).

Ett problem med organisationers deltagande i integrationsverksamheten är finansieringsmöjligheterna i samband med projektfinansieringen. Finansieringen saknar kontinuitet, man måste lappa ihop projekten med olika finansieringskällor (t.ex. olika kommuner) och finansiärerna blir förbryllade när den ansökande organisationen har flera ansökningar inne för olika projekt (se t.ex. Lerche 13.10.2015). Luckans tjänst Bridge har exempelvis inte kunnat

få permanent finansiering för verksamheten. ”Ett av argumenten för att inte anlita Luckans Bridgetjänst som ett tillskott till det kommunala samservicekontorsnätverket är oviljan att utlokalisera informationen om det svenska till en utomstående.” (Grüne 2013, 256–257, 259)

Röda korset är en mycket central organisation i det finländska invandringsarbetet. Röda korset har varit aktivt i mottagandet av flyktingar genom vänfamiljsverksamhet, och också bistått vid mottagningen bl.a. genom möbelinsamlingar, ordnande av klubbar och kurser och genom att erbjuda läxläsningsklubbar för skolelever (Mattila & Björklund 2013, 28; Linder & Flyktingfonden 2014, 5).

Utöver dessa aktiviteter sysslar föreningarna också med annat som inte har kunnat studeras systematiskt inom ramen för denna utredning. En doktorsavhandling i sociologi vid Åbo Akademi som ska fokusera särskilt på denna del av den svenskspråkiga integrationen är för närvarande i planeringsskedet.

Isabel Airas: Den sociala och kulturella integrationen av invandrare. Fem kvinnors erfarenheter av att integreras i den svenskspråkiga Helsingforsregionen

I denna faktaruta beskriver jag fem kvinnors sociala och kulturella integration i Svenskfinland. Mitt mål har varit att låta individuella invandrares erfarenheter höras. I djupgående intervjuer berättar kvinnorna från huvudstadsregionen om sin integrationsprocess. Huvudtemat är de sociala nätverk som invandraren skapar i ”värdsamhället”. Dessa spelar en central roll i den sociala och kulturella integrationen av invandrare (Kroll m.fl. 2008).

Först beskriver jag nyckelpersonerna och metoden som användes i forskningen. Efter det sammanställer jag tre iakttagelser från resultaten, nämligen: 1) invandrarna har fått sociala kontakter på flera olika håll i sin vardag, 2) medlemskap i finlandssvenska föreningar kan – i överrensstämmelse med Asplund m.fl. (2014) – vara ett effektivt sätt för invandrare att få sociala kontakter och 3) kvinnornas erfarenheter av Luckans integrationsevenemang och Svenska arbetarinstitutets (Arbis) svenskkurser var varierande. Invandrarkvinnorna kände inte att evenemangen eller kurserna bidrog till deras integration. Det beror antagligen på att deras integration påverkades mera av andra viktiga faktorer, som kontakterna de redan hade när de anlände till Finland.

Nyckelpersonerna rekryterades genom snöbollsmetoden (se Longhurst 2009). Med andra ord bad jag fem personer sätta mig i kontakt med invandrare de kände som hade integrerats på svenska. Denna rekryteringsmetod kan vara problematisk, eftersom den kan leda till en selektivitet som inte erbjuder representativa resultat. Samtidigt är det få personer med annat modersmål än svenska eller finska som har valt svenska som expeditionsspråk i Helsingforsregionen (1 225 personer år 2011) (Creutz & Helander 2012, 128). Detta gör snöbollsmetoden till en lämplig metod för rekrytering. Det måste dock observeras att denna kvalitativa forskning inte är representativ utan illustrativ (Longhurst 2009; Secor 2010). Intervjuerna gjordes i september 2015 på kaféer och hemma hos nyckelpersonerna.

Creutz och Helander (2012) påpekar att ett ofta förekommande motiv för att välja svenska som integrationsspråk är att invandrarens partner eller andra sociala relationer är svenskspråkiga (istället för finskspråkiga). Bland nyckelpersonerna valde Claire* (Storbritannien), Tara (Storbritannien), Maria

(Filippinerna) och Emma (Holland) svenska på grund av sin partner. Claire, Tara och Marias partner är svenskspråkiga, och Emmas partner är tvåspråkig. Jeanette (Frankrike) valde svenska efter att ha idkat skandinaviska studier vid ett universitet i Frankrike. Claire, Maria och Tara är gifta med finlandssvenskar och deras barn går i svenskspråkig skola. Jeanette och Emma studerar vid svenskspråkiga universitet. Maria (som har bott i Finland i 20 år), Claire (i 12 år), Tara (i 10 år) Jeanette (i 4 år) och Emma (i 9 månader) är i olika skeden av sin integrationsprocess och deras språkkunskaper ligger på olika nivåer. Emma är den enda som inte talar flytande svenska. Hon är ändå säker på att hon kommer att lära sig flytande svenska snabbt tack vare sitt holländska ursprung.

Den första iakttagelsen från intervjuerna är att nyckelpersonerna har fått sociala kontakter på flera olika håll i sin vardag. Maria berättar att hon svenskspråkiga vänner genast när barnen började i ett svenskspråkigt lågstadium ”because that’s a good way of getting friends”. Claire är mycket aktiv i föräldraföreningen i hennes barns skola. Hon har också fått vänner via barnens musikskola. För Tara är hennes yrke vid en svenskspråkig institution väldigt viktigt. Hon har hittat flera vänner där och talar nu, tack vare arbetet, flytande svenska. För Emma är studielivet givande med tanke på hennes integration. Hon är bland annat med i en grupp som planerar idrottsevenemang där hon fungerar som ”bro” för andra utländska studerande. Hon lär sig svenska på universitetet och har valt svenskspråkiga kurser i sitt ämne. För kvinnorna som flyttat till Finland på grund av sina partner har männens vänner också varit viktiga för deras integration eftersom männen redan har etablerade nätverk från tidigare. Det har inneburit att kvinnorna har haft möjlighet att dyka rakt in i en etablerad social grupp med stöd av sin partner. Kvinnornas integration har ändå gynnats av att de har haft kontakter på olika håll i sin vardag. Trots att det finns likheter bland kvinnorna (t.ex. faktorer som varför de har kommit till Finland och varför de har valt att integreras på svenska) visar denna information att det finns många olika möjligheter för hur nykomlingar kan skapa sociala nätverk.

Trots att nyckelpersonerna valt att integreras på svenska har de också finskspråkiga vänner och vänner från andra länder. Maria, till exempel, bidrar aktivt till den filippinska gemenskapen i Helsingfors och Jeanette har många finskspråkiga och franska vänner. Kvinnorna berättar att personer i den

finlandssvenska minoriteten som de har kommit i kontakt med är mycket mer öppna än de finskspråkiga, och att det är lättare att känna sig välkommen bland finlandssvenskar. Emma berättar: ”If I have to compare the Swedish culture with the Finnish culture I feel more connected with the Finnish-Swedish culture… If I would have to describe it, the Swedish culture is warmer, it’s more of a community, and the Finnish one is a little bit colder, and more spread out.” Att nyckelpersonerna hade erfarenhet av både svensk- och finskspråkigas förhållning till invandrare är intressant eftersom det kan fungera som bevis på en styrka i det svenskspråkiga samhället: man välkomnar nykomlingar.

Det finlandssvenska föreningslivet är en rikedom som de flesta finlandssvenskar någon gång tagit del av. Asplund m.fl. (2014) har poängterat att föreningslivet kan vara en viktig del av integrationen för invandrare. Genom olika föreningar har invandraren möjligheten att skapa sociala nätverk och lära sig språket. Den andra iakttagelsen i undersökningen är att nyckelpersonerna alla har kommit i kontakt med olika föreningar och tycker att de är givande för deras integration. Jeanette berättar om sin mångsidiga involvering i den ”humanistiska sfären”. Hon går ofta på teater Viirus, Svenska Teatern och Klockriketeatern och har varit med och ordnat Hangö Teaterträff de senaste två åren. Dessutom går hon ofta på Svenska litteratursällskapets konferenser. Claire, Tara och Jeanette sjunger i svenskspråkiga körer, vilket har varit väldigt viktigt för deras integrationsprocess. Där har kvinnorna hittat nya vänner och sociala kontakter och har dessutom fått uppleva och delta i ”traditionella” finlandssvenska fester. Jeanette berättar också att hon älskar ”vappen sillisen” med Lyran och Akademen. Hon kommer ofta i kontakt med sådana ”traditionella” evenemang genom kören. Genom att dyka in i ”värdkulturen” känner hon att hon har integrerats smidigt och snabbt. Nyckelpersonerna var alla väldigt positivt inställda till det svenskspråkiga föreningslivet. Jag anser att invandrarnas positiva personliga erfarenheter av det svenskspråkiga föreningslivet visar hur viktigt det är.

Det tredje resultatet i denna undersökning gäller frågor som ställdes kring Luckans och Arbis olika program för invandrare. Alla nyckelpersoner hade hört om Luckans integrationshjälp och Maria hade gått några svenskkurser på Arbis. Maria och Jeanette har dessutom deltagit i evenemang som har ordnats på Luckan, som teater- och museibesök, CV-hjälp och Swedish Language Café. Maria och Jeanette, som talar flytande svenska och känner sig

välintegrerade i det svenskspråkiga samhället, tycker inte att dessa evenemang har bidragit särskilt mycket till deras integration.

Ett av villkoren för snöbollsmetoden är att varje intervjuobjekt är i kontakt med personen som fungerar som kontaktperson. Eftersom mina kontaktpersoner var finlandssvenska var det klart att de utlänningar som de kände delvis redan skulle ha integrerats och därmed vara kontaktbara genom svenskspråkiga nätverk. Maria berättar att hon har hållit kontakt både med några vänner från kafébesöken och med sina klasskamrater från svenskkurserna. Hon talar engelska med dem och när de träffas känns det mer som en ”internationell” miljö. Jeanette berättar att hon kände sig obekväm under några av Luckans evenemang: ”[man får känslan att dom tycker att] ’vi ska visa för dom’ och ’dom skall vara så glada och tacksamma’ fast man är ju likadan som dom”.

Utöver den obekväma stämningen och det ojämna maktförhållandet mellan frivilligarbetarna och invandrarna var Jeanette också orolig för risken att bli socialt isolerad. Hon tycker att det skulle det vara svårt att integreras i själva kulturen ifall hon umgicks med andra invandrare: ”du måste alltid vara ensam. Alltså det går inte att vara i grupp tycker jag, att en grupp släpps aldrig in nånstans, du måste vara enskild”. För Jeanette har det varit viktigare att dyka direkt in i kulturen. Jeanettes oro för en isolering överensstämmer med Marias erfarenhet av kafébesöken, eftersom de brukar tala engelska när de träffas. Det är ändå viktigt att igen påpeka att Jeanette via studielivet och Maria via sin man redan hade förutsättningar att integreras i samhället, innan de gick på Luckans evenemang. Denna information tyder på att Luckans sociala projekt kanske passar bättre för invandrare som är utsatta och/eller har svårt att hitta vänner i sitt värdsamhälle. Exempelvis Luckans FIKA-mentorhjälp är mycket mer nödvändig för invandrare som inte redan har etablerade sociala nätverk när de anländer än för de fem kvinnor jag råkade intervjua.

I denna rapport har jag beskrivit fem kvinnors individuella integration i Svenskfinland. I intervjuerna kom det fram att skapandet av sociala nätverk har varit centralt för deras integration. De har skapat kontakter och fått vänner inom flera områden i sina liv och de har haft nytta av de rikliga möjligheter som finns inom det finlandssvenska föreningslivet. Deltagarna hade ändå inte haft någon speciell nytta av några bestämda föreningar. Antagligen beror detta på att intervjuobjekten hade haft andra möjligheter att integreras, till exempel

de vänskapsband som lett dem till Finland. Invandrare som flyttar till Finland och väljer svenska utan några färdiga nätverk har antagligen ett större behov av att söka sig till officiella organisationer som hjälper dem med invandrings-relaterade frågor.

Källor

Asplund Jenny, Cederborg Muluken, Ohlis Oscar, Rehnström Tina & Sundbäck Liselott (red.) (2014): Inledning: Tredje sektorn som integrationsarena. Fram tryckeri, Vasa, s. 6–8.

Creutz Karin & Helander Mika (2012): Via Svenska – Den svenskspråkiga integrationsvägen. Magma, nr. 1/2012, Helsingfors.

Longhurst R. (2009): Interviews, Semi-structured, International Encyclopaedia of Human. Geography, s. 580–584.

Kroll Christian, Similä Matti, Salmenhaara Perttu & Blomberg Helena (2008): Integration through work in a Nordic multicultural context. I Blomberg Helena, Forsander Annika, Kroll Christian, Salmenhaara Perttu & Similä Matti (red.): Sameness and Diversity: The Nordic Welfare State Model and the Integration of Immigrants on the Labour Market. SSKH skrifter 21, Helsinki University Print, Helsingfors, s. 11–36.

Secor A. J. (2010): Social Surveys, Interviews, and Focus Groups. I Gomez B. & Jones III J.P. (red.): Research Methods in Geography: A Critical Introduction. Wiley-Blackwell, Oxford, s. 194–205.

*Nyckelpersonernas namn har ändrats.

Slutsatser

En central aspekt i frågan om möjligheten att integreras på svenska är Finlands invandrings- och integrationspolitik generellt sett. Ingen klar linjedragning om huruvida det är önskvärt att nykomlingarna stannar på de orter där de integreras eller om de förväntas flytta till storstäderna finns för tillfället. Denna fråga anknyter till regionalpolitik och frågan om att hålla hela landet bebott. Ifall invandringspolitikens målsättning också är att lokalt avhjälpa en ofördelaktig demografi och stödja avfolkningsbygder, är inte valet av det nationella majoritetsspråket vid integrering nödvändigtvis den bästa lösningen. Ur invandrarnas synvinkel kan en lokal förankring vara lika fungerande som skapandet av sådan kompetens som krävs i landet i sin helhet. I samband med flyktingmottagningen borde även dessa teman diskuteras vid sidan av humanitära och administrativa frågor. Kommunens starka ställning i integrationslagen betonar en lokal förankring.

Också när arbetskraftsmyndigheternas regler om skyldigheten att ta emot arbete inom ett område av 80 km från hemorten tas som måttstock är utgångspunkten rätt lokal. Man behöver inte söka och ta emot arbete i hela landet och det förutsätts inte att man behöver flytta för att kunna ta emot arbete. Trots detta involverar områden med 80 km radie från hemorten ofta tvåspråkighet, dvs. pendlingsområdet är så stort att det exempelvis utsträcker sig i nordlig riktning från Karleby nästan till Brahestad, i östlig riktning från Lovisa nästan till Vaalimaa gränsstation, i Västra Finland i riktning mot nordost från Åbo till Loimaa och i söder i nordlig riktning från Helsingfors till Janakkala. För arbetssökanden från exempelvis dessa helt finska kommuner kan det sålunda finnas behov av att kunna både finska och svenska. Utvecklingen av kunskaper i båda språken stöds också av det faktum att företagen t.ex. i Raseborg vid tillfälligt behov av arbetskraft anställer ny personal endast via bemanningsföretag, vilket innebär att de anställda kan bli skickade till andra orter än sin hemort för att arbeta (intervju). Men denna utgångspunkt innebär också att endast bostadsortens språkliga karaktär inte kan avgöra valet av integrationsspråk, utan i stora delar av Finland är en tvåspråkig integration nödvändig ur arbetsmarknadsperspektiv.

En slutsats av utredningen är att invandrarnas integration på svenska också i stor utsträckning handlar om det finländska samhällets tvåspråkighet, finlandssvenskhetens framtid och svenska språkets ställning i landet och dessutom om nationalismen som en tankestruktur och kognitiv karta; ett perspektiv på att förstå världen och definiera situationen. Svenskans reträtt över tid genom att svenskspråkiga orter gradvis har förfinskats (se McRae 1998) är synlig också i diskussionen om vilket språk invandrarna ska integreras på i Svenskfinland. En del resignerade attityder förekommer bland finlandssvenskarna (jfr Sandlund 1971).

I finlandssvenska sammanhang förekommer ibland en tilltro till ett slags imperialism (eller darwinism om man så vill) där de starkare kulturella formerna anses segra över och ersätta minoritetskulturer[6]. Spänningarna i attitydklimatet mellan huvudstadsregionen och Österbotten som är speciellt synliga i metropolungas förhållningssätt till ungdomar från periferierna, men också i etablerade institutioners inbördes relationer, åskådliggör detta extra tydligt. En debatt i finlandssvenska televisionen mellan Joakim Strand från Österbotten och Harry Bogomoloff från Helsingfors åskådliggjorde också denna spänning och vidare är förhållandet mellan Helsingfors universitet och Åbo Akademi gällande lärarutbildningen i söder också ett uttryck för den regionala dragkampen (Yle debatt 23.3.2015; Yle debatt 15.10.2015). Ett historiskt exempel på denna spänning och dessa kulturella inriktningar är också framtidsdebatten år 1980 där Vasabladet kritiserade de finlandssvenska ledarnas strategiska val och förespråkade en ny regionalism med territoriellt skydd av traditionellt svenskspråkiga områden. Bo Stenström svarade på ledarplats i Åbo Underrättelser 13.6.1980 att: ”Om det vore så olyckligt att sydfinlandssvenskarna och storstadssvenskheten/de tvåspråkiga finlandssvenskarna är dömda till undergång – då kan Vbl börja söka tröst i indianers strategier.” (i Rosenberg 1981, 24–25). Valet av strategi har inneburit ett försvar av finlandssvenskarnas status som nationalitet med det svenska språkets närvaro i samhällets politiska centrum, men samtidigt en reträtt gällande ställningen som nationell minoritet med territoriellt skydd. Själva konstruktionen finlandssvensk är ett historiskt resultat av ett nationellt tänkande (ex. Junila, Sandlund & Westin 2006, 476). Konstruktionen finlandssvensk medför också inneboende problem i samband med utredningens tematik på grund

[6] Exempelvis Jutta Zilliacus kritiserar denna undergångskänsla i Slaget efter tolv 12.10.2015 i samband med diskussionen om det nya svenskspråkiga bokförlaget i Finland (www.yle.fi).

av dess nationella förankring. En mer transnationell inriktning skulle vara fördelaktig i sammanhanget såväl för de kosmopolitiska storstäderna som för de nordistiska regionerna. I det sammanhang som föreliggande utredning gäller blir konsekvensen ofta att det nationella majoritetsspråket väljs som integrationsspråk också i traditionellt svenskspråkiga områden. Den finlandssvenska strategin år 2015 borde göra upp med nationalismen!

Den nationella kulturen som ingalunda längre är stark i en globaliserad tid, trots att den på identitetsplanet kan ta kraftigt uttryck, uppfattas fortsättningsvis ofta som en sådan starkare kultur vars imperialism man ger vika för. Hukande, resignation och dylika begrepp har under årens lopp karakteriserat den attityd som följer av en nationalistisk tilltro till imperialismen. Men också ett militant, minoritetsnationalistiskt motstånd mot en nationalistisk majoritetsimperialism medför lätt liknande problem i och med att den aggressivt för fram sin sak. Försvaret av minoritetskulturens existensberättigande och rikedomen i att kultivera mångfald är däremot en ansats som inte tar för givet fördelen med att alltid följa majoritetens väg. Jürgen Habermas (2001) har framfört begreppsparet konstitutionell patriotism som en lösning på de globala utmaningar som nationalstaten ställts inför i samband med en ökad mångfald. I en sådan patriotism finns lojaliteten till det rättssystem och de samhällsarrangemang (t.ex. socialförsäkring) som gäller i landet, inte till en nationell kultur.

I detta sammanhang innebär det mer en betoning av områdens språkliga status i valet av integrationsspråk än diskussionen om ”en moralisk rätt till ett land” (jfr Rosenberg 1981). Det innebär en sammanjämkning mellan en regional och urban strategi, med en viss tonvikt på regionalismen, inte i ideologiska eller moraliska termer, utan snarare i rent administrativa och demografiska termer. Jakobstad verkar ha valt en sådan linje i och med att kvotflyktingarna integreras på det lokala majoritetsspråket svenska och asylsökarna på det nationella majoritetsspråket finska. Samhällsfilosofiskt och kulturellt innebär detta en betoning av Svenskfinland som en del av en nordisk territoriell och kulturell gemenskap.

En del nationalistiska attityder förekommer också bland finskspråkiga myndigheter, där den nationella analysnivån väljs som utgångspunkt och Svenskfinland förbises. Detta hänger sannolikt ihop med den urbäddning (se Giddens 1990) som det sociala livet har genomgått i och med moderniseringen, globaliseringen, digitaliseringen och medialiseringen av samhället.

Urbäddningen innebär att det lokala samhället numera har mindre betydelse som präglare av aktörers verklighet. Men det kan också sammanhänga med ett mindre svenskspråkigt inslag i ministerier och statliga myndigheter. En kraftigare prioritering av Inrikesministeriets och Arbets- och näringsministeriets förvaltningsområden kunde med andra ord ha en betydelse i sammanhanget genom att erbjuda svenska som ett likställt alternativ till finskan som integrationsspråk. Frågan är ändå om dessa frågor är tillräckligt viktiga i en allmän finlandssvensk strategi för att en framtida starkare satsning på dessa förvaltningsområden ska bli aktuell.

Det sociala livets urbäddning från direkta, lokala och omedierade kontakter tenderar för tillfället stödja en majoritetsimperialism, eftersom symbolproduktionen i dessa sammanhang ofta sker i anslutning till majoritetsinstitutionerna och på majoritetsspråket. Därför måste en minoritetsstrategi å ena sidan vara att värna om lokala sociala miljöer och å andra sidan att producera platsoberoende medieutbud av lika hög kvalitet som på majoritetsspråket. Sålunda vore en virtuell tjänsteproduktionsmiljö i integrationssammanhang en möjlighet att sammanbinda Svenskfinland och de olika lokala verkligheterna på språklig grund och oberoende av tid och plats. En sådan virtuell miljö kunde utvecklas i form av en fortbildning av aktörer i det svenskspråkiga nätverket av integrationsaktörer som skapats i samband med DiF, där deltagarna i fortbildningen också skulle studera virtuell tjänsteproduktion, designa miljön och bygga upp den inom ramen för sin utbildning. Fortbildningen skulle också erbjuda en plattform för nätverket att träffas och hålla kontinuerligt kontakt. Inom ramen för utredningen har författaren av denna rapport varit med om att utveckla idéer för sådan fortbildning, för vars finansiering en ansökan lämnades in till arbets- och näringsmyndigheterna under våren 2015. Projektet erhöll dock inte finansiering ännu i detta skede (Smidigt på svenska-projektplan).

Integrationen av invandrare handlar också i hög grad om resurstilldelning. Därför kan två så vitt skilda frågor som Karlebys administrativa inriktning till nord eller syd och integreringen av invandrare kopplas ihop analytiskt. I Uleåborg hade en strukturomvandling satts igång i samband med Nokias tillbakagång kring år 2010 med stora uppsägningar inom bolaget. Under samma period diskuterades överföringen av Karleby till Uleåborgs statliga regionalförvaltningsområde från den tidigare sydliga inriktningen till Vasa. En relativt stor stads överföring till detta av Centern starkt dominerade

NTM-centrals förvaltningsområde skulle ha medfört ett resurstillskott till Uleåborgstrakten, medan Vasaregionen, och sålunda Svenskfinland, skulle ha försvagats. Argumenten i frågan var huvudsakligen språkpolitiska, dvs. att Uleåborg inte hade beredskap att betjäna Karlebys svenska befolkning på svenska. I fråga om integrationsutbildningar är valet av Vasa eller Uleåborg inte avgörande för Karlebys del, eftersom invandrarna där integreras på finska. Men statliga medel skulle i allt större utsträckning ha kanaliserats via Uleåborgsområdet i stället för till Vasa och Svenskfinland. Penningmässigt är summan som NTM-centralen i Vasa kanaliserar för utbildningar 10 miljoner euro per år, varav 2 miljoner går till integrationsutbildningar. En del av summan skulle ha överförts till att kanaliserats via Uleåborg ifall Karlebyfrågan skulle ha avgjorts annorlunda. Finlandssvenskarna kan med andra ord också utifrån ekonomisk synvinkel konstatera att invandrarnas sak är vår. Integrationsutbildningar ger ett välbehövligt tillskott av medel till svenskspråkiga orter och utbildningsinstitutioner (jfr Myntti 2015).

Ett så gott som allmänt förekommande budskap i intervjuerna i Södra Finland är dock klagan över resursbrist. Organisatörerna beklagar sig över att finansieringen av verksamheten är knapp och saknar kontinuitet. Detta alltså i områden där de stora finlandssvenska institutionerna finns och det finlandssvenska kapitalet är samlat. På mindre orter som Pargas har man lärt sig att ta sig fram med egna resurser och med substansen först och organisationen kommer i andra hand. De finlandssvenska institutionerna borde se över sin verksamhet i dessa fall. Bidrag till mera ”hands on” verksamhet behövs både i tätorter och på mindre orter. Upprätthållandet av organisationer för organisationens skull är däremot inte meningsfullt. Någon blandform mellan projektorganisation och fast, institutionaliserad organisation vore kanske att föredra.

”Fel släckt” kan karakterisera organiseringen av integrationstjänster. Förvaltningens uppdelning dels i olika förvaltningsområden och dels i projektfinansiering ger ingen helhetsbild och skapar ingen kontinuitet. Samma saker görs på många olika håll. Delvis är detta motiverat i och med att den finlandssvenska verkligheten är olika inom olika regioner och på olika orter. Men exempelvis virtuella inlärningsmiljöer kunde utvecklas centraliserat så att samma projekt täcker hela Svenskfinland. Nu blir kontentan av DiF att en del nätverk har etablerats och vissa mer eller mindre färdiga produkter har skapats, men de leder inte till någon kontinuitet i och med att projektet avslutas

när projekttiden tar slut. En immateriell utveckling sker emellertid i form av kompetensutveckling, men förvaltningspraxisen förändras nödvändigtvis inte, utan integrationsmodellen fortsätter som tidigare efter att projektet avslutats. En återgång till business as usual sker.

Någon aktör inom det finlandssvenska organisationslandskapet skulle kunna åta sig att utveckla undervisningen i svenska som andra språk. För att en sådan undervisning ska kunna byggas upp på ett meningsfullt sätt och ge behörighet måste universitets- och högskolesektorn också involveras i detta arbete. Utvecklingen av den virtuella integrations- och inlärningsplattformen för svenska borde sedan kopplas ihop med dessa aktörer. I och med att många invandrarkoordinatorer är nya i sitt arbete, kunde kunskapen om de skapade resurserna och kontinuiteten åstadkommas genom en samlad utbildningssatsning för de anställda integrationsansvariga personerna.

Någonting liknande stafettkarnevalen eller mästerskapsturnering i fotboll för finlandssvenska högstadier kunde ordnas för nyfinländare som befinner sig i integrationsutbildningar vid folkhögskolor. Sådana tillställningar kunde också innehålla fortbildningsprogram för lärarna med exempelvis undervisning i pedagogiska metoder och information om läromedel i anslutning till svenska som andraspråk. Också olympiska spel i språkkunskap, eventuellt som lagtävlingar, kunde ordnas för alla deltagare i fria bildningens integrationsutbildningar. Sådana tillställningar borde också fysiskt föra människor samman och inte enbart ske virtuellt.

En aktivitet som invandraren frekvent kommer i kontakt med är intervjuer och kartläggningar. Myndigheterna, både inom arbets- och näringsförvaltningen och i kommunerna, intervjuar och kartlägger invandrarnas bakgrund, utbildning, yrke, livssituation, osv. Också organisationer och föreningar, som personer på Norrvalla idrottsinstitut och FIKA-Mentorer, intervjuar invandrare i början av de erbjudna integrationstjänsterna. I vissa sammanhang är intervjuer och kartläggningar känsliga ämnen för invandrare, t.ex. för asylsökande vars rätt till uppehåll granskas av myndigheterna, dessutom har kanske flyktingarna dåliga erfarenheter av förhör och frågor från myndigheternas sida. Men intervjuer och kartläggningar är också nödvändiga när integrationstjänster och -vägar planeras individuellt och bara de görs med omdöme kan de fungera som en nödvändig förutsättning för en lyckad integrationsprocess. Samtidigt diskuteras själva intervjuandet och kartläggningar inte i de dokument eller intervjuer som genomförts inom ramen för

utredningen. Det vore därför skäl att utveckla denna sida hos de aktörer som har ansvar för integrationsprocesserna. En sådan utbildning borde också inkludera datasekretess och etiska frågeställningar. Det insamlade materialet i kartläggningar som gjorts under de gångna åren skulle vara ett intressant forskningsmaterial. Det vore skäl att utreda om det insamlade materialet kunde användas i forskningssyfte och på vilka villkor.

För att kunna bedöma behovet av svenskspråkig integration borde kvantitativ forskning bedrivas om invandrarnas rörlighet inom landet och eventuella flyttningar bort från orten och från Svenskfinland. En sådan demografisk forskning kunde ge bättre grunder för att förstå om integrationsprocessen är en lokal eller en nationell process och skulle ge bättre beslutsunderlag för politiska beslut gällande val av integrationsspråk på tvåspråkiga orter. Också invandrarnas preferenser gällande språkval på tvåspråkiga orter borde studeras kvantitativt. Detta kunde i sin tur styra valet av integrationsspråk för kvotflyktingar, så att invandrarnas tidigare erfarenheter skulle beaktas. Tidigare anlända invandrares erfarenheter av integration på svenska i tvåspråkiga sammanhang borde studeras för att man ska kunna göra en konsekvensbedömning av valet av olika integrationsspråk och för att försäkra sig om att valet av svenska inte innebär marginalisering.

Utredningen ger vid handen att den svenskspråkiga integrationen är ett högaktuellt tema med också minoritetspolitisk relevans, och framförallt med teoretisk relevans gällande möjligheten att skapa effektiva integrationsverktyg. Relevanta är också konsekvenserna av den valfrihet ett tvåspråkigt samhälle, till skillnad från enspråkiga nationalstater, kan erbjuda.

Åtgärdsförslag och rekommendationer

Jag kommer avslutningsvis att samlat presentera de åtgärdsförslag och rekommendationer som lagts fram i denna utredning. Genom detta skapas en överskådlighet som underlättar tolkningen och diskussionen av den integrationsmodell på svenska i Finland som jag framlagt i utredningen. Min önskan är emellertid att de motiveringar till rekommendationerna som tidigare lagts fram studeras noggrant och nedanstående förslag inte diskuteras lösryckt från dessa mer grundliga resonemang.

- Ändra lagens uttryck *finska eller svenska* till *finska och/eller svenska.*
- Låt kommunen ta hand om invandrarförvaltningen och sköta om de inledande kartläggningarna, integrationsplanerna och integrationsutbildningen. Gör integrationen mer till en lokal än till en nationell företeelse. Frångå minimistorlek i undervisningsgrupper.
- Godkänn alltid språkstudier åtminstone inom de allmänna delarna av läroplanen som studier i samhälle och kultur. I tvåspråkiga områden är förekomsten av båda språken en central del av samhället.
- Gör det alltid möjligt för invandraren själv att välja integrationsspråk. Inled inte med arbetskraftspolitisk utbildning, utan med kurser där (lokal)samhället presenterar sig. Då kan invandraren göra ett informerat val.
- Gör broschyren Välkommen till Finland helt symmetrisk på båda språken. Korrigera felaktigheterna.
- Skapa en linje i minoritetspolitiken och invandringspolitiken med betoning på lokalitet.
- Prioritera Arbets- och näringsministeriets och Inrikesministeriets förvaltningsområden i finlandssvensk politik.
- Utnyttja det momentum som finns för en större utbildningssatsning av invandrarkoordinatorer och kompetensutveckling av experter.
- Skapa en virtuell inlärningsmiljö för svenska som främmande språk (svenska för invandrare) som kan fungera i hela Svenskfinland

oberoende av plats och tid.

- Utveckla den grundläggande utbildningens färdigheter att ta emot invandrarelever. Utveckla behörighetsutbildningar för lärare i svenska som II:a språk. Utveckla läromedel i svenska som II:a språk.
- Skapa skräddarsydda socialpolitiska stödfunktioner, FAQ och presentationer av typiska fall av individuell svenskspråkig integration.
- Ge bidrag till mera "hands on" åtgärder i organisationerna, t.ex. stafettkarnevalen eller mästerskapsturnering i fotboll för svenskspråkiga invandrare eller språkolympiader som för människor samman.
- Kanalisera de finlandssvenska föreningarnas deltagande i och bidrag till integrationsarbetet via organisationer som är specialiserade på integration av invandrare och som kan koordinera verksamheten.
- Utred varför individer försvinner ur registren. Är det fråga om registreringspraxis eller om att myndigheter inte erbjuder svenska?
- Utveckla intervjumetoderna för inledande kartläggningar. Frångå konsultbyråerna som intervjuare (kommunen sköter det bättre). Samla informationen.
- Utred om inledande kartläggningarnas och andra intervjuers datamaterial kunde användas i forskningssyfte.
- Bedriv kvantitativ forskning om invandrarnas rörlighet inom landet, mellan kommunerna och in i och ut ur Svenskfinland.
- Studera invandrarnas preferenser gällande språkval kvantitativt.
- Tidigare anlända invandrares erfarenheter av integration på olika språk i tvåspråkiga sammanhang borde studeras systematiskt för att man ska kunna göra en konsekvensbedömning av valet av olika integrationsspråk.
- Utred olika kommuners beredskap att ta emot invandrarbarn i den svenskspråkiga grundläggande utbildningen.
- Ta lärdom av andra länder som erbjuder motsvarande möjligheter att välja integrationsspråk.

Bilagor

Bilaga 1: Material och metod

Utredningens syfte har varit att framställa en tät och helhetsmässig beskrivning av den svenskspråkiga integrationen i Finland utifrån de avgränsningar och frågeställningar som valts. Som följd av detta har metodologisk triangulering tillämpats, vilket innebär att flera olika typer av material och metoder har varit i bruk. Syftet med trianguleringen är att närma sig frågan från flera olika infallsvinklar. Analysen bygger delvis på dokument som broschyrer, lagtexter, politiska debatter, mediedebatter och dylikt och delvis har statistiskt material använts. Dessutom har intervjumaterial samlats in bland organisatörer och upphandlare av svenska integrationstjänster i hela Svenskfinland. Samhällsvetenskaplig och även skönlitterär och biografisk litteratur har konsulterats för att få insikter i teoretiska och begreppsliga frågor samt kunskap om hur de undersökta frågorna relaterar till annan tid och plats än den här utredda. Sist men inte minst har ett stort antal samtal om tematiken genomförts med olika människor, vilket möjliggjort en djupare reflektion kring frågeställningen.

Samtidigt har den holistiska ambitionen begränsats av projektets tidsram. Utredningen har genomförts under en fyramånadersperiod, vilket har inneburit begränsningar gällande materialinsamling i hela Svenskfinland. Alla regioner och olika former och nivåer av organisationer som producerar integrationstjänster finns representerade i materialet, men materialet är inte heltäckande. Det har inte funnits möjlighet att träffa och intervjua alla centrala aktörer inom fältet eller att samla in alla skriftliga dokument som hänvisar till frågan. Materialet är sålunda ett strategiskt urval på vilken tolkningen har baserats. Det kan finnas (och gör det säkerligen) undantag från de framlagda förhållandena, och en mer systematisk genomgång vore önskvärd, men skulle kräva en större tidsmässig och forskarmässig satsning med tillbörliga finansiella resurser. Detta skulle vara önskvärt utifrån rent teoretiska och akademiska utgångspunkter, eftersom integrationen i tvåspråkiga samhällen har en internationell, vetenskaplig och samhällelig relevans.

Informanterna till intervjuerna har hittats med hjälp av snöbollsmeto-

den, där tidigare informanter har föreslagit nya informanter. Denna metod fungerar rätt väl i denna typ av undersökning som baseras på nyckelpersonsintervjuer, där aktörerna känner till vilka andra aktörer som finns inom fältet. Intervjuerna har genomförts som ostrukturerade intervjuer, där informanten har fått berätta fritt om integrationen av invandrare på orten. Jag har ställt preciserande frågor och speciellt utrett tredje sektorns roll i integrationsarbetet.

I samband med intervjuerna har en kunskap stegvis utvecklats om hur integrationsförvaltningen är uppbyggd och hur utbildningarna finansieras, osv. Bilden har vuxit fram från en mycket allmän och elementär uppfattning om hur den lokala integrationen av invandrare sker. Detta har inneburit att intervjuerna blivit mer precisa under fältarbetets gång med preciserande frågor och förståelse av vad informanten säger när hen berättar om någon detalj i integrationsadministrationen. Gemensamma möten med andra forskare i form av seminarier och ”learning workshops” några gånger och regelbunden e-postkontakt inom forskargruppen har också utvecklat forskarens insikt i tematiken. Utredningen har därför varit en lärdomsprocess och en integrationsprocess i sig för forskaren, där inträde på integrationsförvaltningens fält stegvis möjliggjorts. Detta har delvis också skett anekdotiskt, fragmenterat och något osystematiskt. Det kanske till sin praxis i viss utsträckning liknar den mentorverksamhet som exempelvis FIKA tillämpar i sin integrationsverksamhet i Helsingfors och Nyland. Utredningen har också innehållit element av utvecklingsarbete och planering genom de samtal som förts kontinuerligt med sådana som är praktiskt involverade i integrationsarbetet på svenska. I samband med detta har bland annat fortbildningsidéer och projektplaner diskuterats.

Mediedebatten har analyserats med hjälp av en kombination av meningskondensering/-koncentrering och innehållsanalys. Innehållet i argumentationen har återgetts i rapporteringen men sorterats på ett sätt som gjort beskrivningen logiskt framskridande som om det vore en enhetlig, logiskt koherent framställning av orsaker till varför svensk eller finsk integration är att föredra. Ingen formaliserad argumentationsanalys har genomförts i detta skede av utredningen, men vore en intressant metod i en eventuell och mer omfattande undersökning.

Bilaga 2: Statistisk översikt

Beräkningar som baserats på rapporten Via svenska			
Registerdata 2011. Huvudstadsregionen			
Andra språk än fi & sv	Utländska medborgare	Exp.språk*)	Invandrare i multikultifamiljer
11 6716	81 785	1 225	ca 1 500
Organisationsregister			
Fackförbund (urval)	Församlingar (ev.luth.)	Andra församlingar	
ca 100	ca 150	ca 50	
Estimat på basen av registerdata			
ca 1 800 svenskintegrerade personer (1,5–2,2% av regionens invandrarbefolkning)			
Estimat på basen av enkätmaterial			
Förmåga att tala, skriva, läsa, förstå svenska		10–21%	9 000–20 000 personer
Erbjudits svenska som expeditionsspråk		23%	18 811–26 844 personer
Skulle välja svenska som expeditionsspråk		24%	19 628–28 012 personer
Intresse för att lära sig båda språken		54%	44 164–63 026 personer

Gaffeln beroende av om beräkningen baseras på utländska medborgare eller personer med andra modersmål än finska och svenska.

*) Antalet personer som valt svenska som expeditionsspråk hos FPA

Antalet personer med utländsk bakgrund i de svensk- och tvåspråkiga kommunerna (2010–2013)

		Svenskspråkiga, %		Personer med utländsk bakgrund			
Kommun	**Landskap**	**2013**	**2008**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**
Enspråkigt svenskspråkiga kommuner i övriga Finland							
Korsnäs	Österbotten	87,2	91,2	200	212	221	243
Larsmo	Österbotten	92,5	92,5	105	105	106	102
Närpes	Österbotten	84,8	88,4	787	866	944	1 021
				1 092	**1 183**	**1 271**	**1 366**
Tvåspråkiga kommuner med svensk majoritet och finsk minoritet							
Ingå	Nyland	54,3	56,0	159	166	174	192
Jakobstad	Österbotten	55,8	56,4	1 011	1 195	1 372	1 453
Kimitoön	Egentliga Finland	70,3	71,4	147	160	174	189
Korsholm	Österbotten	69,0	70,2	319	360	398	444
Kristinestad	Österbotten	55,4	56,6	166	197	224	270
Kronoby	Österbotten	80,7	83,3	131	149	165	188
Malax	Österbotten	86,1	88,2	238	251	272	276
Nykarleby	Österbotten	87,3	89,3	314	365	408	454
Pargas	Egentliga Finland	56,4	57,6	302	334	353	386
Pedersöre	Österbotten	89,7	90,1	189	206	211	224
Raseborg	Nyland	65,4	66,2	1 158	1 192	1 261	1 295
Vörå	Österbotten	82,6	84,6	335	391	374	385
				4 469	**4 966**	**5 386**	**5 756**
Tvåspråkiga kommuner med finsk majoritet och svensk minoritet							
Borgå	Nyland	30,4	31,6	2 143	2 272	2 426	2 557
Esbo	Nyland	7,8	8,3	23 632	26 399	29 367	32 361
Grankulla	Nyland	35,9	38,3	399	423	436	487
Hangö	Nyland	42,8	43,7	319	354	407	407
Helsingfors	Nyland	5,9	6,1	65 670	70 540	75 813	80 610
Karleby	Mellersta Österbotten	13,1	13,9	1 046	1 136	1 182	1 299
Kaskö	Österbotten	28,5	28,1	85	96	97	93
Kyrkslätt	Nyland	17,6	18,5	1 629	1 767	2 053	2 247
Lappträsk	Nyland	32,8	32,7	84	88	106	117
Lojo	Nyland	3,5	4,0	1 345	1 430	1 583	1 676
Lovisa	Nyland	42,0	38,0	453	475	506	533
Mörskom	Nyland	9,8	10,1	34	35	35	36
Pyttis		8,1	9,6	109	122	138	153
Sibbo	Nyland	35,6	38,6	472	520	551	634
Sjundeå	Nyland	29,6	31,7	207	213	210	240
Vanda	Nyland	2,7	3,0	20 551	22 762	25 153	28 312
Vasa	Österbotten	22,7	24,8	4 051	4 479	4 724	5 047
Åbo	Egentliga Finland	5,4	5,2	14 143	15 041	16 309	17 400
				136 372	**148 152**	**161 096**	**174 209**
Totalt i Svenskfinland				**141 933**	**154 301**	**167 753**	**181 331**

Källa: Statistikcentralen (www.stat.fi).

Estimat av antalet personer med utländsk bakgrund i de svensk- och tvåspråkiga kommunerna 2013 som är svenskintegrerade enligt olika beräkningsgrunder

				Personer med utländsk bakgrund						
		Svenskspråkiga, %			Estimat (max.)	Estimat enligt huvudstadsregionen (min.)				
Kommun	Landskap	2013	2008	2013	Enligt spr.stat. 2013	Vill lära sig båda 54%	Önskar sv. 20%	Kunsk. i sv. 10%	Kunsk. i sv. 21%	Reg-ister 2 %
Enspråkigt svenskspråkiga kommuner i övriga Finland										
Korsnäs	Österbotten	87,2	91,2	243	212	131	49	24	51	5
Larsmo	Österbotten	92,5	92,5	102	94	55	20	10	21	2
Närpes	Österbotten	84,8	88,4	1 021	866	551	204	102	214	20
				1 366	**1 172**	**738**	**273**	**137**	**287**	**27**
Tvåspråkiga kommuner med svensk majoritet och finsk minoritet										
Ingå	Nyland	54,3	56,0	192	104	104	38	19	40	4
Jakobstad	Österbotten	55,8	56,4	1 453	811	785	291	145	305	29
Kimitoön	Egentliga Finland	70,3	71,4	189	133	102	38	19	40	4
Korsholm	Österbotten	69,0	70,2	444	306	240	89	44	93	9
Kristinestad	Österbotten	55,4	56,6	270	150	146	54	27	57	5
Kronoby	Österbotten	80,7	83,3	188	152	102	38	19	39	4
Malax	Österbotten	86,1	88,2	276	238	149	55	28	58	6
Nykarleby	Österbotten	87,3	89,3	454	396	245	91	45	95	9
Pargas	Egentliga Finland	56,4	57,6	386	218	208	77	39	81	8
Pedersöre	Österbotten	89,7	90,1	224	201	121	45	22	47	4
Raseborg	Nyland	65,4	66,2	1 295	847	699	259	130	272	26
Vörå	Österbotten	82,6	84,6	385	318	208	77	39	81	8
				5 756	**3 874**	**3 108**	**1 151**	**576**	**1 209**	**115**
Tvåspråkiga kommuner med finsk majoritet och svensk minoritet										
Borgå	Nyland	30,4	31,6	2 557	777	1 381	511	256	537	51
Esbo	Nyland	7,8	8,3	32 361	2 524	17 475	6 472	3 236	6 796	647
Grankulla	Nyland	35,9	38,3	487	175	263	97	49	102	10
Hangö	Nyland	42,8	43,7	407	174	220	81	41	85	8
Helsingfors	Nyland	5,9	6,1	80 610	4 756	43 529	16 122	8 061	16 928	1 612
Karleby	Mellersta Österbotten	13,1	13,9	1 299	170	701	260	130	273	26
Kaskö	Österbotten	28,5	28,1	93	27	50	19	9	20	2
Kyrkslätt	Nyland	17,6	18,5	2 247	395	1 213	449	225	472	45
Lappträsk	Nyland	32,8	32,7	117	38	63	23	12	25	2
Lojo	Nyland	3,5	4,0	1 676	59	905	335	168	352	34
Lovisa	Nyland	42,0	38,0	533	224	288	107	53	112	11
Mörskom	Nyland	9,8	10,1	36	4	19	7	4	8	1
Pyttis	Kymmenedalen	8,1	9,6	153	12	83	31	15	32	3
Sibbo	Nyland	35,6	38,6	634	226	342	127	63	133	13
Sjundeå	Nyland	29,6	31,7	240	71	130	48	24	50	5
Vanda	Nyland	2,7	3,0	28 312	764	15 288	5 662	2 831	5 946	566
Vasa	Österbotten	22,7	24,8	5 047	1 146	2 725	1 009	505	1 060	101
Åbo	Egentliga Finland	5,4	5,2	17 400	940	9 396	3 480	1 740	3 654	348
				174 209	**12 482**	**94 073**	**34 842**	**17 421**	**36 584**	**3 484**
Totalt i Svenskfinland				**181 331**	**17 528**	**97 919**	**36 266**	**18 133**	**38 080**	**3 627**

Källa: Beräkningen baserad på Statistikcentralens uppgifter (www.stat.fi) samt beräkningar i Via svenska.

Estimat av invandring till de svensk- och tvåspråkiga kommunerna 2011–2013 som behöver svensk integration (enligt integrationslagen 3 år). Inkluderar alla som flyttat från utlandet

			Personer som invandrat						
	Svenskspråkiga, %			Estimat (max.)	Estimat enligt huvudstadsregionen (min.)				
Kommun	2008	2013	2011–2013	Enligt spr. stat. 2013	Vill lära sig båda 54%	Önskar sv. 20 %	Kunsk. i sv. 10%	Kunsk. i sv. 21%	Regis-ter 2 %
Enspråkigt svenskspråkiga kommuner i övriga Finland									
Korsnäs	91,2	87,2	53	46	29	11	5	11	1
Larsmo	92,5	92,5	106	98	57	21	11	22	2
Närpes	88,4	84,8	306	259	165	61	31	64	6
			465	**404**	**251**	**93**	**47**	**98**	**9**
Tvåspråkiga kommuner med svensk majoritet och finsk minoritet									
Ingå	56,0	54,3	67	36	36	13	7	14	1
Jakobstad	56,4	55,8	792	442	428	158	79	166	16
Kimitoön	71,4	70,3	99	70	53	20	10	21	2
Korsholm	70,2	69,0	177	122	96	35	18	37	4
Kristinestad	56,6	55,4	366	203	198	73	37	77	7
Kronoby	83,3	80,7	105	85	57	21	11	22	2
Malax	88,2	86,1	83	71	45	17	8	17	2
Nykarleby	89,3	87,3	246	215	133	49	25	52	5
Pargas	57,6	56,4	152	86	82	30	15	32	3
Pedersöre	90,1	89,7	166	149	90	33	17	35	3
Raseborg	66,2	65,4	438	286	237	88	44	92	9
Vörå	84,6	82,6	331	273	179	66	33	70	7
			3 022	**2 038**	**1 632**	**604**	**302**	**635**	**60**
Tvåspråkiga kommuner med finsk majoritet och svensk minoritet									
Borgå	31,6	30,4	730	222	394	146	73	153	15
Esbo	8,3	7,8	9 513	742	5 137	1 903	951	1 998	190
Grankulla	38,3	35,9	263	94	142	53	26	55	5
Hangö	43,7	42,8	141	60	76	28	14	30	3
Helsingfors	6,1	5,9	20 900	1 233	11 286	4 180	2 090	4 389	418
Karleby	13,9	13,1	526	69	284	105	53	110	11
Kaskö	28,1	28,5	26	7	14	5	3	5	1
Kyrkslätt	18,5	17,6	784	138	423	157	78	165	16
Lappträsk	32,7	32,8	41	13	22	8	4	9	1
Lojo	4,0	3,5	453	16	245	91	45	95	9
Lovisa	38,0	42,0	187	79	101	37	19	39	4
Mörskom	10,1	9,8	6	1	3	1	1	1	0
Pyttis	9,6	8,1	49	4	26	10	5	10	1
Sibbo	38,6	35,6	190	68	103	38	19	40	4
Sjundeå	31,7	29,6	147	44	79	29	15	31	3
Vanda	3,0	2,7	6 100	165	3 294	1 220	610	1 281	122
Vasa	24,8	22,7	2 043	464	1 103	409	204	429	41
Åbo	5,2	5,4	4 118	222	2 224	824	412	865	82
			46 217	**3 641**	**24 957**	**9 243**	**4 622**	**9 706**	**924**
Totalt i Svenskfinland			**49 704**	**6 083**	**26 840**	**9 941**	**4 970**	**10 438**	**994**

Källa: Beräkningen baserad på Statistikcentralens uppgifter (www.stat.fi) samt beräkningar i Via svenska.

Estimat av invandring till de svensk- och tvåspråkiga kommunerna 2012–2014 som behöver svensk integration (enligt integrationslagen 3 år). Inkluderar alla som flyttat från utlandet

			Personer som invandrat						
				Estimat (max.)	Estimat enligt huvudstadsregionen (min.)				
Kommun	**Landskap**	**% sv. spr. 2013**	**2012–2014**	**Enligt spr. stat. 2013**	**Vill lära sig båda 54%**	**Önskar sv. 20%**	**Kunsk. i sv. 10%**	**Kunsk. i sv. 21%**	**Register 2%**
Enspråkigt svenskspråkiga kommuner i övriga Finland									
Korsnäs	Österbotten	87,2	66	58	36	13	7	14	1
Larsmo	Österbotten	92,5	93	86	50	19	9	20	2
Närpes	Österbotten	84,8	376	319	203	75	38	79	8
			535	**462**	**289**	**107**	**54**	**112**	**11**
Tvåspråkiga kommuner med svensk majoritet och finsk minoritet									
Ingå	Nyland	54,3	65	35	35	13	7	14	1
Jakobstad	Österbotten	55,8	763	426	412	153	76	160	15
Kimitoön	Egentliga Finland	70,3	97	68	52	19	10	20	2
Korsholm	Österbotten	69,0	188	130	102	38	19	39	4
Kristinestad	Österbotten	55,4	356	197	192	71	36	75	7
Kronoby	Österbotten	80,7	105	85	57	21	11	22	2
Malax	Österbotten	86,1	79	68	43	16	8	17	2
Nykarleby	Österbotten	87,3	214	187	116	43	21	45	4
Pargas	Egentliga Finland	56,4	179	101	97	36	18	38	4
Pedersöre	Österbotten	89,7	164	147	89	33	16	34	3
Raseborg	Nyland	65,4	435	284	235	87	44	91	9
Vörå	Österbotten	82,6	298	246	161	60	30	63	6
			2 943	**1 974**	**1 589**	**589**	**294**	**618**	**59**
Tvåspråkiga kommuner med finsk majoritet och svensk minoritet									
Borgå	Nyland	30,4	842	256	455	168	84	177	17
Esbo	Nyland	7,8	9 881	771	5 336	1 976	988	2 075	198
Grankulla	Nyland	35,9	253	91	137	51	25	53	5
Hangö	Nyland	42,8	138	59	75	28	14	29	3
Helsingfors	Nyland	5,9	10 019	591	5 410	2 004	1 002	2 104	200
Karleby	Mellersta Österbotten	13,1	507	66	274	101	51	106	10
Kaskö	Österbotten	28,5	26	7	14	5	3	5	1
Kyrkslätt	Nyland	17,6	809	142	437	162	81	170	16
Lappträsk	Nyland	32,8	52	17	28	10	5	11	1
Lojo	Nyland	3,5	492	17	266	98	49	103	10
Lovisa	Nyland	42,0	171	72	92	34	17	36	3
Mörskom	Nyland	9,8	10	1	5	2	1	2	0
Pyttis	Kymmenedalen	8,1	50	4	27	10	5	11	1
Sibbo	Nyland	35,6	260	93	140	52	26	55	5
Sjundeå	Nyland	29,6	161	48	87	32	16	34	3
Vanda	Nyland	2,7	6 813	184	3 679	1 363	681	1 431	136
Vasa	Österbotten	22,7	2 124	482	1 147	425	212	446	42
Åbo	Egentliga Finland	5,4	4 428	239	2 391	886	443	930	89
			37 036	**3 140**	**19 999**	**7 407**	**3 704**	**7 778**	**741**
Totalt i Svenskfinland			**40 514**	**5 576**	**21 878**	**8 103**	**4 051**	**8 508**	**810**

Källa: Beräkningen baserad på Statistikcentralens uppgifter (www.stat.fi) (2014 preliminär uppgift) samt på beräkningar i Via svenska.

Bilaga 3: Lag om ändring av lagen om främjande av integration

Utfärdad i Helsingfors den 9 december 2011

Lag om ändring av lagen om främjande av integration
I enlighet med riksdagens beslut ändras i lagen om främjande av integration (1386/2010) 7 § 3 mom., 34 § 2 mom., 35 och 36 §, 37 § 2 mom., 59, 67, 68 och 81 §, 84 § 3 mom. samt 87 § 1 mom. som följer:

7 §
Basinformation om det finländska samhället
Varje myndighet som tillämpar denna lag svarar för sin del för produktionen och uppdateringen av innehållet i basinformationsmaterialet. Arbets- och näringsministeriet svarar för samordningen, översättningen och distributionen av basinformationsmaterialet.

34 §
Statens program för integrationsfrämjande
Arbets- och näringsministeriet svarar för beredningen av programmet. De ministerier som är centrala med avseende på utvecklingen av integrationsfrämjandet uppställer för sina respektive förvaltningsområden målen och åtgärderna för utvecklingen som en del av planeringen av verksamheten och ekonomin i förvaltningsområdet.

35 §
Arbets- och näringsministeriet uppgifter
Arbets- och näringsministeriet svarar för

1. den allmänna utvecklingen, planeringen och styrningen av integrationspolitiken,
2. samordningen av integrationspolitiken och främjandet av goda etniska relationer,
3. den nationella utvärderingen och uppföljningen av integrationspolitiken och främjandet av goda etniska relationer.

Arbets- och näringsministeriet styr närings-, trafik- och miljöcentralerna i uppgifter som hänför sig till integrationsfrämjande och främjande av goda etniska relationer.

36 §

Samarbetsorgan mellan ministerierna

För att främja samarbetet kring och informationen om integrationsfrämjande mellan ministerierna samt samordna åtgärderna bistås arbets- och näringsministeriet av ett samarbetsorgan som består av representanter för de ministerier som är centrala med avseende på integrationsfrämjandet.

37 §

Närings-, trafik- och miljöcentralens uppgifter

Närings-, trafik- och miljöcentralen stöder uppgörandet av programmen för integrationsfrämjande i kommunerna inom sitt verksamhetsområde och följer genomförandet av programmen. Närings-, trafik- och miljöcentralen lämnar årligen uppgifter till arbets- och näringsministeriet om programmen för integrationsfrämjande inom sitt område och genomförandet av dem.

59 §

Arvodet till företrädaren och kostnader

Närings-, trafik- och miljöcentralen betalar på ansökan arvode till en företrädare som förordnats för ett barn på basis av den tid som använts till företrädarens uppgifter och ersättning för kostnaderna för företrädandet, om företrädaren har förordnats med stöd av denna lag eller lagen om mottagande av personer som söker internationellt skydd (746/2011) och barnet har beviljats uppehållstillstånd. Genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om grunderna för utbetalning av arvode, arvodets storlek, kostnader som ska ersättas och förfarandet vid utbetalning av arvode och ersättning för kostnader.

67 §

Försökskommun

En försökskommun är en kommun som på basis av en ansökan som lämnats till inrikesministeriet eller arbets- och näringsministeriet har antagits till försöket.

68 §

Kriterier för val av deltagare i försöket

Arbets- och näringsministeriet godkänner på ansökan dem som får delta i försöket. Vid valet ska det beaktas hur projekten fördelas geografiskt. Vid bedömningen av ansökan ska uppmärksamhet fästas vid följande omständigheter:

1. projektet motsvarar försökets innehåll enligt 63 § och försökets syfte enligt 65 §,
2. i projektet ingår samarbete över förvaltningsgränserna,
3. i projektplanen anges de allmänna och specificerade målen för försöket Delaktig i Finland, projektets åtgärder, deltagare och tidtabell samt kostnadskalkyl, av vilken ska framgå för vilka kostnader finansiering söks.

81 §

Uppföljning och utvärdering av försöket

Försökskommunerna och arbets- och näringsbyråerna sköter uppföljningen och utvärderingen av försöket. De är skyldiga att lämna närings-, trafik- och miljöcentralen i sitt område samt arbets- och näringsministeriet de uppgifter som dessa begär om försöket. Närings-, trafik- och miljöcentralen ska göra en utvärdering av försöken inom sitt område och lämna den till arbets- och näringsministeriet. Arbets- och näringsministeriet svarar för att en slutrapport om försöket avfattas.

84 §

Försäkringsskyddet för personer som deltar i integrationsfrämjande åtgärder

Arbets- och näringsministeriet ordnar gruppansvarsförsäkring för personer som deltar i sådana integrationsfrämjande åtgärder som avses i 1 mom.

87 §

Rätt att få uppgifter

Arbets- och näringsministeriet, regionförvaltningsverk, närings-, trafik- och miljöcentraler, arbets- och näringsbyråer, kommunala myndigheter och Folkpensionsanstalten har trots sekretessbestämmelserna rätt att av varandra, Migrationsverket, förläggningar och flyktingslussar, de som tillhandahåller

åtgärder och tjänster som stöder integration och företrädare som förordnats för barn utan vårdnadshavare avgiftsfritt få den information som är nödvändig för att utföra uppgifterna enligt 2, 5 och 6 kap. i denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2012.

Bilaga 4: Fungerande grundläggande språkfärdighet – Nivå B1.1

Hörförståelse	Tal
• Förstår huvudtankarna och viktiga detaljer i tal som behandlar teman som återkommer i skolan, på arbetet eller under fritiden, inklusive korta referat. Får tag i huvudpunkterna i radionyheter, filmer, tv-program och tydliga telefonmeddelanden. • Kan följa tal som baserar sig på gemensam erfarenhet eller allmänbildning. Förstår det gängse ordförrådet och ett visst antal idiom. • Förståelse av längre talsekvenser förutsätter tydligare och långsammare standardspråk än normalt. Upprepningar behövs då och då.	• Kan berätta också vissa detaljer om bekanta saker. Reder sig i de vanligaste alldagliga situationerna och inofficiella samtal på språkområdet. Kan kommunicera om sådant som är viktigt för eleven själv även i lite mer krävande situationer. En lång framställning eller abstrakta ämnen ger upphov till uppenbara svårigheter. • Kan uppehålla förståeligt tal men pauser och tveksamhet förekommer i längre talsekvenser. • Uttalet är klart förståeligt trots att den främmande accenten tidvis är uppenbar och uttalsfel i viss mån förekommer. • Kan använda ett ganska omfattande vardagligt ordförråd samt några allmänna fraser och idiom. Använder många olika slag av strukturer. • I längre fritt tal är grammatikfel vanliga (t.ex. artiklar och ändelser saknas), men de stör sällan förståelsen.
Läsförståelse	**Skrivning**
• Kan läsa många slags texter på några sidor (tabeller, kalendrar, kursprogram, kokböcker) om bekanta ämnen och utan förberedelser följa huvudtankar, nyckelord och viktiga detaljer i texten. • Kan följa huvudtankarna, nyckelord och viktiga detaljer i en text på ett par sidor som behandlar ett bekant ämne. • Förståelsen kan vara bristfällig då det gäller ämnesområden som avviker från alldagliga erfarenheter samt detaljer i texten.	• Kan skriva förståelig text som i viss mån förmedlar detaljerad vardagskunskap om verkliga eller fiktiva ämnen som intresserar. • Kan skriva en klart utformad koherent text genom att foga ihop enskilda uttryck till längre avsnitt (brev, beskrivningar, berättelser, telefonmeddelanden). Kan effektivt förmedla bekant information genom de vanligaste formerna av skriftlig kommunikation. • Behärskar ett tillräckligt ordförråd och de strukturer som behövs för texter i de flesta bekanta situationer, trots att interferens och uppenbara omskrivningar förekommer. • Det rutinmässiga språkstoffet och grundstrukturerna är redan relativt felfria, men en del mer krävande strukturer och ordfogningar orsakar problem.

Källa: Utbildningsstyrelsen: Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2004 287 BILAGA

Källor

Litteratur och tryckta källor

Alapuro Risto (2015): Det nordiska civilsamhället från ett komparativt perspektiv. I Creutz Karin & Helander Mika (red.): Tala om mångfald! – Medborgarsamhället, media, universitet och etnicitet. Festskrift till Tom Sandlund. SSKH meddelanden nr 79, Helsingfors.

Allardt Erik & Miemois Karl Johan (1982): A Minority in Both Centre and Periphery. An Account of the Swedish-Speaking Finns. European Journal of Political Research 19 (1982).

Allardt Erik & Miemois Karl-Johan (1979): Roots both in the centre and the periphery: The Swedish speaking population in Finland. Research Group for Comparative Sociology, Research Reports No. 24. University of Helsinki, Helsinki.

Asplund Jenny, Cederborg Muluken, Ohlis Oscar, Rehnström Tina & Sundbäck Liselott (red.) (2014a): FIKA – Tredje sektorn som integrationsarena. Luckan integration. Fram tryckeri, Vasa.

Asplund Jenny, Cederborg Muluken, Ohlis Oscar, Rehnström Tina & Sundbäck Liselott (red.) (2014b): FIKA – Mentorskap som resurs i integrationsarbetet. Luckan integration. Fram tryckeri, Vasa.

Creutz Karin & Helander Mika (2012): Via svenska – Den svenskspråkiga integrationsvägen. Magma, nr 1/2012, Helsingfors.

Folkhälsan broschyr (okänt utgivningsdatum): Vi vet att hälsa och studier föder framgång: Utbildning för invandrare. Skapa din framtid hos oss!

Grüne Ann-Jolin (2013): Vad kräver integration på svenska i Huvudstads-

regionen? I Tarnanen Mirja, Pöyhönen Sari, Lappalainen Maija & Haavisto Sari (red.): Osallisena Suomessa Kokeiluhankkeiden satoa – Delaktig i Finland Skörden från försöksprojekten.

Junila Marianne, Sandlund Tom & Westin Charles: Epilog. I Junila Marianne & Westin Charles (red.): Mellan majoriteter och minoriteter. Om migration, makt och mening. Svenskt i Finland – Finskt i Sverige II. Svenska litteratursällskapet i Finland, Helsingfors, s. 471–488.

Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Suomen Kulttuurirahasto, Svenska kulturfonden, Jyväskylä & Helsinki/Helsingfors, s. 252–259.

Giddens Anthony (1990): The Consequences of Modernity. Polity Press, Cambridge.

Grüne Ann-Jolin, Gayer Gunborg, Ivars Lilian, Mattsson Börje, Mäki-Hokkonen Camilla & Sahlström Anita (2013): Integration på svenska i Finland kräver en helhetssyn. I Tarnanen Mirja, Pöyhönen Sari, Lappalainen Maija & Haavisto Sari (red.): Osallisena Suomessa Kokeiluhankkeiden satoa – Delaktig i Finland Skörden från försöksprojekten. Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Suomen Kulttuurirahasto, Svenska kulturfonden, Jyväskylä & Helsinki/Helsingfors, s. 244–251.

Gullmets Johan (2011): Arbetsinvandrarna balanserar upp befolkningsstrukturen. Löntagaren nr 4/2011, 13.9.2011. http://www.lontagaren.fi/lt2011/lt-04-11/lt-130911-t1.html

Habermas Jürgen (2001): Den postnationella konstellationen. Daidalos, Uddevalla.

Helander Johan (2012): Förlåt oss våra skulder. En roman om Åkerblomrörelsen. Scriptum, Vasa.

Helander Mika (2012): Maahanmuuttaja-asiat kuntaministerille. Blogg: Ajan kuvia. http://parantavakokosielu.blogspot.fi/2012/09/maahanmuuttaja-asiat-kuntaministerille.html

Helander Mika (1993): De finländska ministeriernas internationella kontakter. Mob no. 24, 1992, Vasa: Dipro-offset.

Inrikesministeriet (2011): Välkommen till Finland. Uppdaterad 2013 av Arbets- och näringsministeriet med stöd från ESF. Producerad av Sonja Dahlgrén och ALPO-projektets expertgrupp. www.lifeinfinland.fi

Ivars Lilian (2013): Integrationssamarbete i Kust-Österbotten. I Tarnanen Mirja, Pöyhönen Sari, Lappalainen Maija & Haavisto Sari (red.): Osallisena Suomessa Kokeiluhankkeiden satoa – Delaktig i Finland. Skörden från försöksprojekten. Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Suomen Kulttuurirahasto, Svenska kulturfonden, Jyväskylä & Helsinki/ Helsingfors, s. 264–267.

Junila Marianne, Sandlund Tom & Westin Charles (2006): Epilog. I Junila Marianne & Westin Charles (red.): Mellan majoriteter och minoriteter. Om migration, makt och mening. Svenskt i Finland – Finskt i Sverige II. Svenska litteratursällskapet i Finland, Helsingfors, s. 471–488.

Kallinen Yrjö (1972): Hälinää ja hiljaisuutta. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.

Lautiola Hannele (2013): Kumppanuutta kotouttamisen kentillä. Esimerkkejä järjestöjen ja viranomaisten yhteistyöstä kotouttamisessa. Suomen Kulttuurirahasto, Osallisena Suomessa – Delaktig i Finland, Kopio Niini.

Lindén Zinaida (2012): 20 år på svenska i Finland. I Creutz Karin & Helander Mika: Via svenska – Den svenskspråkiga integrationsvägen. Magma nr 1/2012, Helsingfors, s. 88–89.

Linder Ulla & Flyktingfonden (2014): Handbok i flyktingmottaning – För personal inom samarbetsområdet för Jakobstad, Nykarleby, Pedersöre, Larsmo och Kronoby. Verkställt inom Europeiska flytingfondens projekt: Samarbete 2013–2014.

Mattila Markku & Björklund Krister (2013) Tomaatteja, teollisuutta ja

monikulttuurisuutta. Närpiön malli maahanmuuttajien kotouttamisessa. Siirtolaisuusinstituutti, Pohjanmaan aluekeskuksen tutkimuksia nro. 5. Turku.

Mattsson Börje (2014): Till rötterna: Invandrarna och medborgarsamhället. I Asplund Jenny, Cederborg Muluken, Ohlis Oscar, Rehnström Tina & Sundbäck Liselott (red.): FIKA – Tredje sektorn som integrationsarena. Luckan integration. Fram tryckeri, Vasa, s. 26–31.

Mattsson Börje (2013): Maahanmuuttajatyö Raaseporissa ja Länsi-Uudellamaalla. I Tarnanen Mirja, Pöyhönen Sari, Lappalainen Maija & Haavisto Sari (red.)(2013): Osallisena Suomessa Kokeiluhankkeiden satoa – Delaktig i Finland Skörden från försöksprojekten. Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Suomen Kulttuurirahasto, Svenska kulturfonden, Jyväskylä & Helsinki/Helsingfors, s. 261–263.

McRae Kenneth D (1998): Conflict and Compromise in Multilingual Societies. Vol. 3: Finland (with assistance of Mika Helander and Sari Luoma). Wilfred Laurier University Press, Ontario.

Myntti Kenneth (2015): Finlandssvensk drivkraft. Magma pamflett 1/2015. Helsingfors. www.magma.fi.

Opetushallitus (2012): Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelan perusteet 2012. Määräykset ja ohjeet 2012:1.

Paqvalén Rita (2014): Om teater och viljan till förändring. I Asplund Jenny, Cederborg Muluken, Ohlis Oscar, Rehnström Tina & Sundbäck Liselott (red.): FIKA – Tredje sektorn som integrationsarena. Luckan integration. Fram tryckeri, Vasa, s. 17–20.

Pötzsch Tobias (2015): forskningsplan: An Anti-Oppressive Practice Perspective in Integration Educations: A comparative study of integration educations in Swedish-speaking Finland and Western Canada.

Rosenberg Tomas (1981): Vi har en moralisk rätt till ett land. Pressdebatten

om finlandssvenska framtidsstrategier sommaren 1980. Mob. No. 8, 1981. SLS/Åbo Akademi, Åbo.

Saksela-Bergholm Sanna (2015): Invandrarföreningar som brobyggare mellan invandrare och det finländska samhället. I Creutz Karin & Helander Mika (red.): Tala om mångfald! – Medborgarsamhället, media, universitet och etnicitet. Festskrift till Tom Sandlund. SSKH meddelanden nr 79, Helsingfors.

Sandlund Tom (2002): Autonomi och integration. Nya Argus 7/2002, s. 123–124.

Saukkonen Pasi (2013): Maahanmuutto- ja kotouttamispolitiikka. I Martikainen m.fl. Muuttajat – Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Gaudeamus, Helsinki, s. 88–97.

Skata Sus (2015): Motionerar sig in i samhället. Folkhälsan 1/2015, s. 14–21.

Smidigt på svenska-projektplan (2015). Projektansökan. Hållbar tillväxt och jobb 2014–2020. Strukturfondsprogrammet för Finland. Föreningen Luckan rf.

Stenbäck Pär (2009): Kriser och katastrofer. Politik och humanitärt arbete. Schildts förlag Ab, Otavas tryckeri Ab, Keuru.

Suokonautio Jaana (2013): Kommentti – Näkökulma ruotsinkielisen kotoutumiskoulutuksen hankintaan. I Tarnanen Mirja, Pöyhönen Sari, Lappalainen Maija & Haavisto Sari (red.)(2013): Osallisena Suomessa Kokeiluhankkeiden satoa – Delaktig i Finland Skörden från försöksprojekten. Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Suomen Kulttuurirahasto, Svenska kulturfonden, Jyväskylä & Helsinki/Helsingfors, s. 260.

Tarnanen Mirja, Pöyhönen Sari, Lappalainen Maija & Haavisto Sari (red.) (2013): Osallisena Suomessa Kokeiluhankkeiden satoa – Delaktig i Finland Skörden från försöksprojekten. Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Suomen Kulttuurirahasto, Svenska kulturfonden, Jyväskylä & Helsinki/Helsingfors.

Taylor Ulrika (2013): Goda modeller från den svenskspråkiga fria bildningen. I Tarnanen Mirja, Pöyhönen Sari, Lappalainen Maija & Haavisto Sari (red.) (2013): Osallisena Suomessa Kokeiluhankkeiden satoa – Delaktig i Finland Skörden från försöksprojekten. Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Suomen Kulttuurirahasto, Svenska kulturfonden, Jyväskylä & Helsinki/Helsingfors, s. 269–278.

Teikari Karoliina (2015): Svenska som ett alternativt integrationsspråk. En empirisk studie om invandrare i Helsingforsregionen som integrerats på svenska. Opublicerad pro gradu-avhandling i Nordiska språk vid Helsingfors universitet.

Utbildningsstyrelsen (2012): Grunderna för läroplanen för integrationsutbildning av vuxna invandrare 2012. Föreskrifter och anvisningar 2012:1, Utbildningsstyrelsen, Helsingfors.

Utbildningsstyrelsen (2004): Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen Föreskrift 1&2&3/011/2004. Utbildningsstyrelsen, Helsingfors.

Åbo svenska arbetarinstitut – Arbis (2015): Studieprogram våren 2015.

Intervjuer

Jag har i samband med utredningen genomfört intervjuer med Myndighetsrepresentanter (4 st.), representanter för utbildningsorganisationer (5 st.), representanter för kommuner (4 st.) och representanter för medborgarorganisationer (5 st.). Informanterna fördelas regionalt så att 7 informanter är från Österbotten, 3 informanter är från Egentliga Finland och 7 informanter är från Nyland.

Telefonintervju, skriftlig el. muntlig uppgift

Jag har fått information genom muntlig uppgift eller telefonintervjuer av tre myndighetsrepresentanter, två organisationsrepresentanter och två representanter för kommuner. Jag har dessutom haft kontakt med och fått infor-

mation per e-post och via sociala medier av två personer, varav flera gånger med den ena.

Intervjuer från Via svenska

Konrad

Möte med andra forskare i ämnet

Luckan 25.3.2015, 28.4.2015, 26.5.2015, 24.9.2015, 19.10.2015.

Lagstiftning, beslutsprotokoll och politiska dokument

Kimitoön. Kommunstyrelsens protokoll. Kst 25.8.2015 § 111, § 112.

Kimitoön. Kommunstyrelsens protokoll. Kst 31.3.2015 § 41.

Lag om främjande av integration 1386/2010. Finlands författningssamling. www.finlex.fi

Pargas stad (2014): Utredning gällande mottagande av flyktingar till Pargas. 9.5.2014.

Riksdagshandlingar: SKRIFTLIGT SPÖRSMÅL 764/2014 rd Integrationsutbildning på svenska.

Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle kotouttamislain toimeenpanosta 2.10.2008.

Vörå kommun (2011): MOKU-projektet. Integrationsprogram Vörå kommun.

Tidningsartiklar

Grüne Ann-Jolin: Integration på svenska kräver helhetssyn. HBL 13.10.2015.

Gull Theresa: Här integrerar man på finska. Syd-Österbotten 11.6.2015, 10.

Höckerstedt Leif: Invandra på svenska! HBL 2.10.2015.

Lerche Jessica: Luckan integrerar på svenska. HBL 13.10.2015.

Lolax Dan & Åbo Underrättelser 7.3.2012: Misslyckad start på utbildning för invandrare.

Lolax Dan & Åbo Underrättelser 5.6.2013: Invandrare efterlyser svenskkurser – myndigheterna betonar finskan.

Sadiq Shakho: Varför inte svenska för invandrare? HBL 10.10.2015.

Smeds Janne: Sporting ordnar fotbollsskola för invandrare. Syd-Österbotten 11.6.2015, 13.

Sundberg Jan: Flyktingarnas språkval en ödesfråga för Svenskfinland. HBL 2.10.2015.

Tudér Jan: Flyktingarna borde själva få välja språk. HBL 14.10.2015.

Åbo Underrättelser 8.3.2012: Invandrare dömer ut integrationskurs.

Nätsidor

4BT: http://4bt.fi/om-4bt/fyra-betydelsefulla-timmar.html (sökdatum 21.9.2015)

Arbets- och näringsministeriet: https://www.tem.fi/ministerio/ministerion_historiaa (sökdatum 19.5.2015)

Arbets- och näringstjänster: http://www.te-tjanster.fi/te/sv/arbetssokande/om_blir_arbetslos/utkomstskydd/karens/index.html (sökdatum 3.6.2015)

Bildningsalliansen: www.bildningsalliansen.fi/sv/material/invandrare (sökdatum 8.4.2015)

Bothnia Integration: http://www.bothniaintegration.fi/pages/om-projektet.php?lang=SE (sökdatum 8.4.2015)

Bothnia Work: http://www.bothniawork.fi/pages/ingangssida.php?lang=SE (sökdatum 8.4.2015)

HILMA: http://www.hankintailmoitukset.fi/sv/ (sökdatum 14.10.2015)

Inrikesministeriet: Integrationsredogörelse: Varierande behov ska beaktas i integrationen www.intermin.fi http://www.intermin.fi/sv/aktuellt/nyheter/arkiverade_nyheter/1/0/integrationsredogorelse_varierande_behov_ska_beaktas_i_integrationen_30681 (sökdatum 10.2.2015)

Kimitoöns kommun: http://www.kimitoon.fi/media/kungorelser/pdf/2015/kst_esl_3_31032015_k_lista.pdf (sökdatum 1.4.2015)

Kotisuomessa: https://www.kotisuomessa.fi/web/guest (sökdatum 21.9.2015)

Luckan: http://luckan.fi/fika/ (sökdatum 24.4.2015)

Luckan: fika.luckan.fi (sökdatum 21.9.2015)

Marthaförbundet: http://martha.fi/sv/start/projekt/svinnkampen/article-92369-45361-sa-kan-du-hjalpa?categories_92369=1571 (sökdatum 14.10.2015)

Melin Olav S. (2009): Finlandssvensk intressebevakning, 12.10.2009. www.magma.fi/post/2009/10/12/finlandssvensk-intressebevakning (sökdatum 11.2.2015)

Pohjola-Norden Vasa: https://www.evensi.com/sprakcafe-kielikahvila-skafferiet-at-ritz/146180191 (sökdatum 8.4.2015)

Svenska för invandrare: www.sfif.fi (sökdatum 11.2.2015)

Svenskfinland för invandrare: www.hej.fi (sökdatum 8.4.2015)
Svenska Yle: http://svenska.yle.fi/artikel/2014/11/05/narpes-valforberedd-flyktingar-fran-sudan (sökdatum 8.4.2015)

Svenska Yle, Radiohuset 13.5.2015: Under the same roof – historier från nära och fjärran. http://arenan.yle.fi/1-2808626 (sökdatum 19.5.2015)

Svenska Yle, Slaget efter tolv 12.10.2015: Förlaget kommer! (sökdatum 15.10.2015)

Svenska Yle, Västnyland: Sjundeå vill samarbeta med grannarna om flyktingar. 24.2.2015. http://svenska.yle.fi/artikel/2015/02/24/sjundea-vill-samarbeta-med-grannarna-om-flyktingar (sökdatum 13.5.2015)

Svenska Yle, Åboland: Flyktingar i Kimitoön ska lära sig finska. 25.8.2015. http://svenska.yle.fi/artikel/2015/08/25/flyktingar-i-kimitoon-ska-lara-sig-finska (sökdatum 16.9.2015)

Wikipedia: http://fi.wikipedia.org/wiki/Suomen_kauppa-_ja_teollisuusministeri

YLE debatt 23.3.2015: https://www.facebook.com/yledebatt/videos/871477596224243/ (sökdatum 21.9.2015)

YLE debatt 15.10.2015: ”Storebrorsfasoner från Helsingfors i lärarfrågan” http://svenska.yle.fi/artikel/2015/10/15/storebrorsfasoner-fran-helsingfors-i-lararfragan (sökdatum 15.10.2015)

Om författarna

Isabel Airas studerar humangeografi vid Durham University i Storbritannien. Hon specialiserar sig på politisk geografi och siktar på en karriär inom detta område.

Mika Helander (PD) är universitetslektor i sociologi vid Åbo Akademi och gästforskare vid Tallinns universitet. Han har publicerat flera undersökningar om etniska relationer och globalisering (bl.a. om invandring, om Finlands tvåspråkighet och om finlandssvenskar, sverigefinnar och samer). Han har också publicerat arbetslivssociologiska undersökningar om arbetsmarknadsorganisationer, arbetsrelaterad invandring och om aktörer i affärsvärlden och den merkantila utbildningen. Helanders generella forskningsintresse är den reglerade relationen mellan arbete och kapital i globaliseringen. Han deltar aktivt i samhällsdebatten.

Magdalena Kosova har studerat skandinavistik (BA 2010) och social- och kulturantropologi (Msc 2013) vid University College London. Hon har arbetat med forskning om minoritetsfrågor i Finland och med frågor som berör identitet, invandring och integration. Hon har bl.a. studerat den karelska identitetens former och roller i dagens Finland, invandrarintegration via en etablerad minoritet och processen kring hur man skapar en lokal identitet. I januari 2016 påbörjar hon sin doktorsavhandling vid Åbo Akademi om vilken roll tredje sektorns organisationer har för integrationen av invandrare på svenska.

Tobias Pötzsch (FM) har studerat socialt arbete vid Göteborgs universitet och samhällsvetenskaper (B.Ed) vid University of Alberta. Han är född i Tyskland, uppväxt i Kanada och sedan 1997 boende i Finland där han integrerat sig på svenska. Han har varit anställd programkoordinator och ansvarig för kursprogramutveckling inom The International Degree Program in Social Services vid Yrkeshögskolan Laurea sedan 2000. Han är doktorand vid Helsingfors uni-

versitet och hans expertisområden omfattar bland annat teori och etik inom socialt arbete, mångkulturellt socialt arbete, klientrådgivning och kvalitativa forskningsmetoder.

Liselott Sundbäck (PM) arbetar som handledare på Luckan Integration (Luckan i huvudstadsregionen) sedan 2012. Artikeln i denna publikation är en sammanfattning av utvecklingsarbetet Svensk integration i Åboregionen som gjorts inom ramen för fortbildningen "Kulttuuritietoiset työkäytännöt maahanmuuttajatyössä" vid Turun yliopisto våren 2015.

Karoliina Teikari (FM) är nyutexaminerad från Helsingfors universitet med Nordiska språk som huvudämne. Pro gradu avhandlingen "Svenska som ett alternativt integrationsspråk - En empirisk studie om invandrare i Helsingforsregionen som integrerats på svenska" (2015) finns på https://helda.helsinki.fi.